

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/I/2018/36069194040493316

**NEGATÍVNE EXTERNALITY A MOŽNOSTI ICH
ELIMINÁCIE PROSTREDNÍCTVOM SPOTREBNÝCH
DANÍ**

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**NEGATÍVNE EXTERNALITY A MOŽNOSTI ICH
ELIMINÁCIE PROSTREDNÍCTVOM SPOTREBNÝCH
DANÍ**

Diplomová práca

Študijný program:	Daňovníctvo a daňové poradenstvo
Študijný odbor:	Financie, bankovníctvo a investovanie
Školiace pracovisko:	Katedra financií
Vedúci diplomovej práce:	Ing. Juraj Válek, PhD.

Bratislava 2018

Bc. Zuzana Schullerová

Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Zuzana Schullerová
Študijný program: Daňovníctvo a daňové poradenstvo (Jednoodborové štúdium, inžiniersky II. st., denná forma)
Študijný odbor: 3.3.6 Financie, bankovníctvo a investovanie
Typ záverečnej práce: Inžinierska záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Negatívne externality a možnosti ich eliminácie prostredníctvom spotrebných daní

Anotácia: Cieľom diplomovej práce je pokúsiť sa prostredníctvom vedeckých metód poskytnúť ucelený pohľad na problematiku existencie negatívnych externalít a možnosti ich eliminácie prostredníctvom spotrebných daní. Zhodnotiť spotrebné dane, ktoré a ako plnia funkciu eliminácie negatívnych externalít, ktoré vznikajú v súvislosti s existenciou tovarov. Zo získaných výsledkov následne sformulovať závery a odporúčania v skúmanej oblasti.

Vedúci: Ing. Juraj Válek, PhD.
Oponent: Ing. Martin Geško, PhD.
Katedra: KF NHF - Kat. financií NHF
Vedúci katedry: prof. Ing. Pavol Ochotnický, CSc.
Dátum zadania: 20.01.2017

Dátum schválenia: 20.01.2017

prof. Ing. Pavol Ochotnický, CSc.

vedúci katedry

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela poďakovať Ing. Juraj Válek, PhD. za jeho čas, ktorý mi venoval pri vypracovaní diplomovej práce, cenné rady pri odborných konzultáciách a samozrejme za jeho ochotu a trpezlivosť.

Abstrakt

SCHULLEROVÁ, Zuzana: *Negatívne externality a možnosti ich eliminácie prostredníctvom spotrebných daní.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta. Katedra financií. – Vedúci diplomovej práce: Ing. Juraj Válek, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2018, 63 strán

Cieľom diplomovej práce je zistiť vplyv daňovej sadzby z alkoholických nápojov na obyvateľstvo Slovenskej republiky v porovnaní s Francúzskom a Švédskom. Práca je rozdelená na 4 kapitoly. Obsahuje 8 tabuliek, 7 schém a 21 grafov. Prvá kapitola sa zaoberá súčasným stavom zdaňovania vo Francúzsku, Švédsku a na Slovensku. V ďalšej kapitole je stanovený cieľ práce a rovnako aj metódy využité pri spracovaní práce. Nasledujúca kapitola sa venuje teoretickému pohľadu rôznych teórií a názorov autorov na problematiku. V záverečnej kapitole riešime vplyv daňovej sadzby na konzumáciu alkoholických nápojov vo vybraných štátoch Európskej únie. Zároveň sa snažíme aplikovať daň z cukru v podmienkach Slovenskej republiky.

Kľúčové slová:

negatívne externality, harmonizácia daní, spotrebné dane, daň z alkoholu, daň z cukru

Abstract

SCHULLEROVÁ, Zuzana: *Negative externalities and chances of their elimination through excise taxes*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economics. Department of Finance. Thesis adviser: Ing. Juraj Válek, PhD. – Bratislava: FNE UE, 2018, 63rd.

The main goal of this diploma thesis is to determine the impact of the tax rate on alcoholic beverages on the population of the Slovak Republic in comparison to France and Sweden. The thesis is divided into 4 chapters. It contains 8 tables, 7 charts and 21 charts. The first chapter concerned with the present state of taxation in France, Sweden and Slovakia. In the next chapter there is a fix goal of work and also the methods used in the work process. The following chapter deals with the theoretical view of various theories and opinions of the authors on the issue. In the final chapter, we address the impact of the tax rate on the consumption of alcoholic beverages in selected countries of the European Union. At the same time, we try to apply the sugar tax under the conditions of the Slovak Republic.

Keywords:

negative externalities, tax harmonization, excise taxes, alcohol tax, sugar tax

OBSAH

Úvod.....	- 10 -
1 Súčasný stav daňovej problematiky doma a v zahraničí	- 11 -
1.1 Harmonizácia daní	- 11 -
1.1.1 Harmonizácia spotrebných daní v EÚ	- 13 -
1.2 Spotrebné dane	- 16 -
1.2.1 Spotrebná daň z alkoholických nápojov v Slovenskej republike	- 20 -
1.2.2 Spotrebná daň z alkoholických nápojov vo Francúzku	- 24 -
1.2.3 Spotrebná daň z alkoholických nápojov vo Švédsku	- 27 -
1.2.4 Minimálne sadzby daní z alkoholu v EÚ	- 29 -
1.2.5 Neharmonizované dane v EÚ	- 31 -
2 Cieľ a metodika práce.....	- 32 -
2.1 Cieľ práce	- 32 -
2.2 Metodika práce	- 34 -
3 Teoretické prístupy využívania spotrebných daní pri riešení problematiky negatívnych externalít	- 35 -
3.1 Vymedzenie pojmu externalita	- 35 -
3.1.1 Klasifikácia negatívnych externalít	- 36 -
3.1.2 Prístupy k riešeniu negatívnych externalít.....	- 37 -
3.2 Vývoj spotrebných daní	- 39 -
3.2.1 Teórie spotrebných daní.....	- 40 -
4 Eliminácia negatívnych externalít pomocou spotrebných daní.....	- 42 -
4.1 Vplyv daňovej sadzby na konzumáciu alkoholu.....	- 42 -
4.1.1 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu v Slovenskej republike.....	- 45 -
4.1.2 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu vo Francúzsku	- 51 -
4.1.3 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu vo Švédsku.....	- 56 -
4.2 Možnosť zavedenia dane z cukru.....	- 59 -
4.2.1 Aplikácie dane z cukru v podmienkach Slovenskej republiky	- 61 -
Záver	- 65 -
Zoznam použitej literatúry.....	- 67 -

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1.: Typy vín a ich daňové sadzby na Slovensku v roku 2018	- 21 -
Tabuľka č. 2.: Základná a znížená daňová sadzba z piva na Slovensku v roku 2018	- 21 -
Tabuľka č. 3.: Daňové sadzby za víno vo Francúzsku v roku 2018	- 25 -
Tabuľka č. 4.: Daňové sadzby za pivo vo Francúzsku v roku 2018	- 26 -
Tabuľka č. 5.: Daňové sadzby nealkoholických nápojov vo Francúzsku v roku 2018...	- 26 -
Tabuľka č. 6.: Daňové sadzby rôznych typov vín vo Švédsku v roku 2018.....	- 28 -
Tabuľka č. 7.: Daňové sadzby za pivo vo Švédsku v roku 2018	- 28 -
Tabuľka č. 8.: Minimálne daňové sadzby spotrebných daní z alkoholu v EÚ	- 29 -

Zoznam schém

Schéma č. 1.: Horizontálne pravidlá predpisov EÚ	- 14 -
Schéma č. 2.: Rozdelenie nepriamych daní	- 17 -
Schéma č. 3.: Rozdelenie alkoholu a alkoholických nápojov.....	- 20 -
Schéma č. 4.: Alkoholické nápoje vo Francúzsku	- 25 -
Schéma č. 5.: Dôvody na zvýšenie minimálnych sadzieb z alkoholu	- 30 -
Schéma č. 6.: Cieľ diplomovej práce	- 32 -
Schéma č. 7.: Modifikácie Ramseyho pravidla	- 41 -

Zoznam grafov

Graf č. 1.: Spoločenské náklady neefektívnosti.....	- 36 -
Graf č. 2.: Spotreba alkoholu v počte litrov na obyvateľa v roku 2015.....	- 43 -
Graf č. 3.: Zaznamenaná spotreba alkoholu medzi dospelými, v rokoch 2000 a 2015 ..	- 43 -
Graf č. 4.: Výber dane z alkoholu na Slovensku v rokoch 2015 – 2017	- 45 -
Graf č. 5.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní	- 46 -
Graf č. 6.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z daní z liehu	- 47 -
Graf č. 7.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z daní z piva.....	- 48 -
Graf č. 8.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z daní z vína.....	- 49 -
Graf č. 9.: Príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu na Slovensku. -	50 -
Graf č. 10.: Typy spotrebiteľov vína vo Francúzsku v rokoch 1980 - 2015	- 51 -
Graf č. 11.: Spotreba vína vo Francúzsku v rokoch 2005 - 2016	- 52 -

Graf č. 12.: Priemerná cena vína vo Francúzsku 2010 - 2016.....	- 53 -
Graf č. 13.: Počet ľudí, ktorí konzumujú víno podľa ceny vo Francúzsku.....	- 54 -
Graf č. 14.: Predajná hodnota alkoholických nápojov vo Francúzsku v roku 2015	- 54 -
Graf č. 15.: Ročná spotreba vína na obyvateľa vo Francúzsku v rokoch 2005 - 2016...	- 55 -
Graf č. 16.: Príjem štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu vo Francúzsku..	- 55 -
Graf č. 17.: Ročné výdavky na spotrebu alkoholických nápojov vo Švédsku.....	- 57 -
Graf č. 18.: Priemerný objem čistého alkoholu na obyvateľa vo Švédsku.....	- 57 -
Graf č. 19.: Objem predaja alkoholu v predajniach Systembolaget podľa typu.....	- 58 -
Graf č. 20.: Príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu vo Švédsku..	- 59 -
Graf č. 21.: Vplyv zavedenia dane z cukru na receptúru nealkoholických nápojov.....	- 62 -

Úvod

V diplomovej práci sa budeme sústrediť na elimináciu externalít na základe využitia spotrebných daní, ktoré sú prostriedkom na redukciiu negatívnej spotreby. Spotrebné dane z alkoholu sú zavádzané štátmi za účelom regulácie cien alkoholických nápojov. Každý štát má právo stanoviť si daňové sadzby na takej úrovni, ktorá súhlasí so smernicami Európskej únie.

Vyššie dane by mali konečného spotrebiteľa odradiť od spotreby tých výrobkov, ktoré majú škodlivý účinok na zdravie a taktiež na životné prostredie. Charakteristickým prvkom spotrebných daní je nízka elasticita dopytu, ktorá pri veľkej zmene ceny daného výrobku spôsobuje len malú zmenu dopytovaného množstva. Spolu s vyššou sadzbou dane predstavujú stály a významný príjem do štátneho rozpočtu.

Výber daní je dôležitým prvkom fungovania každej krajiny. Daňové systémy majú zásadný vplyv na hospodárstvo krajiny, podnikov a taktiež občanov. S cieľom vytvoriť dobre fungujúci daňový systém štátov Európskej únie sa začalo s harmonizáciou daňových systémov. Medzi najviac harmonizované dane vieme zaradiť dane zo spotreby, ktorým budeme v tejto diplomovej práci venovať pozornosť. Spotrebné dane majú široký rozsah a my sa upriamime na spotrebnú daň z alkoholu a jej analýzu. Prostredníctvom spotrebných daní riadime problematiku negatívnych externalít, v našom prípade sa bude jednať o konzumáciu alkoholu.

Zameriame sa na vyhodnotenie vplyvu súčasných spotrebných daní na stav vybraných krajín prostredníctvom porovnania ich daňovej politiky. Na základe komparácie medzi vybranými štátmi ako sú Francúzsko, Švédsko a Slovenská republika sa budeme snažiť o vyvodenie záveru, či má výška sadzby spotrebných daní vplyv na konzumáciu alkoholu. Danú hypotézu budeme overovať na základe štatistických dát. Taktiež sa pokúsime o analýzu možnosti zavedenia spotrebnej dane z nealkoholických nápojov na území Slovenskej republiky. Pomocou komparácie a analýz sa dopracujeme k záverom našej diplomovej práce.

1 Súčasný stav daňovej problematiky doma a v zahraničí

Dane sú dôležitým ekonomickým, sociálnym, finančným a politickým nástrojom štátu. Každý štát používa dane ako významný zdroj príjmov. Fiškálne príjmy štátov Európskej únie (ďalej len EÚ) čelia starnutiu obyvateľstva a taktiež nadmernému deficitu preto je potrebné prispôbovať štruktúru daňových systémov. „Daňové politiky členských štátov musia byť zlučiteľné s európskymi daňovými právnymi predpismi, aj keď zásada subsidiarity povoľuje daňovú suverenitu členských štátov. Politické a sociálne preferencie každej krajiny si vyžadujú nezávislosť pri vytváraní vnútroštátnej daňovej politiky.“¹ Slovenská republika vstúpila do EÚ v máji 2004, čím sa naša krajina pripojila k členským štátom, ktoré sa snažia o harmonizáciu v oblasti daní. „V súvislosti s harmonizáciou daňových sústav existujú rôzne stupne zosúlad'ovania. Sú to predovšetkým:

- daňová harmonizácia,
- daňová koordinácia,
- daňová aproximácia.“²

1.1 Harmonizácia daní

Harmonizáciou daní sa EÚ snaží o skordinovanie 28 rôznych daňových systémov s dodržiavaním pravidiel, ktoré boli stanovené v EÚ. Daňové systémy musia reagovať na zvýšenie objemu medzinárodného obchodu svojich obchodných partnerov. „Harmonizácia daňovej sústavy vyjadruje hlavné ciele EÚ, ktoré sú kladené na členské štáty, ale aj štáty, ktoré majú záujem o vstup do Európskej únie.“³ Každá krajina, ktorá sa snaží o vstup do EÚ musí premietnuť uplatňovanú daňovú politiku v rámci EÚ do svojho daňového systému. Tým sa začne zblížovanie politík, ktoré je vidieť v novelách zákonov ešte pred vstupom krajiny do EÚ. Ide o zosúlad'ovanie daňových sústav v krajinách EÚ. „Snahou Európskej únie je vytvoriť harmonizovanú štruktúru daňových systémov členských krajín a podporiť tak lepšie fungovanie vnútorného trhu.“⁴

¹ <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/tax-harmonisation-in-the-european-law-essays.php>

² BAŠTINCOVÁ, A a kol.. *Účtovníctvo a dane podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007, s.28. ISBN 978-80-225-2357-8.

³ BÁNOCIOVÁ, A., JAKUBÍKOVÁ, E. Vývoj spotrebných daní v SR a ich vplyv na výšku príjmov SR. *Národná a regionálna ekonomika VIII. : zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Košice: Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2010, s.32. ISBN 978-80-553-0517-2.

⁴ KOREČKO, J. Problémy procesu daňovej harmonizácie v Európskej únii. *Journal of management and business : research and practice*. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, 4(1), s.51. ISSN 1338-0494.

Jednotlivé krajiny EÚ sa vyvíjali rôzne na základe ich špecifik a zodpovedajúcich podmienok v príslušných krajinách. V určitej miere sa od seba líšia k čomu určite prispel historický vývoj krajín, ich kultúra a národné záujmy. Harmonizácia slúži na optimalizáciu daňového systému medzi krajinami a tým aj podporenie lepšieho fungovania vnútorného trhu. Na druhej strane existuje aj negatívny postoj členských krajín EÚ. Je to hlavne z dôvodu zachovania si fiškálnej autonómie. Vstupom krajiny do menovej únie sa obmedzuje funkcia jej menovej politiky. Z tohto dôvodu harmonizácia daní do značnej miery obmedzuje samostatnosť fiškálnej politiky krajiny. Ďalší podstatný faktor orientovaný proti daňovej harmonizácii v EÚ je fakt, že daňové sadzby a daňové základy vyhovujú požiadavkám a špecifikám konkrétnych krajín. „Zástancovia zjednocovania daňových systémov tvrdia, že harmonizácia je nevyhnutnou podmienkou pre fungovanie jednotného trhu, odporcovia sú naopak presvedčení, že v prípade priamych daní by mala byť zachovaná suverenita v rozhodovaní jednotlivých krajín (daňová konkurencia).“⁵

„Na zabezpečenie fungovania integrácie jednotlivých štátov EÚ je potrebné uskutočniť harmonizáciu ich právneho systému s právom EÚ uplatňovaným v danej oblasti. Ide o systém známy ako *acquis communautaire* – komunitárne právo, ktoré možno definovať ako súbor právnych noriem, ktorých tvorba sa na základe spoločne prejavenej vôle členských štátov prenesie u inštitúcií jednotlivých členských štátov na inštitúcie EÚ.“⁶ Definuje sa ako právna norma zameraná na vznik a fungovanie trhu členských štátov EÚ. Princíp subsidiarity uplatňujeme vtedy, keď činnosť daňového systému členských krajín neprináša také efektívne riešenia ako na úrovni EÚ. „Daňová politika je na križovatke: zostáva vnútroštátnou záležitosťou, ale vyžaduje zvýšenie spoluprácu a koordináciu na úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni s cieľom riešiť konkrétne otázky a výzvy.“⁷

Harmonizáciu daní rozdeľujeme na dve hlavné oblasti a to na oblasť priamych a nepriamych daní. Oblasť priamych daní je v EÚ dotknutá v menšej miere ako v oblasti nepriamych daní. V nepriamych daniach prebehlo viac výraznejších reforiem. Týmto daniam sa v EÚ kladie čoraz viac pozornosti a dôležitosti. Je to zapríčinené tým, že daňové zaťaženie sa presúva na daňovníkov z priamych daní na nepriame.

⁵ KOREČKO, J. *Problémy procesu daňovej harmonizácie v Európskej únii*. Journal of management and business : research and practice. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, 4(1), 50-58. ISSN 1338-0494.

⁶ BAŠTINCOVÁ, A a kol.. *Účtovníctvo a dane podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007, s.29. ISBN 978-80-225-2357-8.

⁷ Tax policy in the EU: Issues and challenges. 2015. European Union: allexmillos, 2015. ISBN 978-92-823-6595-3.

1.1.1 Harmonizácia spotrebných daní v EÚ

V rámci krajín EÚ sú selektívne spotrebné dane vysoko harmonizované rovnako ako aj daň z pridanej hodnoty. Je to z dôvodu premietania sa do cien tovarov, čo by inak mohlo spôsobovať prekážku vo voľnom obchode krajín v EÚ. „Výber dane je harmonizovaný podľa direktívy z roku 1992, ktorá bola prijatá v súvislosti s jednotným trhom v roku 1993.“⁸ Zdaneniu podliehajú výrobky hneď v momente dovozu alebo výroby. Splatnosť dani sa začína až pri uvoľnení pre konečnú spotrebu. „Režim je zaistený inštitútom tzv. autorizovaných daňových skladov, v ktorých sú výrobky vyrábané, spracované a skladované. Medzi týmito skladmi sa výrobky pohybujú po celom území EÚ, bez toho aby boli zdaňované.“⁹ Daň bude uvalená až v krajine spotreby a bude zdanená sadzbou ktorá zodpovedá danej krajine.

„Právne predpisy EÚ o spotrebných daniach boli do značnej miery podnietené spustením jednotného trhu v roku 1993. Keďže daňové kontroly na hraniciach medzi členskými štátmi boli zrušené, boli potrebné spoločné pravidlá na uľahčenie cezhraničného obchodu s určitými výrobkami a na zabránenie narušenia hospodárskej súťaže.“¹⁰ V dôsledku toho boli schválené právne predpisy EÚ na zabezpečenie spoločného uplatňovania spotrebných daní na vybrané výrobky a na rovnaké produkty v celom jednotnom trhu. Zároveň sa členské štáty dohodli na povinnej minimálnej sadzbe spotrebnej dane.

Zmluvy o EÚ (predtým Európske hospodárske spoločenstvo a Zmluva o Európskom spoločenstve) majú špecifickú potrebu harmonizácie vnútroštátnych ustanovení o nepriamom zdanení (daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane) z dôvodu ich potenciálneho deformujúceho účinku na jednotný trh. „Harmonizácia všetkých hlavných prvkov zdaňovania pridanej hodnoty sa datuje do roku 1967 a harmonizácia spotrebných daní na začiatku 1970.“¹¹ Harmonizácia nepriamych daní je omnoho pokročilejšia než v oblasti priamych daní. Nepriame dane zahŕňajú dane, ktoré nie sú vyberané z príjmu alebo majetku. Základným princípom medzinárodného zdaňovania spotrebných daní je to, že sa účtujú v krajine, v ktorej sa tovar a služby spotrebujú.

⁸ KUBÁTOVÁ, K.. *Daňová teorie a politika*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s 239. ISBN 978-80-7357-574-8.

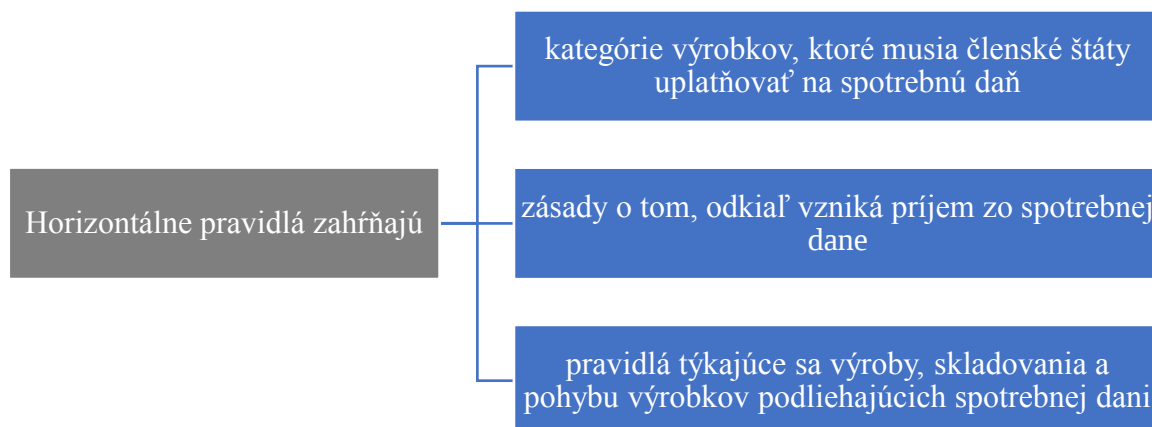
⁹ KUBÁTOVÁ, K.. *Daňová teorie a politika*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s 239. ISBN 978-80-7357-574-8.

¹⁰ https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview_en

¹¹ Tax policy in the EU: Issues and challenges. 2015. European Union: allexmillos, 2015. ISBN 978-92-823-6595-3.

„Spoločné ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na všetky výrobky, ktoré podliehajú spotrebným daniam podľa právnych predpisov EÚ, sú stanovené v smernici Rady 2008/118 / ES.“¹² Tieto horizontálne pravidlá môžeme vidieť v nasledujúcej schéme.

Schéma č. 1.: Horizontálne pravidlá predpisov EÚ

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview/common-provisions_en>

Výrobky, ktoré podliehajú spotrebnej dani musia byť vyprodukované v daňovom sklade. „Daňový sklad je miesto, kde sa tovar podliehajúci spotrebnej dani vyrába, spracováva, skladuje, prijíma alebo odosiela v režime pozastavenia dane oprávneným prevádzkovateľom daňového skladu pri výkone svojej podnikateľskej činnosti za určitých podmienok stanovených príslušnými orgánmi členského štátu kde je daňový sklad umiestnený.“¹³ Následne keď sa tovar uvoľní z daňového skladu na spotrebu je nutné zaplatiť spotrebné dane.

„Daňové sklady musia byť schválené vnútroštátnymi orgánmi v súlade so stanovenými zásadami EÚ. Tieto zásady sú uvedené v odporúčaní 2000/789 / ES. Pomocou databázy SEED je možné získať povolenia. Pokiaľ ide o prevádzku SEED, je potrebné si naštudovať vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 612/2013.“¹⁴

¹² < https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview/common-provisions_en >

¹³ Council Directive 2008/118/EC <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008L0118>>

¹⁴ <https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview/common-provisions_en>

Harmonizáciou daní sa EÚ snaží chrániť hospodársku súťaž a taktiež fungovanie jednotného trhu. Daňová politika členských štátov sa upravuje v dvoch kategóriách:

- minimálne daňové sadzby,
- štruktúra dane (spôsob výpočtu, výnimky, presná definícia produktov).

„Spotrebné dane z alkoholu sú upravené prostredníctvom dvoch hlavných právnych predpisov EÚ.

- Smernica 92/83 / EHS stanovuje pravidlá uplatňovania spotrebných daní na alkohol a alkoholické nápoje, kategórie alkoholu a alkoholických nápojov podliehajúcich spotrebnej dani a základ, na základe ktorého sa vypočíta spotrebná daň.
- Smernica 92/84 / EHS stanovuje minimálne sadzby, ktoré sa majú uplatňovať na každú kategóriu alkoholických nápojov. „¹⁵

V Smernici 92/ 83/ EHS sú definované výnimky ako sú určité geografické oblasti, špecifické výrobky a znížené sadzby pre malé pivovary a liehovary. Ide o osobitné ustanovenia, na základe ktorých sa uplatňuje nižšia spotrebná daň. V Smernici 92/ 84/ EHS sú stanovené znížené sadzby pre určité regióny v Taliansku, Azorské ostrovy, Madeira a určité grécke departmenty a ostrovy.

„V niektorých prípadoch vychádza platenie spotrebných daní z daňových sadzieb inej krajiny:

- monacké podniky musia platiť francúzske spotrebné dane,
- na podniky zo San Marína sa uplatňujú talianske spotrebné dane,
- na výsočných územiach Spojeného kráľovstva Akrotíri a Dekéleia sa musia platiť spotrebné dane podľa cyperských sadzieb,
- na ostrove Man sa musia platiť spotrebné dane podľa sadzieb platných v Spojenom kráľovstve.“¹⁶

Zároveň existujú aj regióny, v ktorých sa neuplatňujú pravidlá EÚ o spotrebnej dani. Ide o talianske vody jazera Lugano, Campione d'Italia, Livigno, Melilla, Ceuta, územie Büsingen, ostrov Helgoland, Alandské ostrovy, Normandské ostrovy, francúzske zámorské departmenty a Kanárske ostrovy.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/excise-duties-alcohol/excise-duties-alcoholic-beverages_en>

¹⁶ <https://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/excise-duty/index_sk.htm>

1.2 Spotrebné dane

Spotrebné dane sú dôležitou súčasťou našej trhovej ekonomiky. Predstavujú historicky najstaršie dane. Zdaňovanie spotreby sa vo všeobecnosti považuje za oveľa efektívnejšie ako zdaňovanie kapitálu a práce. „Spotrebné dane umožňujú uvaliť oveľa väčšie daňové zaťaženie na malý počet výrobkov, než je to, ktoré znáša veľká väčšina tovaru, ktorý podlieha len DPH, ktorá má veľmi málo a pomerne nízke sadzby.“¹⁷ Ak by sa zrušili rôzne spotrebné dane v štátoch EÚ, výsledné straty príjmov by museli byť kompenzované rastúcimi sadzbami DPH, čo by malo určitý inflačný účinok na ich ekonomiku. Spotrebné dane majú nižší negatívny účinok na ekonomický rast v porovnaní so zdaňovaním kapitálu a práce. Spotrebné dane majú opodstatnenie k zmierneniu externalít, teda nákladov poškodzujúcich ostatných, ako aj nákladov daných spotrebiteľov, ktoré vznikajú v priebehu spotreby alebo výroby týchto výrobkov. „V prípade spotrebných daní z alkoholických nápojov či tabakových výrobkov a tabaku, no aj produktov poškodzujúcich životné prostredie je tak ich „opravný efekt“ vítaný, ba priam žiaduci. Základným ekonomickým argumentom v prospech zavedenia spotrebných daní je teda adresovanie negatívnych externalít vyplývajúcich z ich konzumácie.“¹⁸ Dane zo spotreby pôsobia priamo na danú vec a nie je možné sa im vyhnúť. Pri ich vyrubovaní sa nezohľadňujú dôchodkové, majetkové a ani sociálne pomery daňovníka. Spotrebné dane sú dane z predaja alebo používania konkrétnych výrobkov. Zvyčajne sa aplikujú ako množstvo produktu, ako napríklad:

- na kilogram
- na hektoliter
- na stupeň alkoholu
- na 1 000 kusov.

„Právne predpisy EÚ o spotrebných daniach zahŕňajú:

- definíciu kategórií výrobkov a spôsob, akým by sa na ne mala uplatňovať daň,
- minimálne sadzby, ktoré sa musia uplatniť,
- rozsah možných výnimiek,
- všeobecné pravidlá pre výrobu, skladovanie a prepravu tohto tovaru po celej EÚ.“¹⁹

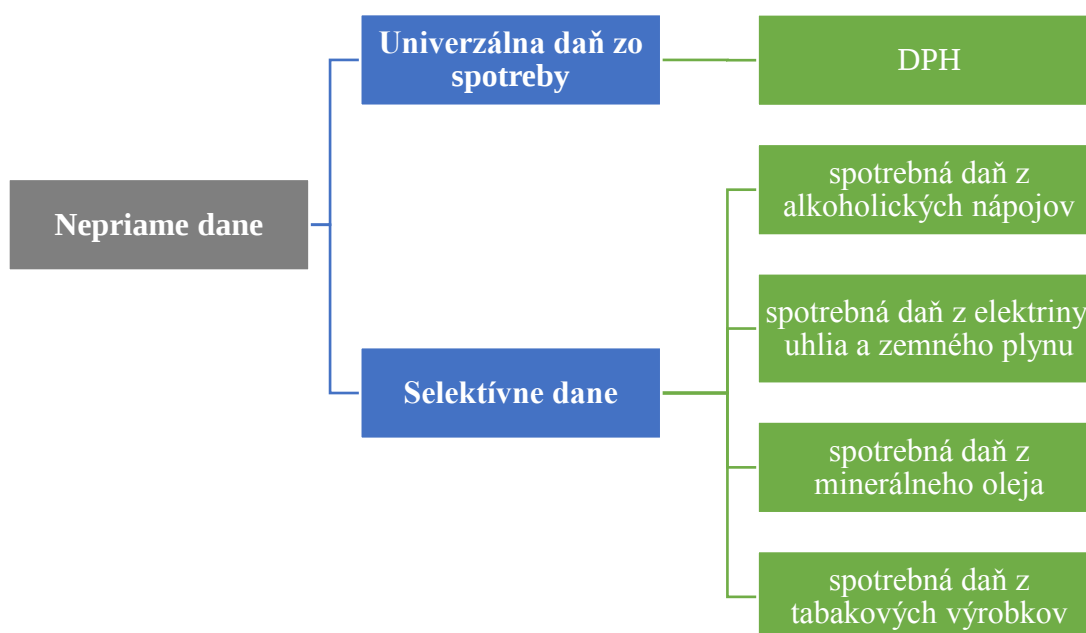
¹⁷ http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/5/14/02/03/?all=1

¹⁸ MIHÓKOVÁ, L. *Kvalita daňového systému v koncepte systémovej krízy*. Finančné trhy : odborný mesačník pre teóriu a prax finančných trhov. Bratislava: Derivát, 2012, s.3. ISSN 1336-5711.

¹⁹ https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview_en

Hlavnými spotrebnými daňami sú dane z tabaku, alkoholických nápojov, minerálnych olejov, ako je benzín, a dane z energetických produktov. „Vysoké sadzby spolu s nízkou elasticitou spotreby zabezpečujú významný výnos verejného rozpočtu. V krajinách OECD je to v priemere viac ako pätina všetkých daní zo spotreby.“²⁰ V rámci Slovenskej republiky rozdeľujeme daňovú sústavu na priame a nepriame dane. Medzi nepriame dane zaraďujeme daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Sústava nepriamych daní je zobrazená v schéme č.2.

Schéma č. 2.: Rozdelenie nepriamych daní

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.euroekonom.sk/danovy-system-slovenskej-republiky/> >

„Daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane predstavujú skupinu nepriamych daní (daní zo spotreby), ktoré síce odvádza platiteľ dane, no v konečnom dôsledku zaťažia predovšetkým konečného spotrebiteľa, pretože tvoria súčasť realizačnej ceny zdaniteľných plnení.“²¹ Dopad nepriamych daní predovšetkým závisí od rozsahu spotreby a nie sú určené jednotlivým záväzným subjektom, lebo daňová povinnosť vzniká zo zákona. Zákon taktiež stanovuje jasné kritéria na ich výpočet a platbu. V rámci nepriamych daní daňové bremeno vždy spadá na spotrebiteľa. Osoba, ktorá je povinná platiť daň správcovi dane sa nikdy nezhoduje s osobou, ktorá toto bremeno nesie. Z toho vyplýva, že nepriame dane nezohľadňujú poplatníka a taktiež ani jeho majetok a sociálny status.

²⁰ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teória a politika*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 237. ISBN 978-80-7357-574-8.

²¹ SCHULTZOVÁ, A. a kol. *Daňovníctvo: daňová teória a politika I*. 2. dopl. a preprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s.169. *Ekonómia*. ISBN 978-80-7478-867-3.

Spotrebné dane zaraďujeme medzi nepriame dane, ktoré nemajú univerzálny charakter. Tieto dane sú zahrnuté priamo v cene výrobkov a služieb. Práve preto patria medzi nepriame dane lebo sa odvádzajú prostredníctvom inej osoby. Spotrebné dane sa týkajú len určitých druhov tovarov, ktoré škodlivo pôsobia na zdravie obyvateľstva negatívne ovplyvňujú životné prostredie. Pre každú spotrebnú daň je vytvorený osobitný zákon. „V súčasnosti tvoria právnu úpravu spotrebných daní na Slovensku nasledovné právne predpisy:

- zákon č. 609/2007 Z. z. o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a zemného plynu v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 106/2004 Z. z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov v znení neskorších predpisov.“²²

Správu nad týmito daňami nevykonávajú daňové úrady ale colné úrady. Súčasný daňový systém získal dnešnú podobu na základe reformy z roku 2004. To ovplyvnilo presun daňového bremena z priamych daní na nepriame dane. Zároveň nastal presun zo zdaňovania výroby ku zdaňovaniu spotreby. Vďaka tejto reforme bola zrušená daň z dedičstva a daň z darovania. Taktiež boli zavedené nižšie daňové sadzby a eliminovali sa všetky oslobodenia, výnimky a špeciálne režimy. Na základe tejto reformy bolo odstránené aj dvojité zdanenie a deformujúce prvky daňovej politiky.

Spotrebné dane nazývame aj selektívnymi daňami. Vyplýva to z ich základnej funkcie regulovať spotrebu zaťažením výberu tovaru. Delíme ich na dve základné kategórie a to na špecifické a ad valorem. „Spotrebné dane ad valorem sú fixné percentuálne sadzby, ktoré sa určujú pre konkrétny tovar alebo služby. Špecifické dane sú fixné čiastky uplatňované na určité nákupy.“²³ Ad valorem je latinská fráza, ktorú prekladáme ako „podľa hodnoty“. Z toho nám vyplýva, že táto daň sa líši v závislosti od hodnoty zdaňovaného produktu. Špecifické spotrebné dane sú dane alebo poplatky, ktoré sú pridané k určitému produktu a nezohľadňujú základnú cenu produktu.

²² < <http://eastportal.sk/sk/blog/2017/04/26/danovy-system-a-poplatkovy-system/> >

²³ < <https://www.investopedia.com/terms/e/excisetax.asp> >

„Spotrebné dane sú jednostupňovou daňou. Vyberajú sa na jednom stupni, a to v zásade pri vyskladnení vybraného druhu tovaru od výrobcu, pretože sa tovar stáva zdaniteľným už výrobou, alebo pri preprave alebo dovoze na územie Slovenskej republiky.“²⁴

Charakteristickou črtou výrobkov podliehajúcich spotrebným daniam je to, že dané výrobky majú výrazný vplyv na priemysel, pre ktorý by príjmy a rast odvetvia nemali byť paralyzované úrovňou zvyšujúcich sa daňových sadzieb. Preto aj napriek dobročinnému zmýšľaniu uloženia spotrebnej dane musia vlády nájsť kompromis medzi vplyvom na priemyselné odvetvie a dodatočnými nákladmi, ktoré predstavuje táto daň. Napríklad negatívne ekonomické vplyvy na odvetvie s alkoholom, ako aj náklady na verejné zdravie pri užívaní alkoholu môžu vlády pri určovaní spotrebnej dani na alkohol dôkladne zvážiť.

Za tri hlavné piliere spotrebných daní môžeme označiť spotrebnú daň z tabaku, alkoholu a paliva. Dané produkty ale nie sú jediným druhmi tovarov, ktoré sú zdaňované spotrebnými daňami. Existujú krajiny, ktoré uplatňujú spotrebné dane na širokú škálu rôznych produktov. „Napríklad, zatiaľ čo Čile uplatňuje spotrebné dane na šperky a drahé kamene, Etiópia robí to isté na toaletnej vode a Malta ukladá spotrebnú daň na žuvačky. To naznačuje širokú úroveň miestnych, kultúrnych a historických špecifik vo výrobkoch, ktoré sa považujú za "škodlivé" alebo "zhovievavé", možno s väčším rozdielom ako pri iných nepriamych daniach uplatňovaných po celom svete.“²⁵

Spotrebné dane majú schopnosť okamžite sa prispôbovať vývoju trhu. Každá krajina reaguje inak na rôzne inovácie a trendy vo svete. Práve preto môže dôjsť aj v prípade spotrebných daní k určitej forme neharmonizovanej daňovej sústavy. K nesúladu daňových sústav môže dôjsť aj medzi krajinami, ktoré sú viazané zákonmi o nepriamych daniach. Tu nastáva problém v tom, že krajiny nemusia čakať na medzinárodný konsenzus pri zavádzaní nových spotrebných daní. Takýto deficit harmonizácie môže spôsobiť ťažkosti v tvorbe cien i priemyselnom plánovaní. Spotrebné dane si vyžadujú vysokú mieru odborných znalostí a odpory v danom sektore. Z tohto dôvodu by sme mali spotrebné dane brať ako kľúčovú otázku v medzinárodnom zdaňovaní.

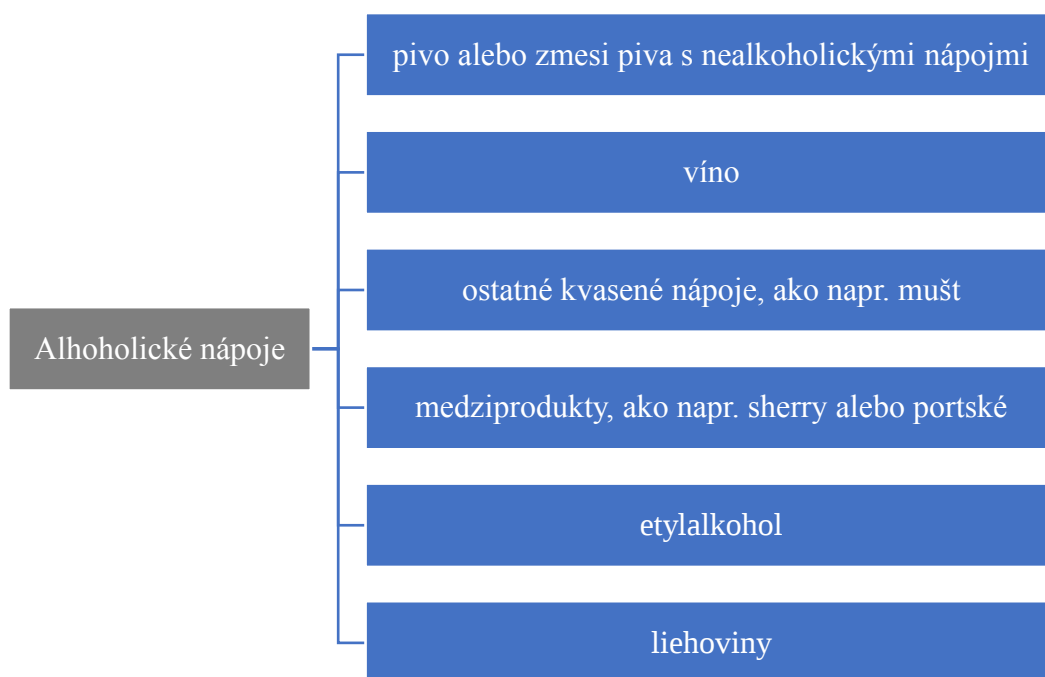
²⁴ <<https://www.financnasprava.sk/sk/obciana/dane/spotrebne-dane>>

²⁵ <<http://www.ey.com/gl/en/services/tax/vat--gst-and-other-sales-taxes/ey-worldwide-trends-in-excise-duties>>

1.2.1 Spotrebná daň z alkoholických nápojov v Slovenskej republike

Spotrebná daň z alkoholických nápojov sa vzťahuje na lieh, víno, medziprodukt a pivo na území Slovenskej republiky. „Predmetom dane je alkoholický nápoj vyrobený na daňovom území, dodaný na daňové územie z iného členského štátu alebo dovezený na daňové územie z územia tretieho štátu.“²⁶ Za alkohol, resp. alkoholické nápoje považujeme produkty v schéme č.3.

Schéma č. 3.: Rozdelenie alkoholu a alkoholických nápojov

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < https://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/excise-duty/index_sk.htm>

Lieh sa udáva v hektolitroch 100 % alkoholu pri 20°C. Základná sadzba spotrebnej dane z liehu je vyčíslená na 1 080 EUR a znížená sadzba v hodnote 540 EUR na hektoliter. „Znížená sadzba spotrebnej dane sa uplatní na lieh vyrobený v liehovarníckom závode na pestovateľské pálenie ovocia najviac na množstvo 43 l a. z vyrobeného liehu pre jedného pestovateľa a jeho domácnosť na daňovom území za jedno výrobné obdobie za stanovených podmienok.“²⁷ Víno sa udáva v hektolitroch a rozlišujeme päť typov vín. Ich zatriedenie môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke č.1.

²⁶ 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov

²⁷ <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk>>

Tabuľka č. 1.: Typy vín a ich daňové sadzby na Slovensku v roku 2018

víno	daňová sadzba na hl	výpočet (% x 1080 x koeficient)
tiché víno	0,00 EUR	0 % x 1080 x 0,125
šumivé víno	79,65 EUR	59 % x 1080 x 0,125
šumivé víno s obsahom alkoholu nie viac ako 8,5 % objemu	54,16 EUR	8,5 % x 1080 x 0,085
tichý fermentovaný nápoj	0,00 EUR	0 % x 1080 x 0,125
šumivý fermentovaný nápoj	79,65 EUR	59 % x 1080 x 0,125

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk> >

V tabuľke č.1. môžeme vidieť modré bunky, ktoré predstavujú vína, na ktoré je uvalená nulová daňová sadzba. Šumivé víno a šumivý fermentovaný nápoj sú uzatvorené pod tlakom 3 bary a viac a sú uzavreté zátkou hríbikovitého tvaru, ktorá je upevnená pridržiavacím zariadením. Medziprodukt má sadzbu dane 84,24 EUR na hektoliter. Ide o alkoholický nápoj, ktorý obsahuje viac ako 1,2 % a maximálne 22 % alkoholu a nie je definovaný ako víno.

Pivo musí obsahovať viac ako 0,5 % alkoholu. Daňovú sadzbu z piva vidíme v tabuľke č.2. „Znížená sadzba spotrebnej dane sa uplatní na pivo vyrobené malým samostatným pivovarom.“²⁸ Malý samostatný pivovar definujeme ako pivovar, ktorý vyrobí maximálne 200 000 hl piva ročne.

Tabuľka č. 2.: Základná a znížená daňová sadzba z piva na Slovensku v roku 2018

pivo	daňová sadzba na hl	výpočet (% x 1080 x koeficient)
základná sadzba	3,587 EUR	7, 907 % x 1080 x 0, 042
znížená sadzba	2,652 EUR	5, 847 % x 1080 x 0, 042

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_spotrebna-dan-z-alkoholickych/ >

²⁸ <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#Pivo>>

Oslobodenie od spotrebnej dani pri dovoze tovaru z územia tretieho štátu vzniká ak ide o malé príležitostné zásielky neobchodného charakteru, ktoré sú zasielané z tretej krajiny jednou fyzickou osobou na daňové územie druhej fyzickej osoby pre osobnú spotrebu. Podľa § 7 ods. 2 písm. h) zákona č. 530/2011 Z.z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov:

- najviac v množstve 1 liter liehu s obsahom alkoholu viac ako 22 % objemu, alebo najviac v množstve 1 liter liehu s obsahom alkoholu 22 % objemu a menej, alebo
- najviac v množstve 1 liter šumivého vína alebo 1 liter šumivého fermentovaného nápoja a 1 liter medziproduktu s obsahom alkoholu 22 % objemu a menej, alebo najviac v množstve 2 litre tichého vína alebo 2 litre tichého fermentovaného nápoja a
- piva najviac v hodnote 45 eur.

„Podobne je možné uplatniť aj oslobodenie od spotrebných daní pri tovare v osobnej batožine cestujúceho. V prípade, ak cestujúci dovezie väčšie množstvo tovaru nad stanovený limit, oslobodenie od spotrebnej dane sa uplatní iba na tovar, ktorý je v limite, ostatné množstvo dovezeného tovaru podlieha na území Slovenskej republiky zdaneniu.“²⁹ Alkoholický nápoj, ktorý je oslobodený od spotrebnej dane z alkoholu musí byť prepravovaný v osobnej batožine osobou staršou ako je 17 rokov. Šumivé víno, šumivý fermentovaný nápoj a medziprodukt musia byť dovážané v množstve, ktoré nepresahuje 2 litre na osobu. Pre tiché víno alebo tichý fermentovaný nápoj je stanovené prípustné množstvo 4 litre na osobu. „Cestujúci môže oslobodenie uplatniť aj ako kombináciu dovážaného množstva liehu s rôznym obsahom alkoholu (nad alebo pod 22 % objemu) a množstva, ktoré je oslobodené od dane z vína, ak súhrnný percentuálny podiel jednotlivých množstiev nepresahuje 100 % celkového povoleného množstva.“³⁰ Pivo musí byť dovážané v množstve, ktoré nepresahuje 16 litrov na osobu. Ak ide o spotrebiteľské balenie liehu je nutné ich označenie slovenskou kontrolnou známkou. V opačnom prípade by ich nebolo možné uvoľniť do voľného obchodu. Spotrebiteľské balenie liehu označené kontrolnou známkou vyhotovenou podľa § 10 ods. 11 zákona č. 105/2004 Z. z. účinného do 31. decembra 2014 bolo možné predávať najneskôr do 31. decembra 2017. Po tomto dátume (tzn. od 01.01.2018) je takto označené spotrebiteľské balenie považované za neoznačené.

²⁹ <<https://www.financnasprava.sk/sk/obciana/clo/oslobodenie-od-cla-dph-a-spd#OslobodSPD>>

³⁰ <https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_spotrebna-dan-z-alkoholickych/>

Daňová povinnosť vzniká aj pri preprave tovaru podliehajúceho spotrebnej dani z územia členského štátu EÚ na iné ako súkromné účely. „Platiteľom dane je fyzická osoba, ktorá prepravila alkoholický nápoj na daňové územie, pričom je povinná najneskôr do troch pracovných dní nasledujúcich po dni vzniku daňovej povinnosti podať daňové priznanie a v rovnakej lehote zaplatiť daň.“³¹ Túto daň si musí platiteľ vypočítať sám. V prípade vzniku daňovej povinnosti len na tiché víno alebo tichý fermentovaný nápoj sa povinnosť podať daňové priznanie na dané alkoholické nápoje nevzťahuje.

„Hranica rozlišujúca prepravu tovarov podliehajúcich spotrebným daniam s cieľom ich použitia na súkromnú spotrebu a prepravu rovnakých tovarov v rámci podnikateľských aktivít sa posudzuje podľa kritérií určených čl. 9 smernice Rady č. 92/12/EHS.“³² Ak budeme posudzovať, či je daný tovar určený na súkromné účely alebo na podnikateľské účely, tak prihliadame na skutočnosti ako:

- „dôvod nadobudnutia alebo držby alkoholického nápoja a predmet činnosti fyzickej osoby, ak je podnikateľom,
- miesto, kde sa alkoholický nápoj nachádza, alebo spôsob, akým bol alkoholický nápoj prepravený,
- doklady o nadobudnutí alkoholického nápoja,
- obchodný názov a množstvo alkoholického nápoja, pričom množstvo takto prepravovaného alkoholického nápoja, ak ide o
 - lieh, je najmenej 10 litrov a viac,
 - pivo, je najmenej 110 litrov,
 - víno, je najmenej 90 litrov vína (vrátane najviac 60 litrov šumivého vína alebo šumivého fermentovaného nápoja),
 - medziprodukt, je najmenej 20 litrov.“³³

³¹ < <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#OslobodenieOdSDPriDovozeTretieStaty>>

³² < <https://hnporadna.hnonline.sk/poradensky-servis/11968-zdanovanie-a-volny-pohyb-tovarov-v-europskej-unii>>

³³ < <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#PrepravaPodliehajucaSDZUzemiaEU>>

„Alkoholické nápoje môžeme zaradiť medzi statky s nízkou elasticitou dopytu, resp. medzi tzv. škodlivé statky, ktorých spotreba vyvoláva dodatočné spoločenské náklady.“³⁴ Majú tri hlavné funkcie a to fiškálnu, edukačnú a sanačnú. Fiškálnu funkciu považujeme za primárnu a slúži na zabezpečenie štátneho rozpočtu. Alkoholické nápoje majú nízku elasticitu dopytu a vznikajú tu dodatočné spoločenské náklady. Vieme usúdiť, že edukačná funkcia je v úzadí lebo aj napriek zvýšeniu daní z alkoholických nápojov sa spotrebiteľ rozhodne pre redukciu iného statku ako je alkohol.

1.2.2 Spotrebná daň z alkoholických nápojov vo Francúzku

Francúzsko je známe produkciou kvalitného vína nielen v Európe ale aj vo svete. „Vývoz francúzskeho vína a destilátov vzrástol v roku 2017 na nový rekord v dôsledku silného predaja do Spojených štátov a Číny napriek silnejšiemu výmennému kurzu eura.“³⁵

„V zmysle nariadení týkajúcich sa spotrebných daní sú alkoholické nápoje, v ktorých objemový alkohol (ABV) je vyšší ako 1,2 % (s výnimkou piva, ktoré je označené ako alkoholický nápoj, keď jeho ABV je 0,5 % alebo viac) .“³⁶ Sadzby a štruktúry spotrebných daní pre alkohol a alkoholické nápoje sú stanovené v právnych predpisoch Spoločenstva. „Sú definované v nasledujúcich smerniciach:

- Smernica Rady 92/83 / EHS z 19. októbra 1992 o zosúladiení štruktúr spotrebných daní z alkoholu a alkoholických nápojov,
- Smernica Rady 92/84 / EHS z 19. októbra 1992 o aproximácii sadzieb spotrebnej dane z alkoholu a alkoholických nápojov.“³⁷

Stanovenie cien spotrebných daní sa líši podľa daňovej kategórie alkoholického nápoja. Sadzby za alkohol, alkoholické a nealkoholické nápoje sú stanovené každoročne nariadením ministerstva. Okrem toho určité nápoje podliehajú dani z osobitných dôvodov verejného zdravia. Platí to najmä pre príspevok na alkoholické nápoje, ktorého ABV je viac ako 18 %. Spotrebné dane a príspevky na sociálne zabezpečenie platia v mene spotrebiteľov alebo maloobchodníkov dovozcovia alebo oprávnení skladovatelia.

³⁴ VÁLEK, J. – ZUBAĽOVÁ, A. *Niektoré makroekonomické súvislosti vývoja trhu s liehovinami v Slovenskej republike*. Ekonomický časopis : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie = journal for economic theory, economic policy, social and economic forecasting. Bratislava : Ekonomický ústav SAV; Prognostický ústav SAV, 2014, s.976. ISSN 0013-3035.

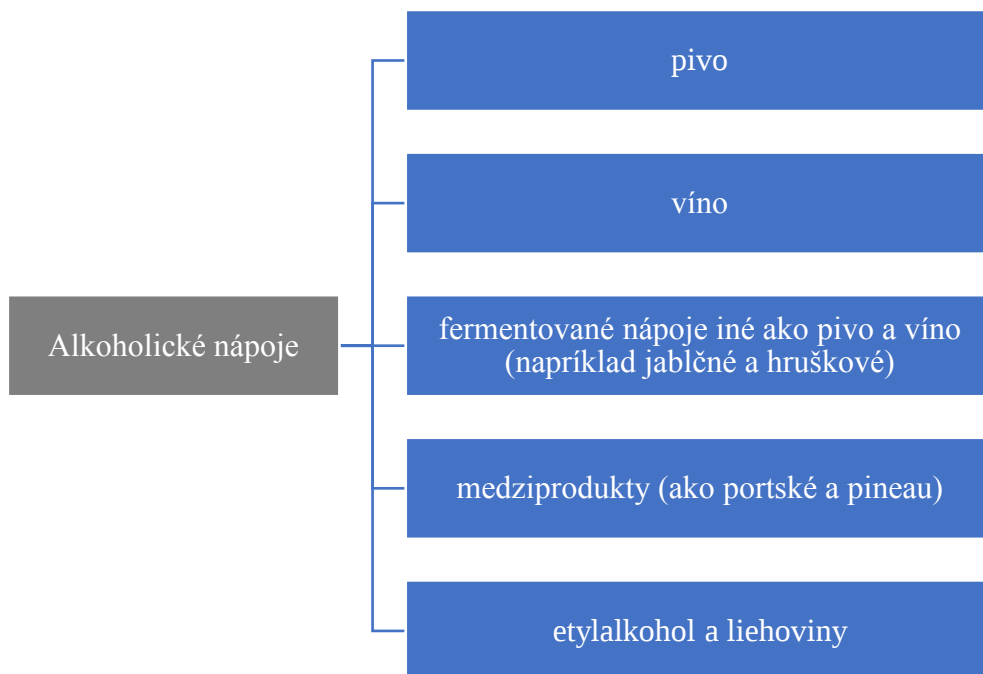
³⁵ <<https://www.reuters.com/article/france-wine/french-wine-and-spirits-exports-hit-new-record-in-2017-idUSL8N1Q435C>>

³⁶ <http://www.douane.gouv.fr/articles/a13122-alcohol-and-alcoholic-beverages-definition-and-tax-regime>

³⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32008L0118>

Kategórie alkoholu a alkoholických nápojov podliehajúcich spotrebnej dani sú znázornené v Schéme č.4.

Schéma č. 4.: Alkoholické nápoje vo Francúzsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://www.douane.gouv.fr/articles/a13122-alcohol-and-alcoholic-beverages-definition-and-tax-regime/>>

Rum zo zámorských departmentov sa zdaňuje 871,01 EUR za hektoliter čistého alkoholu. Ostatné alkoholy sa zdaňujú 1 741,04 EUR za hektoliter. V tabuľke č.3. môžeme vidieť aktuálne daňové sadzby za víno vo Francúzsku.

Tabuľka č. 3.: Daňové sadzby za víno vo Francúzsku v roku 2018

víno	daňová sadzba na hl
Tiché víno	3,78 EUR/ hl
Fermentované nápoje iné ako pivo a víno	3,78 EUR/ hl
Šumivé víno	9,35 EUR/ hl
Cider, medovina	1,33 EUR/ hl
Likérové vína a sladké vína	47,20 EUR/ hl
Ostatné medziprodukty: porto, pineau	188,79 EUR/ hl

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F32101/>>

Pivo musí obsahovať viac ako 0,5 % alkoholu. Pivo, ktoré obsahuje 0,5 % až 2,8 % alkoholu má o polovicu nižšiu sadzbu ako pivo, ktoré obsahuje nad 2,8 % alkoholu. Malý samostatný pivovar, ktorý vyrobí menej ako 200 000 hl za rok má daňovú sadzbu 3,71 EUR/ hl. Daňové sadzby z piva vo Francúzsku vidíme v tabuľke č.4.

Tabuľka č. 4.: Daňové sadzby za pivo vo Francúzsku v roku 2018

pivo	daňová sadzba na hl
Pivo < 2,8 % alkoholu	3,71 EUR/ hl
Pivo > 2,8 % alkoholu	7,42 EUR/ hl

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F32101/>>

Vo Francúzsku je taktiež známy „prémix“, ktorého daňová sadzba je 11 EUR za deciliter čistého alkoholu. Ide o zmiešanú zmes založenú na liehovine (gin, rum, vodka, víno, whisky, pivo), ktorá je doplnená tonikom, sódou (colou), alebo ovocným džúsom. „Obsahuje alkohol, aj keď chutí ako sóda. Podlieha príspevku za predpokladu, že získaný nápoj má skutočný obsah alkoholu medzi 1,2 % a 12 %.“³⁸ Táto zmes je taktiež známa pod názvom alcopops a vznikla vo Veľkej Británii v roku 1995. „Ide o alkoholické nápoje, ktorých silná chuť v alkohole je maskovaná prídavkom cukru a aróm. Marketingová stratégia je priamo zameraná na mladých ľudí, spotrebiteľov viac zvyknutých na sódu a ovocné šťavy ako alkohol.“³⁹ Prémix sa odvoláva na alkohol veľmi diskrétno, má lákavý obal a aj cenu. K dispozícii sú alkoholické nápoje na báze vína, muštu a pívneho sladu. Francúzsko zdaňuje taktiež nealkoholické nápoje, ktoré sú zobrazené v tabuľke č. 5..

Tabuľka č. 5.: Daňové sadzby nealkoholických nápojov vo Francúzsku v roku 2018

nápoj	daňová sadzba na hl
Osobitné clo na nealkoholické nápoje	0,54 EUR/ hl
Príspevok na osladené nápoje	7,55 EUR/ hl
Príspevok na sladké nápoje	7,55 EUR/ hl

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://www.douane.gouv.fr/articles/a12186-droits-des-alcools-boissons-alcooliques-et-non-alcooliques>

³⁸ < <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F32101/>>

³⁹ < <http://www.e-sante.fr/alcopops-ou-premix-nouveaux-risques-pour-jeunes/actualite/354>>

1.2.3 Spotrebná daň z alkoholických nápojov vo Švédsku

Švédsko je známe vysokým zdaňovaním alkoholu rovnako ako aj ostatné škandinávské krajiny. Z toho dôvodu si ľudia do Švédska dovážajú alkohol z iných krajín lebo cena je tam rádovo nižšia. Je menej nákladné vycestovať do Nemecka a priniesť si alkohol lebo cenový rozdiel je považovaný za dostatočne vysoký.

„Alkoholový monopol začal vo Švédsku v polovici roku 1800 a od roku 1955 spoločnosti na miestnej úrovni boli zlúčené a vytvorili tak jednu národnú spoločnosť Systembolaget, ktorú spravuje švédsky zákon o alkohole na základe zmluvy so švédskou vládou.“⁴⁰ Maloobchodný predaj alkoholických nápojov je preto regulovaný. „Systembolaget alebo "systemet", ako sa hovorí hovorovo je jediný celoštátny reťazec, ktorý predáva alkohol okrem piva (folköl) a jablčného vína (neobsahuje viac ako 3,5 % alkoholu), ktoré možno predávať v supermarketoch čerpacích staníc.“⁴¹ Systembolaget je štátny monopol pre všetky alkoholické nápoje, ktoré majú viac ako 3,5 %. Alkohol je možné piť aj v baroch ale nie je povolené ho z tade vynášať. Maloobchodný predaj alkoholu prostredníctvom štátneho monopolu vylučuje súkromné motívy zisku. Existencia štátneho monopolu umožňuje štátu udržať si kontrolu nad odbytom, ako dobou otváracích hodín.

Alkohol zakúpený na internete je dodávaný do obchodov Systembolaget. Taktiež je možné objednať alkohol priamo domov ale len vo vybraných oblastiach Švédska. Štatistiky uvádzajú, že monopolný podiel na zaznamenatej spotrebe alkoholu, vypočítanej v litroch 100 % alkoholu je v Systembolaget 79 % v roku 2016. V roku 2016 mal Systembolaget 63 % podiel monopolu na celkovej spotrebe alkoholu, vypočítanom v litroch 100 % alkoholu. „Veková hranica nákupu ľahkého stredného piva ("Folköl" vo švédčine) s obsah alkoholu medzi 2,8 a 3,5 % alkoholu je 18 rokov.“⁴² Zatiaľ čo v Systembolaget môžete nakupovať až od 20 rokov. Existuje páve preto aby sa prísnejšie dohliadalo na konzumáciu alkoholu a vekovú hranicu kupujúceho. V Systembolaget nie je možné kúpiť akciový tovar ako napríklad „dve za cenu jedného“ alebo „jedna za sedem, dve za desať“ lebo je to zakázané. Zvýhodňovanie a množstevné zľavy sú v tomto štátnom monopole zakázané. Ako výhodu ale môžeme brať možnosť nákupu alkoholu cez internet ale negatívum je, že kamenné obchody sú otvorené len veľmi krátko a v nedeľu sú úplne zatvorené.

⁴⁰ < [https://www.drugsandalcohol.ie/26737/1/ERAH-2017-European %20Report %20on %20Alcohol %20Policy.pdf](https://www.drugsandalcohol.ie/26737/1/ERAH-2017-European%20Report%20on%20Alcohol%20Policy.pdf)>

⁴¹ < <https://hejsweden.com/en/the-swedes-and-alcohol-about-drinking-in-sweden/>>

⁴² < [https://www.alko.fi/INTERSHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko-OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Uutishuoneen %20pdf_t/Information %202017 _final.pdf](https://www.alko.fi/INTERSHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko-OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Uutishuoneen%20pdf_t/Information%202017_final.pdf)>

Základná daňová sadzba pre lieh je stanovená na 5 385,0724 EUR za hektoliter. Víno s obsahom alkoholu menej ako 2,5 % má nulovú daňovú sadzbu. Zatriedenie daňových sadzieb vín môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke č.6. Modrou farbou sú znázornené znížené daňové sadzby.

Tabuľka č. 6.: Daňové sadzby rôznych typov vín vo Švédsku v roku 2018

víno (obsah alkoholu)	daňová sadzba na hl
tiché víno (15 % – 18 %)	272,9073 EUR
šumivé víno (15 – 18 %)	272,9073 EUR
víno (2,25 – 4,5 %)	95,799 EUR
víno (4,5 – 7 %)	141,5616EUR
víno (7 – 8,5 %)	194,8296 EUR

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf>

Daňová sadzba medziproduktu je 571,1456 EUR na hektoliter. Pri medziprodukte, ktorý obsahuje menej ako 15 % alkoholu je znížená daňová sadzba 343,8966 EUR na hektoliter. Daňové sadzby z piva vo Švédsku vidíme v tabuľke č.7.

Tabuľka č. 7.: Daňové sadzby za pivo vo Švédsku v roku 2018

pivo	daňová sadzba na hl
Pivo > 3,5 % alkoholu	21.057 EUR/ hl

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F32101/>>

Jedinou možnosťou ako propagovať pivo vo Švédsku je cez zaujímavý tvar fľaše alebo cez peknú etiketu. Z dôvodu existencie Systembolaget je nutné mať dobre zvládnutý marketing aby sa pivo lepšie predávalo. „A keďže v Systembolaget nie sú žiadne chladničky (pretože jednoducho žiadne pivo tu nesmie mať výhodu), väčšina pív je filtrovaných či dokonca pasterizovaných. Len silné a na archiváciu vhodné piva bývajú dokvasované vo fľaši.“⁴³

⁴³ < <http://www.pivnici.cz/clanek/svedske-pivovary-a-jejich-skvela-piva/> >

1.2.4 Minimálne sadzby daní z alkoholu v EÚ

„Minimálne úrovne spotrebných daní z alkoholu boli v EÚ stanovené v roku 1992. V priebehu posledného desaťročia niekoľko inštitúcií (vnútri aj mimo EÚ) navrhlo, že tieto minimálne sadzby sú zastarané, a je potrebné ich revalorizovať a pravdepodobne zvýšiť.“⁴⁴ Spotrebné dane kompenzujú sociálne náklady na spotrebu škodlivých komodít a taktiež poskytujú zdroj príjmov pre štátne rozpočty. Toto sú dôvody prečo by mali zostať v platnosti a prípadne sa zvyšovať. V smerniciach nie je určená maximálna sadzba ale je v nej stanovená minimálna sadzba.

Spotrebné dane nemajú rovnaké sadzby vo všetkých krajinách, majú len určenú hranicu pod ktorú nesmú ísť. Hlavným dôvodom na zmenu minimálnej sadzby zo spotrebných daní je inflácia. Inflácia spôsobuje, že minimálne úrovne spotrebných daní sú zastarané a nerealisticky nízke v porovnaní so skutočnými cenami. Minimálne sadzby spotrebnej dane pre rôzne kategórie alkoholu sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke č.8..

Tabuľka č. 8.: Minimálne daňové sadzby spotrebných daní z alkoholu v EÚ

produkt	minimálna sadba
pivo	1,87 EUR / stupeň alkoholu v hl
víno	0 EUR / objem v hl
medziprodukt (napr. portské, sherry)	45 EUR / objem v hl
lieh	550 EUR / objem čistého alkoholu

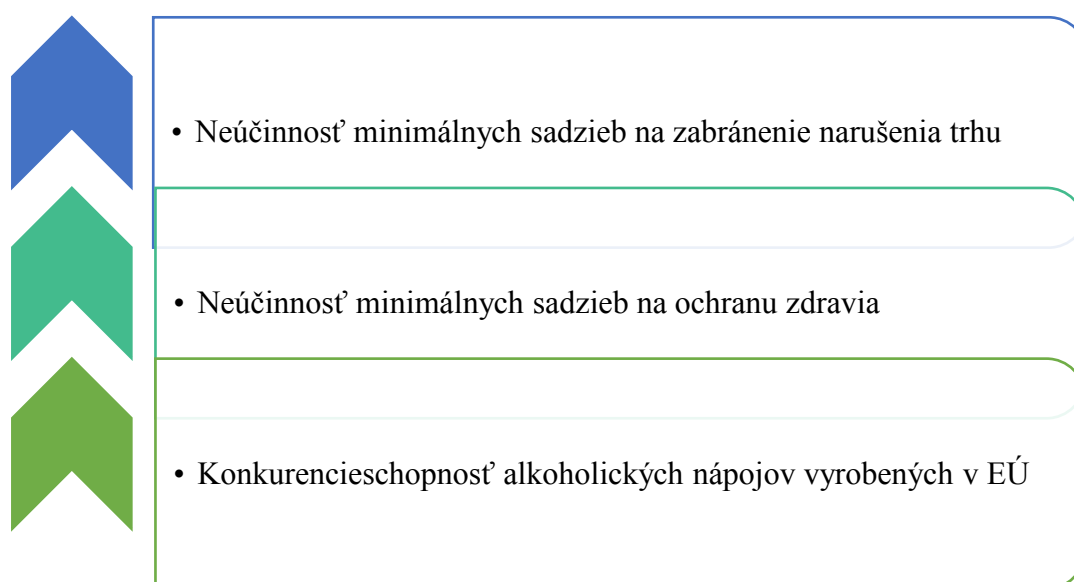
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/excise-duties-alcohol/excise-duties-alcoholic-beverages_en>

Je nutné zdôrazniť, že spotrebné dane sú stanovené v absolútnych hodnotách. Na Slovensku hovoríme o hodnote za euro na hektoliter na stupeň alkoholu. Nejde teda o štandardne stanovené dane na základe percentuálnej sadzby z ceny. Na základe tohto poznatku vieme usúdiť, že je výhodnejšie predávať drahší alkohol ako lacnejší. Reakciu na zvýšenie dane pri tovare s nízkou nominálnou cenou bude znášať spotrebiteľ náročnejšie ako v prípade drahšieho alkoholu. Dôvodom pre spotrebné dane z alkoholu sú zdravotné riziká a negatívne externality. Ako negatívne externality môžeme chápať náklady na zdravotnú starostlivosť a absentérstvo, ktoré sú spojené s pitím.

⁴⁴ < <http://4liberty.eu/excise-duties-on-alcohol-in-the-eu/>>

Pitie alkoholu má negatívne účinky na naše zdravie a je to potvrdené aj rôznymi výskumami. Ľudia sa domnievajú, že zvýšením spotrebiteľských cien môžeme dosiahnuť pokrytie nákladov a zníženie spotreby. „Hoci ide o veľmi populárnu myšlienku, je zaujímavé poznamenať, že podľa dokumentov ECOFIN veľká väčšina členských štátov nepovažuje zdravotné a sociálne aspekty za hlavný determinant pri stanovovaní sadzieb.“⁴⁵ Problém je aj v tom, že každý štát má osobitné zatriedenie alkoholu do kategórií. To je dôvodom prečo sú rovnaké produkty v rôznych štátoch rozdielne zdaňované. V schéme č.5. sú zobrazené skutočnosti na odôvodnenie navýšenia minimálnych daňových sadzieb za alkohol.

Schéma č. 5.: Dôvody na zvýšenie minimálnych sadzieb z alkoholu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://4liberty.eu/excise-duties-on-alcohol-in-the-eu/#sdfootnote1sym/>>

„V Slovenskej republike sa znížená sadzba dane uplatňuje na lieh vyrobený v liehovarníckom závode, na pestovateľské pálenie ovocia, najviac na množstvo 43 l (100 % alkoholu) a z vyrobeného liehu pre jedného pestovateľa a jeho domácnosť za jedno výrobné obdobie. Ide o trvalú výnimku z uplatňovania legislatívy EÚ pre pestovateľské pálenie ovocia.“⁴⁶

⁴⁵ <<http://4liberty.eu/excise-duties-on-alcohol-in-the-eu/#sdfootnote1sym/>>

⁴⁶ < https://www.sav.sk/journals/uploads/0620145709_%2014_%20%20V_%C3%A1lek-Zuba_%C4%BEov_%C3%A1_%20+%20RS.pdf >

1.2.5 Neharmonizované dane v EÚ

Existujú spotrebné dane, ktoré nie sú harmonizované a uplatňujú sa iba v určitých členských štátoch EÚ. Sú však zreteľne zamerané na dosiahnutie pozitívnych zmien. My sa budeme venovať dani z nealkoholických nápojov a dani z cukru. V prípade spotrebnej dane z nealkoholických nápojov treba zdôrazniť, že sem zaradujeme rôzne nealkoholické nápoje, ako sú minerálne vody, limonády, kávu a čaj.

„Neharmonizované odvetvia nepodliehajú spoločným pravidlám EÚ a môžu sa na ne vzťahovať vnútroštátne pravidlá. Tieto odvetvia by mali naďalej ťažiť z ustanovení Zmluvy upravujúcich voľný pohyb tovaru podľa čl. 34-36 ZFEÚ. Vnútroštátne predpisy o týchto výrobkoch podliehajú oznamovaciemu postupu, ktorý zabezpečí, že nevytvárajú neprimerané prekážky obchodu.“⁴⁷

V prípade kávy treba poznamenať, že sadzby za vývoz sú vo všeobecnosti vyššie ako pri dovoze do krajiny. „Sadzby v dovážajúcich krajinách sa zvyšujú tým viac, čím viac sa káva spracuje. Vyššia daň sa platí za rozpustnú kávu ako za zelené zrná.“⁴⁸ Z toho vyplýva, že sadzby sú nižšie pre surové a nespracované výrobky. S tým súvisí aj to, že vyššie sadzby zapríčiňujú útlm rozvoja miestneho spracovateľského priemyslu vo vyvážajúcich krajinách. Vyššie dane za spracovanú kávu ako je pražená, bezkofeínová alebo rozpustná káva, zvyšujú závislosť na exporte nespracovanej kávy v rozvojových krajinách. Spotrebné dane z kávy sa uplatňujú v Belgicku, Dánsku, Litve, Nemecku, Nórsku, Srbsku a Švajčiarsku.

Vo všeobecnosti je hlavným cieľom zavedenia spotrebných daní z cukru ovplyvňovanie správania spotrebiteľov s cieľom zlepšiť zdravie a znížiť obezitu. „Európsky priemysel na výrobu nealkoholických nápojov sa už dlho podieľal na postupnom odstraňovaní pridaného cukru z jeho výrobkov a zavádzaní odrôd s "nulovými kalóriami" na trhu.“⁴⁹ Cieľom je podporiť boj proti obezite v EÚ. Súčasný trend obéznych detí sa WHO snaží regulovať znížením príjmu kalórií s osobitnou pozornosťou na sladké nealkoholické nápoje. Sladené nápoje sú považované za zvlášť škodlivé pre ľudské zdravie. Daň z cukru však môže mať aj opačný účinok, ktorý sa odrazí na kúpe lacnejších potravín s nižšou nutričnou kvalitou.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/free-movement-sectors_en>

⁴⁸ <<http://www.ico.org/documents/icc-107-7e-tariffs-trade.pdf>>

⁴⁹ <<https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/zero-calories-industry-moving-to-reduce-sugar-in-eu-beverages/>>

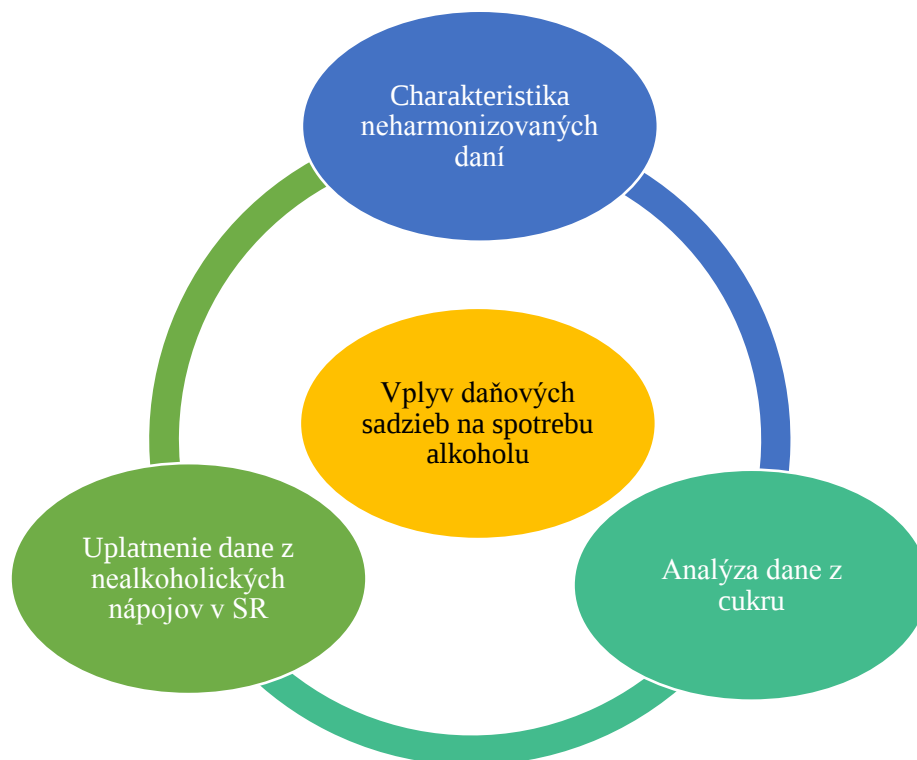
2 Cieľ a metodika práce

Spotrebné dane radíme medzi jeden z najdôležitejších príjmov štátneho rozpočtu. V súčasnosti je snahou EÚ vytvoriť plne harmonizovanú štruktúru daňových systémov členských krajín a podporiť tak lepšie fungovanie vnútorného trhu. Avšak aj napriek týmto snahám môžeme vidieť značné rozdiely v niektorých daňových systémoch krajín EÚ. V našej práci sa zameriavame na elimináciu negatívnych externalít pomocou spotrebných daní.

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom tejto práce je zistiť vplyv daňovej sadzby z alkoholických nápojov na obyvateľstvo Slovenskej republiky v porovnaní s Francúzskom a Švédskom. Následne budeme analyzovať dopad spotrebných daní na úroveň alkoholizmu v daných krajinách. Tento cieľ dosiahneme najmä komparáciou úrovne daňových sadzieb a získaných príjmov do štátneho rozpočtu. V tejto diplomovej práci poukážeme na problematiku alkoholizmu v krajinách EÚ. Zároveň sme si vytýčili aj tri parciálne ciele, za ktoré sme si vybrali charakteristiku neharmonizovaných daní, analýzu dane z cukru a možnosť uplatnenia tejto dane zo sladených nápojov vzhľadom na daňový systém Slovenskej republiky.

Schéma č. 6.: Cieľ diplomovej práce

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ako hlavný cieľ sme si vytýčili analýzu závislosti daňovej sadzby na spotrebu alkoholu vo vybraných krajinách Európskej únie. Ďalej stanovíme hypotézu existencie závislosti sadzby na spotrebe alkoholu vo vybraných krajinách EÚ. V tejto práci sa budeme venovať spotrebnej dani z alkoholu v Slovenskej republike, vo Francúzsku a vo Švédsku. Tieto krajiny sme si vybrali na základe ich jedinečnosti z pohľadu spotrebných daní z alkoholu. Francúzsko sme si vybrali z dôvodu, že patrí medzi najväčších exportérov vína vo svete a je známe produkciou kvalitného vína. V tejto krajine existuje aj zdaňovanie nealkoholických nápojov a alcopopov, ktoré sú zmiešaninou sódy a alkoholu. Švédsko je zase krajinou, ktorá má jedno z najvyšších zdanení spotrebných daní z alkoholu v EÚ a na obmedzenie spotreby alkoholu slúži aj štátny monopol, ktorý predáva alkohol. Účelom tejto práce je zistiť, či má daňová sadzba vplyv na konzumáciu alkoholu v daných krajinách EÚ.

V prvej kapitole si objasníme daňovú harmonizáciu v EÚ a daňové systémy vybraných štátov EÚ. Keďže téma spotrebných daní je veľmi obsiahla, zameriame sa na spotrebnú daň z alkoholu a jej negatívnym externalitám, za ktorú považujeme zvýšenú konzumáciu alkoholu. Problém alkoholizmu sa netýka len jednej osoby ale zároveň aj osôb jej blízkych a taktiež aj nákladov na zdravotnú starostlivosť.

Prvým parciálnym cieľom je charakteristika neharmonizovaných daní, keďže EÚ sa neustále snaží o harmonizáciu všetkých krajín. Tu si vysvetlíme aké neharmonizované dane existujú a objasníme si rôzne pohľady na túto problematiku. Spotrebné dane vnímame ako dane, na ktorých sa dá daňová harmonizácia najviac adaptovať. Aj tu však ale vznikajú určité rozdiely. Problematiku neharmonizovaných daní si vysvetlíme v prvej kapitole.

Druhým parciálnym cieľom je analýza neharmonizovanej dane z cukru, ktorú nazývame tiež ako daň z nealkoholických nápojov. V súčasnosti túto daň využívajú mnohé štáty hlavne na redukciu obezity a zníženie cukru v nealkoholických nápojoch. Cieľom tejto dane je znížiť spotrebu cukru, čo si ukážeme v štvrtej kapitole.

Možnosť uplatnenia dani z nealkoholických nápojov v rámci Slovenskej republiky je našim tretím parciálnym cieľom. Tento cieľ budeme skúmať v štvrtej kapitole, kde budeme uvažovať, či by bolo možné zaviesť túto daň aj na našom území. Pôjde o aplikáciu dane, na ktorú využijeme príklady z praxe krajín, kde je táto daň už zavedená. Poukážeme na plusy a mínusy a vyslovíme stanovisko k tejto problematike. Výsledkom tejto diplomovej práce by mala byť odpoveď na stanovenú hypotézu.

2.2 Metodika práce

Na vytýčené ciele bolo nutné naštudovať si domácu a zahraničnú literatúru, ktorá sa týka problematiky dane z alkoholu, dane z nealkoholických nápojov a všeobecne negatívnych externalít. Stanovené ciele sme dosiahli logickými a vedeckými metódami. Pri tvorbe práce sme využili dané metódy na splnenie hlavného cieľa, v ktorom sme si stanovili hypotézu, či má vplyv zvýšenie daňovej sadzby spotrebných daní z alkoholických nápojov na nadmernú konzumáciu alkoholu vo vybraných štátoch EÚ. Všetky informácie sme čerpali z najnovších zdrojov aby sme sa čo najviac priblížili skutočnému efektu zdanenia alkoholu. Teoretická časť vychádza zo zákonov, smerníc a nariadení pre vybrané štáty EÚ, ktorými sú Slovensko, Francúzsko a Švédsko. Na analýzu daných štátov sme využili prevažne zahraničné zdroje lebo v domácich sme potrebné informácie nenašli. V tejto časti sme taktiež sumarizovali harmonizáciu EÚ a postupne sme prešli k samotnej harmonizácii spotrebných daní. Pri hodnotení aktuálnej situácie sme sa vyjadrili taktiež aj k neharmonizovaným daniam. Dôležitým zdrojom informácií v tejto kapitole boli pre nás stránky Ministerstiev financií Slovenska, Francúzska a Švédska.

V tretej kapitole sme sa zaoberali teóriami dotýkajúcimi sa problematiky spotrebných daní a negatívnych externalít. Vytvorili sme prehľadný súhrn viacerých názorov na danú problematiku a snažili sme sa o syntézu medzi historickými pohľadmi rôznych autorov na túto tému.

V štvrtej kapitole sme využili metódu komparácie na základe ktorej sme sa snažili vydedukovať vplyv daňových sadzieb na nadmernú konzumáciu alkoholu vo vybraných štátoch Európskej únie. Analyzovali sme výšku príjmov do štátneho rozpočtu z ktorej sme dedukovali, či zvýšenie sadzby má vplyv na zníženie konzumácie alkoholu a naopak. Išlo o sledovanie vývoja príjmov zo spotrebných daní z alkoholu vo vzťahu so štátnym rozpočtom v závislosti od dostupných údajov. Neskôr sme sa snažili o abstrakciu využitia spotrebnej dane z nealkoholických nápojov v podmienkach Slovenskej republiky. Urobili sme to na základe analýz z krajín Európskej únie, kde táto daň bola použitá. Syntézou sme sa snažili dokázať, či by bolo možné túto daň zaviesť v našich podmienkach a aké by to malo dopady na obyvateľstvo. Týmto výskumom sme sa snažili o dosiahnutie hlavného cieľa a taktiež parciálnych cieľov, ktoré sme si stanovili.

3 Teoretické prístupy využívania spotrebných daní pri riešení problematiky negatívnych externalít

Externality vznikajú ako vedľajší efekt výroby a spotreby určitému subjektu a následne sa presúvajú na iné subjekty. Ich závislosť sa spája s produkčnými a úžitkovými funkciami ale neodzrkadľuje sa do cenového mechanizmu. Typické príklady takýchto tovarov a služieb v oblasti spotrebných daní sú tabak, alkohol, palivo a hazardné hry. Pri nich vnímame negatívne externality v ich spotrebe.

3.1 Vymedzenie pojmu externalita

Trhový mechanizmus považujeme za najlepšie zabezpečený mechanizmus efektívnej alokácie vzácnych zdrojov. V niektorých prípadoch však nevie zabezpečiť túto primárnu funkciu a zlyháva, takže trh nemá optimálne riešenie. „Pod optimálnym riešením sa rozumie optimálne zloženie výstupu trhu, ktorým sa maximalizuje spoločenská užitočnosť. Zlyhanie trhu je stav, keď trhový mechanizmus nie je schopný efektívne vyriešiť tri základné otázky organizácie ekonomiky: čo vyrábať, ako vyrábať a pre koho vyrábať.“⁵⁰ Vyplýva to zo zlyhania cenového systému pôsobiaceho na efektívnu alokáciu zdrojov. Medzi príčiny zlyhania vieme zaradiť pôsobenie verejných statkov, nedokonalú konkurenciu, asymetrických informácií a externalít.

„Externality alebo vedľajšie úžitky sú prejavom nedokonalého fungovania trhu, keď sa náklady, resp. prínosy výroby alebo spotreby prenášajú na iných, ktorí za ne nemusia platiť, alebo im nie je zaplatené.“⁵¹ To signalizuje, že časť nákladov alebo prínosov výroby sa prenáša na iné subjekty bez ich pričinenia a bez participácie cenového systému. Môžu nastať medzi spotrebiteľmi, firmami ale aj medzi spotrebiteľmi a firmami navzájom. Ako sme si už uviedli, externality vznikajú keď niekto nenesie všetky náklady svojej činnosti alebo keď nenesie všetky výnosy svojej činnosti. Podľa toho ich rozdeľujeme na pozitívne a negatívne externality. Pozitívne externality vznikajú keď jednotlivci alebo firmy prinášajú ostatným prospech. Subjekt, ktorý získa pozitívnu externalitu za ňu bezprostredne neplatí. Negatívne externality vznikajú pri činnosti jednotlivcov alebo firiem, ktoré spôsobujú ostatným vyššie náklady pričom tieto náklady nie sú kompenzované.

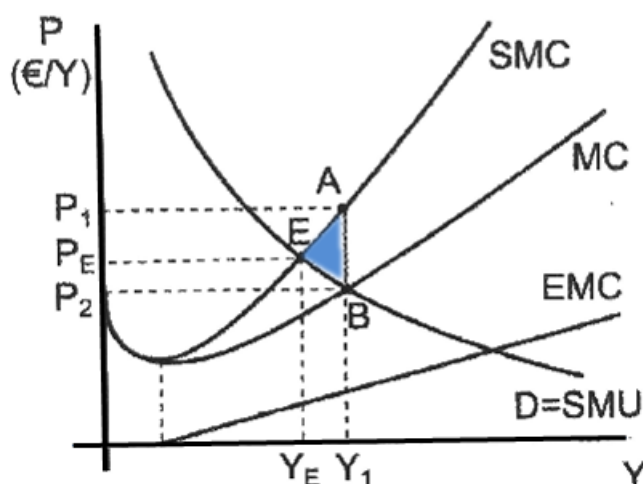
⁵⁰ HOLKOVÁ, V. – VESELKOVÁ, A. – VALACH, M. *Mikroekonómia*. Bratislava: Sprint 2, 2014, s. 403. ISBN 978-80-89710-12-6.

⁵¹ SIVÁK, R. a kol.: *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, 2007, s. 64. ISBN 978-80-8078-094-4.

3.1.1 Klasifikácia negatívnych externalít

Negatívna externalita spôsobuje, že súkromné náklady sú menšie ako spoločenské náklady. Dôsledkom je, že je vyrobené väčšie množstvo statku ako je optimálne pre spoločnosť.

Graf č. 1.: Spoločenské náklady neefektívnosti

Zdroj: HOLKOVÁ, V. – VESELKOVÁ, A. – VALACH, M. *Mikroekonómia*. Bratislava: Sprint 2, 2014, s. 404. ISBN 978-80-89710-12-6.

Na grafe č.1 je znázornená situácia, kde statok X prináša negatívnu externalitu. Optimálne množstvo statku sa nachádza v bode E, pre ktorý je optimálny výstup Y_E pri cene P_E . V skutočnosti to tak ale nie je, lebo trh produkuje výstup Y_1 , ktorý vychádza z bodu B. Bod B vznikol na základe podmienky rovnosti súkromných hraničných nákladov a spoločenskej hraničnej užitočnosti ($MC = SMU$, pričom $MC < SMC$). Výstup Y_1 je oproti optimálnemu výstupu väčší a je vyprodukovaný pri cene P_2 . V trhovej cene P_2 sú zohľadnené len súkromné hraničné náklady lebo svojou úrovňou je cena P_2 veľmi nízka na to, aby pokryla spoločenské hraničné náklady. Práve preto je zdrojom neefektívnosti, čo znázorňuje vyfarbená plocha trojuholníka ABE.

V prípade existencie negatívnych externalít je zdrojom neefektívnosti neprimeraná cena produkcie, ktorá je nižšia, než cena rovnovážna. Pri takejto cene musia firmy vyprodukovať väčšie množstvo produkcie než rovnovážne.

3.1.2 Prístupy k riešeniu negatívnych externalít

Ekonomická veda ponúka rôzne prístupy na riešenie negatívnych externalít. V súčasnosti sa s pojmom negatívne externality spája hlavne problematika poškodenia životného prostredia. Všetky riešenia negatívnych externalít vieme rozdeliť do dvoch skupín a to buď prostredníctvom verejného sektora alebo prostredníctvom súkromného sektora. My sa budeme sústrediť na *verejné riešenie negatívnych externalít*.

Existuje veľa autorov, ktorí sa zaoberali témou externalít. Radíme k nim známych autorov ako sú R. A. Musgrave, J. E. Stiglitz, H. S. Rosen, A. C. Pigou alebo R. H. Coase. Sú to významní autori zaoberajúci sa verejnými financiami a niektorí z nich sú laureátmi Nobelovej ceny za ekonómiu.

Podľa Stiglitz externality vytvorené jednotlivcami alebo spoločnosťou zvyšujú náklady ostatných jednotlivcov, ako aj náklady celej spoločnosti. „Podľa Rosena externality vznikajú, keď činnosť človeka ovplyvňuje blahobyt inej osoby a tento proces sa uskutočňuje mimo trhu.“⁵² Rosen sa taktiež zamýšľal nad zahrnutím externalít do kategórie nežiaducich verejných majetkov, hlavne preto, že ich spotreba je bezkonkurenčná a jednotlivci nie sú vylúčení zo spotreby. Riešeniu externalít sa venoval aj anglický ekonóm Arthur Cecil Pigou, ktorý spracoval tento problém v jeho najznámejšom diele s názvom *The Economics of Welfare* (Ekonómia blahobytu). Bol pozitívne naklonený využívaniu štátnych zásahov do ekonomiky na redukciiu negatívnych externalít a ako prvý oddelili spoločenský a verejný úžitok. „Ak je niekto pôvodcom negatívnych externalít ako napríklad znečistenie, určite vykonáva aktivity, ktoré toto znečistenie spôsobili. Pigou bol zástancom zdaňovania takejto činnosti. Daň by mala dostatočne odrádzať jednotlivé subjekty od produkcie negatívnych externalít.“⁵³ Pigou chcel zaviesť emisné dane na odstránenie negatívnych externalít. „Pigouva daň je daň vyberaná na každej jednotke výstupu znečisťovateľa vo výške rovnajúcej sa marginálnemu poškodeniu, ktoré ovplyvňuje efektívnu úroveň výstupu.“⁵⁴ Vedľajším efektom je zvýšenie štátneho príjmu, čo vedie k zníženiu daňového zaťaženia na iných miestach.

⁵² ČERVENŇOVÁ, M. *Theoretical approaches to internalization of negative externalities*. Finance and risk 2015 : proceedings of the 17th international scientific conference : 23. - 24. november 2015, Bratislava, Slovak Republic. Bratislava: Publishing house EKONÓM, 2015, s.85

⁵³ BALÁŽI, P. *Novodobé finančné teórie a prínos Arthura Cecila Pigoua a Karla Engliša do ich náuky*. For fin : odborný mesačník pre financie a investovanie. Bratislava: Fin Star, 2016, s.2. ISSN 1339-5416.

⁵⁴ ČERVENŇOVÁ, M. *Theoretical approaches to internalization of negative externalities*. Finance and risk 2015 : proceedings of the 17th international scientific conference : 23. - 24. november 2015, Bratislava, Slovak Republic. Bratislava: Publishing house EKONÓM, 2015, s.86

Pigouva daň je braná ako najmenej rušivá a najefektívnejšia metóda zamedzenia negatívnym externalitám. „Populárnym príkladom z Pigouvej dane je daň zo znečistenia. Znečistenie z továrne vytvára negatívnu externalitu, pretože časť nákladov na znečistenie znášajú tretie strany v okolí.“⁵⁵ Môže sa to prejavíť znečistením majetku alebo zdravotnými rizikami, čo chápeme ako nedobrovoľné náklady. Pigou to nazýva hraničné spoločenské náklady, čo argumentoval ako stratu mŕtvej váhy z nadmerného znečistenia za optimálnou spoločenskou hranicou. Najčastejším riešením je tichý súhlas v politickom procese. „Pigou navrhol uloženie spotrebných daní so sadzbami, ktoré sú rovné marginálnym externým škodám a tvrdí, že pritom dochádza k obnoveniu ekonomickej efektívnosti.“⁵⁶ Sandmo zdôrazňuje využívanie spotrebných daní na zvýšení príjmov do štátneho rozpočtu. Zdroj spotrebných daní vidí vláda prevažne v produktoch, ktoré znečisťujú životné prostredie. Za takého produkty chápeme motorové vozidlá, energetické produkty, nakladanie s odpadom a látkami, ktoré poškodzujú životné prostredie a ľudské zdravie.

Coase sformuloval koncepciu, ktorá je známa pod názvom Coaseova teoréma, ktorá bola protiargumentom Pigouvej teórie. „Ukázal v nej, že za určitých predpokladov sa môže problém externalít vyriešiť bez vládnej regulácie.“⁵⁷ Ako jediný sa zo spomínaných autorov neprikláňa k verejnému riešeniu negatívnych externalít. Na vládne zásahy podľa neho vplyvajú politické laky. Coase tvrdil, že zdanenie vedie k následkom, ktoré nie sú žiaduce a dokonca ani nutné. V niektorých prípadoch však nie je jeho typ vyjednávania možný a je potrebné na odstránenie zlyhania trhov použiť Pigouovo riešenie.

Podľa predstaviteľov klasickej školy vládne intervencie v ekonomike sú opodstatnené a najefektívnejšími nástrojmi na boj proti negatívnym externalitám sa považujú dane a poplatky. Kvantitatívne vyjadrenie spoločenských nákladov nie je jednoduché a je preto ťažké definovať optimálnu daňovú povinnosť pre výrobcov externalít. Napriek tomu sú dane najčastejšou formou regulácie. Medzi tieto dane zaradíme hlavne spotrebné dane. Spotrebné dane slúžia na riadenie a kontrolu externalít.

⁵⁵ <<http://www.investopedia.com/terms/p/pigoviantax.asp>>

⁵⁶ VÁLEK, J. Národohospodárske dopady pri uplatňovaní spotrebnej dane z vína. Acta academica karviensia : vedecký recenzovaný časopis. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2013, 13(2), s.149. ISSN 1212-415x.

⁵⁷ ČAPLÁNOVÁ, A. – NOVÁK, M. *Transakčné náklady, vlastnícke práva a externality – k vedeckému odkazu R. H. Coasea*. Politická ekonomie : teorie, modelování, aplikace. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2015, s.245. ISSN 0032-3233.

3.2 Vývoj spotrebných daní

Spotrebné dane mali pôvodne prevažne naturálny charakter a až neskôr s rozvojom peňažného trhu dosiahli svoju terajšiu peňažnú podobu. Dane zo spotreby majú selektívny charakter. To znamená, že postihujú len určité tovary.

“Nepriame zdaňovanie predstavuje historicky najstaršiu formu zdaňovania, ktorá mala na začiatku podobu nepravidelných, príležitostných platieb panovníkovi, väčšinou vo forme neutrálnych dávok.”⁵⁸ Dane zo spotreby sa v stredoveku chápali ako druhoradý, nepravidelný, príležitostný príjem, najmä na financovanie vojen. Boli zdrojom príjmu panovníka a až neskôr z nich boli príjmy do štátnej pokladne. Prvou formou nepriamych daní boli majetkové dane, ktoré sa nazývajú domény. Domény mali formu poľnohospodárskych a lesných majetkov, ktoré patrili panovníkovi. V období rozvinutého feudalizmu vznikli regály, ktoré boli druhou formou nepriamych daní. Regály fungovali ako poplatky za prepožičanie práv patriacich panovníkovi. V tom období sa vychádzalo z predpokladu, že všetka pôda patrí panovníkovi.

Modernejšou formou po regáloch boli akcízy, ktoré tvorili daň z predaja určitého tovaru ako bolo obilie, vlna či soľ. Akcízy teda chápeme ako prvú formu spotrebných daní. Hlavná funkcia akcíz spočívala v čo najširšom zdanení spotreby čím sa zabezpečil štátny rozpočet. Koncom 18. storočia vznikli kontribúcie, ktoré boli feudálnou formou priamej dane. Vyberali sa ako daň z hlavy, daň z majetku a daň z hrubého výnosu. Postupne sa začínajú zostavovať bilancie štátnych rozpočtov a nastáva vznik daňových sústav, ktoré obsahujú priame a nepriame dane. Priame dane zasahovali občanov podľa daňovej spôsobilosti prostredníctvom príjmu alebo majetku a nepriame dane vznikali z akcízov. Nepriame dane boli obľúbené v podnikateľských sférach lebo sa nemiešali do ich naakumulovaného kapitálu. Napriek tomu sa stali jedným z hlavných finančných zdrojov štátneho rozpočtu. V roku 1918 bolo nutné zavedenie jednotného daňového systému v Československu prostredníctvom novej daňovej reformy. V polovici 20. storočia sa prvou prevládajúcou formou nepriameho zdanenia stala daň z obratu. Postupne sa zavádzali samostatné formy nepriamych daní, ktoré boli tvorené jednotlivými spotrebnými daňami. Prvá reforma, ktorá vznikla v období od Československej republiky sa členila na daň z obratu, prepychovú daň, nepriame dane a priame dane.

⁵⁸ SCHULTZOVÁ, A. a kol. *Daňovníctvo: daňová teória a politika I.* 2. dopl. a preprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s.168. Ekonómia. ISBN 978-80-7478-867-3.

„V rámci reformy daňovej sústavy boli od 1. januára 1993 zavedené spotrebné dane, ktoré spolu s daňou z pridanej hodnoty nahradili dovtedy uplatňovanú daň z obratu a dovoznú daň. Pôvodná právna úprava spotrebných daní platná od 1. januára 1993 (zákon č. 213/1992 Zb. o spotrebných daniach v znení neskorších predpisov) bola od 1. januára 1994 nahradená zákonmi Národnej rady Slovenskej republiky upravujúcimi zdanenie tovarov podliehajúcich spotrebným daniam jednotlivo.“⁵⁹

3.2.1 Teórie spotrebných daní

Za zakladateľov zdaňovania spotreby považujeme hlavne predstaviteľov klasickej ekonómie. Títo predstavitelia vedeli rozdeľovať tovary na základné tovary a luxusné tovary. Veľká výhoda spotrebných daní je v ich presnom určení a súčasne v ich dobrovoľnosti platenia. „V prípade nejasností, alebo neurčitostí predmetu zdanenia A. Smith uvádza, že ich pôvod nie je v povahe týchto poplatkov, ale v nepresnosti a neprepracovanosti zákona, ktorý ich ukladá.“⁶⁰ K daniam sa vyjadroval v jeho najslávnejšom diele *Pojednanie o podstate a pôvode bohatstva národov* z roku 1776. Smith považoval dane ako účinný prostriedok na zabezpečenie vonkajšej ochrany štátu a vnútorného poriadku vrátane právneho poriadku. Sformuloval štyri daňové kánony, ktoré obsahovali zásady dobrej dane. Prvú zásadu o spravodlivosti chápeme ako prispievanie občanov štátu tak, aby to najlepšie zodpovedalo ich možnostiam, teda dôchodkom. Druhý kánon sa týka zásady určitosti, čo vnímame ako presne určenú daň, s čím súvisí doba splatnosti, výška a spôsob platenia dane. Tretím kánonom o pohodlnosti vyjadruje, že daň sa má vyberať takým spôsobom a vtedy, kedy je to najviac vhodné. Úspornosť je štvrtým kánonom a znamená prepracovanie dane tak, aby mal daňovník čo najnižšie náklady s ňou spojené. Smith kritizoval dane na soľ a mydlo, ktoré postihovalo najchudobnejších občanov v spoločnosti. Na druhej strane však podporoval zdaňovanie luxusných statkov ako bol aj tabak, lebo nik nebol povinný na ne prispievať.

⁵⁹ VIGLAŠOVÁ, Z. Analýza vývoja spotrebných daní na Slovensku vo vybraných rokoch. Journal of management and business: research and practice. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, s. 59. ISSN 1338-0494.

⁶⁰ VÁLEK, J. *Národohospodárske dopady pri uplatňovaní spotrebnej dane z vína*. Acta academica karviniensia : vedecký recenzovaný časopis. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2013, 13(2), s.149. ISSN 1212-415x.

F. P. Ramsey urobil prvú analýzu optimálnych spotrebných daní. „Analýza je postavená na probléme určenia spotrebných daní tak, aby sa zvýšili daňové príjmy o určitú sumu pri najmenších možných deformáciách v ekonomike s reprezentatívnym jednotlivcom.“⁶¹ Venoval sa optimálnemu uloženiu spotrebných daní, tak aby nepostihovali občana a aby dodatočné daňové bremeno bolo čo najmenšie. Ramsey poukázal, že systém jednotných spotrebných daní, ktorí vo všeobecnosti nemajú relatívne ceny statkov, nie je optimálny. Odvodil pravidlo inverznej elasticity, za predpokladu, že dopyt každého tovaru je nezávislý od cien iných tovarov. „Podľa tohto pravidla budú minimalizované náklady efektívnosti, ak sa zdania relatívne vyššou daňou tovary, ktorých dopyt sa pri zvýšení cien znižuje v relatívne menšej miere.“⁶² Vyplýva z toho, že zámerom ľudí je vyhnúť sa plateniu daní a premiestniť ich spotrebný kôš na nižšie zdanené tovary z vyššie zdanených tovarov. V prípade, že by cenová elasticita bola vyššia, tak aj malý nárast ceny spôsobí zníženie dopytu. Nastane zmena pri rozhodovaní o nakúpe a vzniká tak veľká strata mŕtvej váhy. Preto je neefektívne zdaňovať vysokými daňovými sadzbami cenovo pružné tovary. Ramseyho pravidlo prešlo niekoľkými modifikáciami.

Schéma č. 7.: Modifikácie Ramseyho pravidla

Diamond	• heterogénne subjekty • modifikovanie optimálnej dane má vplyv na efektívnosť a tiež distribučné hľadisko
Corlett a Hague	• neschopnosť vlády zdaňovať voľný čas je to, čo bráni optimálnej spotrebnej dani • vyššia spotrebná daň sa ukladá na tovary, ktoré sú komplementárne s nezdaneným voľným časom
Atkinson a Stiglitz	• ak majú spotrebitelia rovnaké funkcie užitočnosti, nemá sa čo získať doplnením nelineárnej dane z príjmov o diferencované spotrebné dane

Zdroj: VÁLEK, J. *Vývoj uplatňovania spotrebných daní na území Slovenskej republiky*. Bratislava: CAESaR-Centrum vzdelávania, vedy a výskumu, 2015, 10, s.47. ISSN 1336-9105.

⁶¹ ZUBAĽOVÁ, A. – GERULOVÁ, L. – GEŠKO, M. *Daňové teórie a ich využitie v praxi: daňová teória a politika II*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s.104. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-487-4.

⁶² ZUBAĽOVÁ, A. – GERULOVÁ, L. – GEŠKO, M. *Daňové teórie a ich využitie v praxi: daňová teória a politika II*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s.105. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-487-4.

4 Eliminácia negatívnych externalít pomocou spotrebných daní

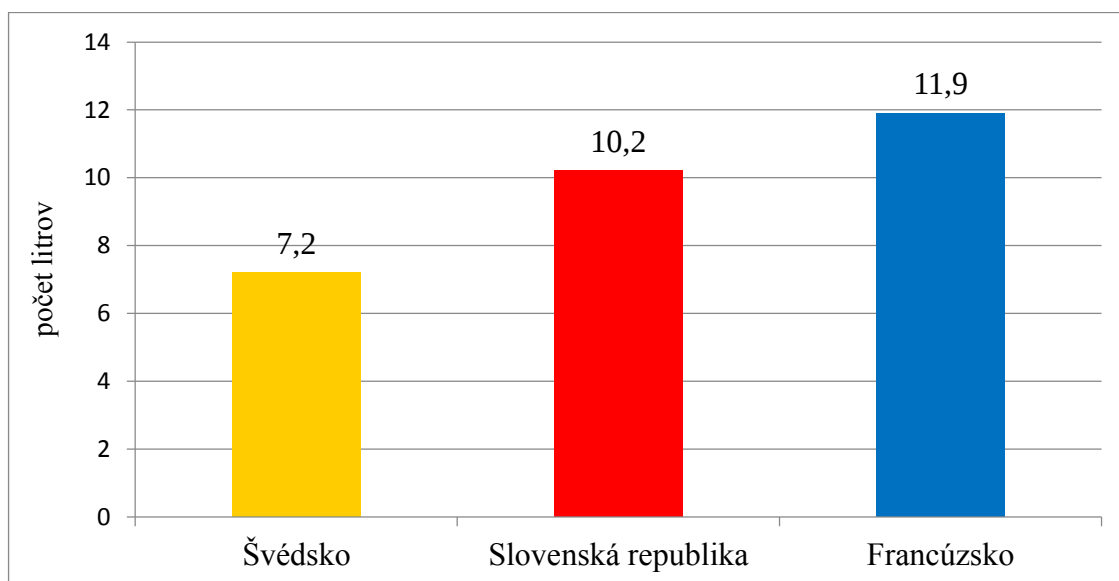
V súčasnosti je hlavným trendom zvyšovanie daňových sadzieb v oblasti spotrebných daní. Takéto zvýšenie môže mať dva hlavné dôvody. Prvý dôvod je spôsobený nárastom negatívneho dopadu na zdravie obyvateľstva a tým nutnosť ovplyvnenia správania spotrebiteľa prostredníctvom zvýšenia daňovej sadzby na alkohol. Pomocou zvýšenej daňovej sadzby sa pokúšame o zníženie nadmernej konzumácie alkoholu, ktorú považujeme za negatívnu externalitu. Druhým dôvodom je tendencia vlády zvýšiť štátne príjmy zavedením vyšších spotrebných daní. Zvýšene príjmy by vláda mohla neskôr investovať na edukáciu mládeže prípadne zlepšenie zdravotníctva. V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať konzumácii alkoholu vo vybraných krajinách a taktiež sa pokúsime analyzovať možnosť zavádzania spotrebnej dane z cukru v podmienkach Slovenskej republiky.

4.1 Vplyv daňovej sadzby na konzumáciu alkoholu

V tejto podkapitole sa zameriame na vplyv zvyšovania sadzby spotrebnej dane z alkoholu na spotrebu alkoholu vo vybraných krajinách EÚ. Zvyšovaním sadzieb spotrebných daní z alkoholu vieme zabezpečiť trvalý a udržateľný hospodársky rast a zároveň sa snažíme o ochranu verejného zdravia. Pri zvýšenej sadzbe klesá domáca výroba, ktorá je substitučným efektom výrobcov ako reakcia na zvýšenie daňových sadzieb. To je dôvod prečo výrobcovia znížia výrobu alebo zmenia ich produkováný tovar a zvýši sa dovoz zdaneného alkoholu z iných krajín. Ak by sa zrušila domáca výroba tak by sa to negatívne odrazilo v znížení zamestnanosti. Konzumácia alkoholu je v dlhodobom časovom horizonte oveľa citlivejšia na cenu ako v krátkodobom horizonte. Je to z dôvodu nepružnej cenovej elasticity v krátkodobom horizonte. Nadmerná konzumácia alkoholu má negatívny vplyv na zdravie obyvateľstva a preto vytvoríme analýzu vplyvu daňového dopadu na spotrebu alkoholu vo vybraných krajinách EÚ.

Spotrebu alkoholu definujeme ako ročný predaj čistého 100 % alkoholu v litroch na obyvateľa staršieho ako 15 rokov. Konzumácia alkoholu je spojená s mnohými negatívnymi sociálnymi a zdravotnými dôsledkami ako sú cirhóza pečene, zvýšené riziko vzniku rakoviny a mozgovej príhody. Alkohol prispieva aj k invalidite a úmrtnosti prostredníctvom úrazov, nehôd, násilia, samovrážd a vražd pod vplyvom alkoholu. Ukazovateľ spotreby alkoholu v litroch na osobu z roku 2015 vidíme v grafe č.2.

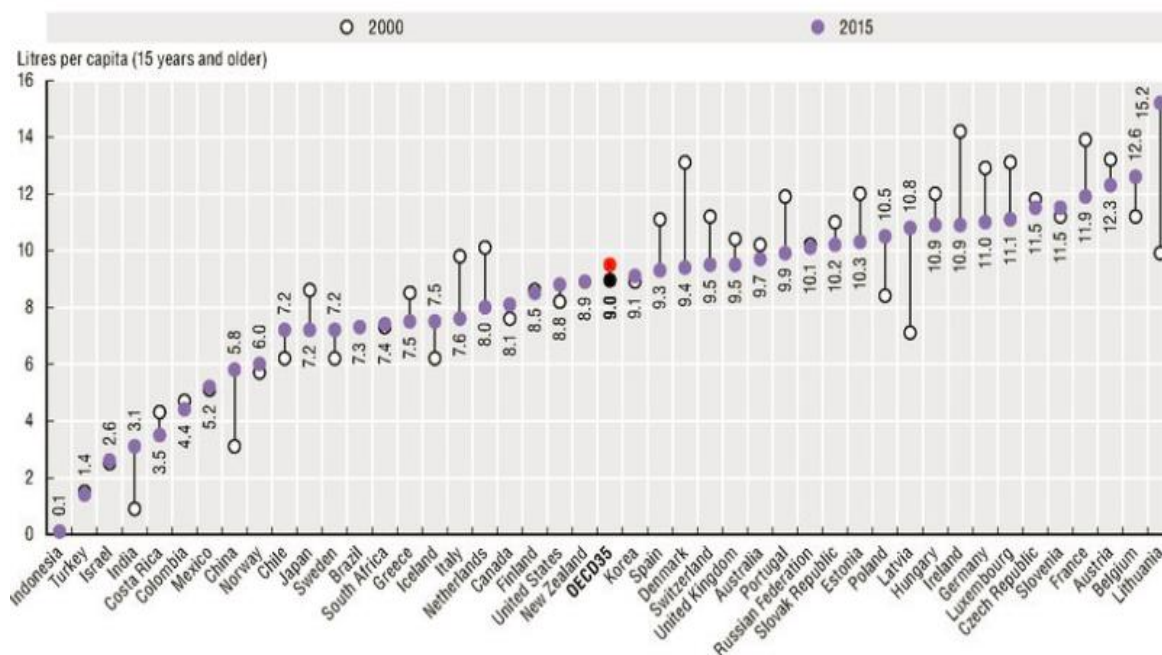
Graf č. 2.: Spotreba alkoholu v počte litrov na obyvateľa v roku 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <<https://data.oecd.org/healthrisk/alcohol-consumption.htm>>

Vo prechádzajúcom grafe č. 2 vidíme, že spotreba alkoholu je z pomedzi vybratých krajín, najväčšia vo Francúzsku, kde spotreba dosahuje 11,9 L čistého alkoholu na obyvateľa za jeden rok. Za ním nasleduje Slovensko kde je spotreba 10,2 L na obyvateľa a najmenšia spotreba je zaznamenaná vo Švédsku, kde je spotreba 7,2 L na obyvateľa za rok.

Graf č. 3.: Zaznamenaná spotreba alkoholu medzi dospelými, v rokoch 2000 a 2015

Zdroj: <<https://www.oecd.org/els/health-systems/Health-at-a-Glance-2017-Chartset.pdf>>

V grafe č. 3 vidíme komparáciu spotreby alkoholu u dospelých v roku 2000 až 2015. Rok 2000 je znázornený na grafe bielou farbou a rok 2015 je vyznačený fialovou farbou. Na základe tohto grafu vieme povedať, že vo väčšine krajín sa spotreba alkoholu znížila. Dôvodom nižšej spotreby alkoholu môžeme hľadať v lepšom vzdelaní, zdravšom životnom štýle a vyššom príjmom. Toto všetko prispelo k zvýšeniu priemernej dĺžky života v posledných desaťročiach a tento trend chceme naďalej zlepšovať. V 13-tich krajinách OECD vzrástla konzumácia alkoholu od roku 2000. Priemerná spotreba alkoholu v krajinách OECD sa pohybuje okolo 9 litrov čistého alkoholu na osobu za rok, to sa rovná v prepočte 100 fľašiam vína.

Znižovanie škodlivého pitia alkoholu vychádza prevažne z národného kontextu, na ktorom závisí účinnosť zdanenia a cenová politika každej krajiny. Z toho vieme usúdiť, že užitočnosť zdaňovania alkoholu nie je rovnaká pre všetky krajiny a je potrebné zamerať sa na každú krajinu osobitne. Zdaňovanie je najúčinnnejšie ak sa používa v spojení aj s inými zásahmi na reguláciu.

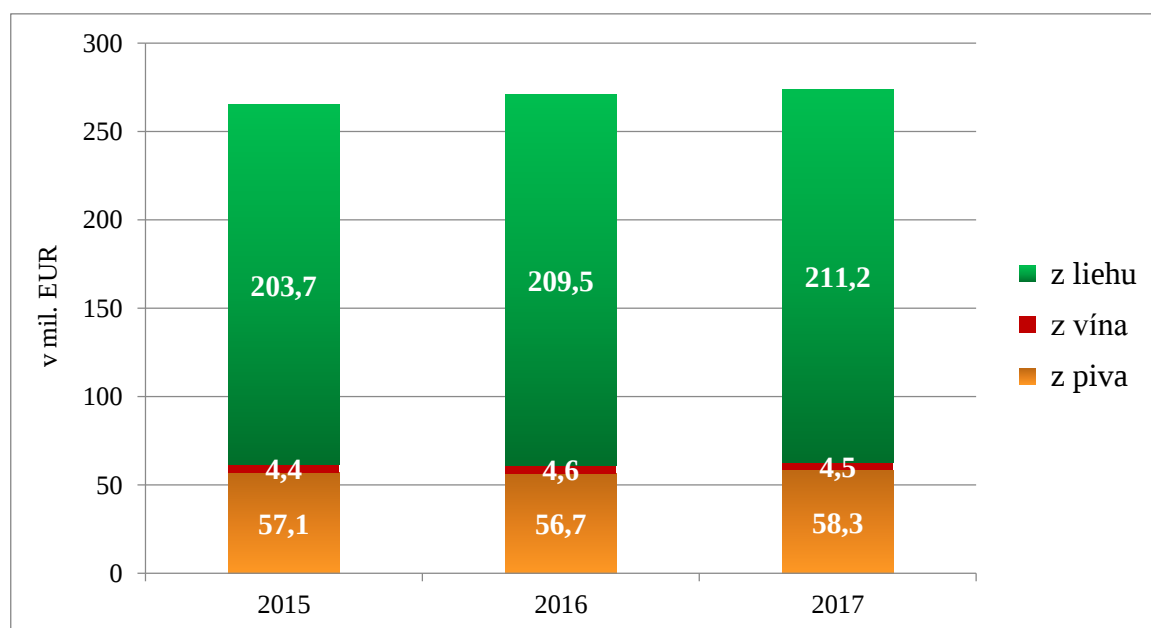
Škodlivé konzumácia alkoholu zapríčiňuje ekonomické a sociálne náklady pre spoločnosť. V dôsledku užívania alkoholu sa znižuje priemerný vek života človeka. Nepriame náklady sú spôsobené stratou produktivity, zatiaľ čo priame náklady zahŕňajú náklady na zdravotnícke služby. Krajiny EÚ si uvedomujú potrebu vytvárať nové stratégie na oblasť obmedzenia alkoholu. V nasledujúcich podkapitolách sa preto budeme venovať tomu, či nárast spotrebnej dane z alkoholu môže viesť k zníženiu spotrebovaného množstva.

4.1.1 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu v Slovenskej republike

Slovenská republika má najväčší príjem do štátneho rozpočtu práve z nepriamych daní, ktoré pozostávajú z dane z pridanej hodnoty a zo spotrebných daní. Daň z pridanej hodnoty dosiahla v roku 2017 výšku 5 759,7 mil. EUR, zatiaľ čo spotrebné dane predstavovali príjem do štátneho rozpočtu v hodnote 2 259,8 mil. EUR. Medzi spotrebné dane zaraďujeme daň z minerálnych olejov, daň z tabaku a tabakových výrobkov, daň z liehu, daň z vína, daň z piva a zelené dane. Z daných typov spotrebných daní predstavuje najväčší podiel na príjme do štátneho rozpočtu daň z minerálnych olejov, ktorá bola v roku 2017 na úrovni 1 215,7 mil. EUR. Za ňou nasleduje daň z tabaku a tabakových výrobkov v hodnote 732,5 mil. EUR, ktorá mala sa medziročne zvýšiť o 9 %, čo predstavuje najväčšiu medziročnú zmenu zo všetkých spotrebných daní. Ďalej sa budeme venovať hlavne spotrebnej dani z alkoholu a spotrebe s ňou súvisiacou.

V grafe č. 4 vidíme, koľko peňazí štát vybral na spotrebných daniach z alkoholu v roku 2015, 2016 a 2017. Na tomto grafe môžeme vidieť, že spotreba z alkoholu každým rokom stúpa. V prípade poklesu daní z vína v roku 2017 môžeme dedukovať, že táto zmena sa odzrkadlila na zvýšení príjmov do štátneho rozpočtu z dane z piva a z dane z liehu. Pokles piva môžeme pozorovať v roku 2016, kde sa spotreba znížila o 0,4 mil. EUR oproti roku 2015. Príjem do štátneho rozpočtu v tomto roku navýšila daň z liehu a daň z vína.

Graf č. 4.: Výber dane z alkoholu na Slovensku v rokoch 2015 – 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <http://cenastatu.sme.sk/>

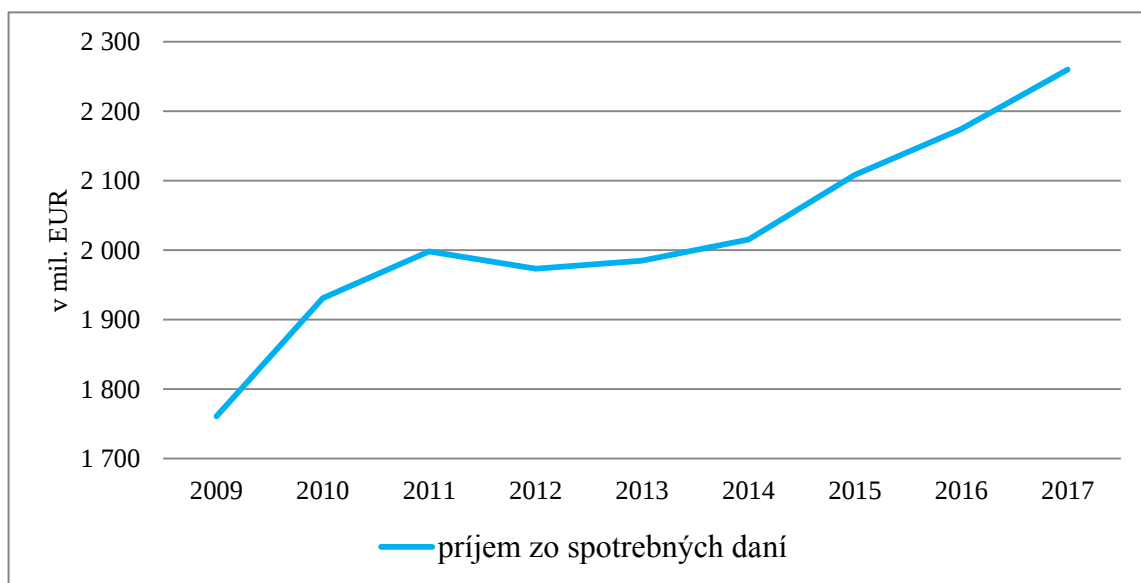
Tabuľka č. 9.: Príjem do štátneho rozpočtu z nepriamych daní v roku 2017 v SR

	podiel na ND	Medziročná zmena
Spotrebné dane	28,2 %	3,90 %
z minerálnych olejov	15,2 %	1,80 %
z liehu	2,6 %	0,80 %
z piva	0,7 %	2,80 %
z vína	0,1 %	-2,90 %
z tabaku	9,1 %	9,00 %
zelené dane	0,5 %	1,80 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <<http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/2017/>>

Tabuľka č. 9 nám zobrazuje podiel príjmu zo spotrebných daní na nepriame dane, ktoré boli vybraté za rok 2017 v Slovenskej republike. Spotrebné dane tvoria 28,2 % príjmu z nepriamych daní, zvyšnú časť tvorí daň z pridanej hodnoty, ktorá sa podieľa na 71,8 % príjmov do štátneho rozpočtu z nepriamych daní. Pokles príjmov zo spotrebných daní sme zaznamenali len pri dani z vína a to o 2,9 % menej v porovnaní s rokom 2016, kedy príjem dosiahol 4,6 mil. EUR. V nasledujúcich grafoch si ukážeme medziročný vývoj príjmov zo spotrebných daní.

Graf č. 5.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní

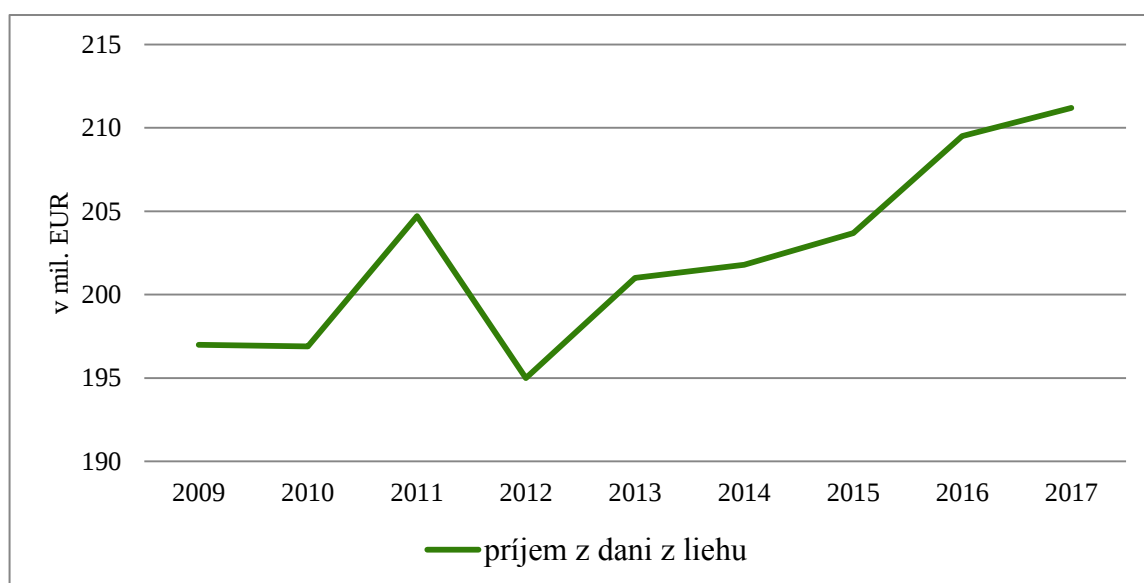

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/graph/table1/row003/2017/#> >

V posledných rokoch sa zvyšujú príjmy zo spotrebných daní, čo môžeme vidieť aj na grafe č. 5. Tu vidíme čisto rastúci trend, ktorý je zatiaľ na vrchole v roku 2017, kde dosiahol štátny rozpočet príjem zo spotrebných daní v hodnote 2 259,8 mil. EUR. Na jedného obyvateľa pripadá suma 416 EUR a na pracujúceho 951 EUR. V porovnaní s rokom 2016 došlo k zvýšeniu o 3,9 % na spotrebných daniach a 5,6 % na nepriamych daniach. Najväčší príjem do štátneho rozpočtu predstavuje príjem z minerálnych olejov, ktorý dokonca v roku 2017 ešte vzrástol o 1,8 % oproti roku 2016.

Spotrebné dane sú stabilným a spoľahlivým príjmom do štátneho rozpočtu a taktiež patria medzi jedny z najvýznamnejších príjmov štátneho rozpočtu u nás aj v členských krajinách EÚ. Stabilita je dôsledkom nízkej cenovej a dôchodkovej elasticity výrobkov podliehajúcim spotrebnej dani. Táto daň by mala ľudí odrádzať od škodlivej spotreby ale ako vidíme, tak spotreba sa naopak zvyšuje a priamoúmerne aj prílev peňazí do štátneho rozpočtu.

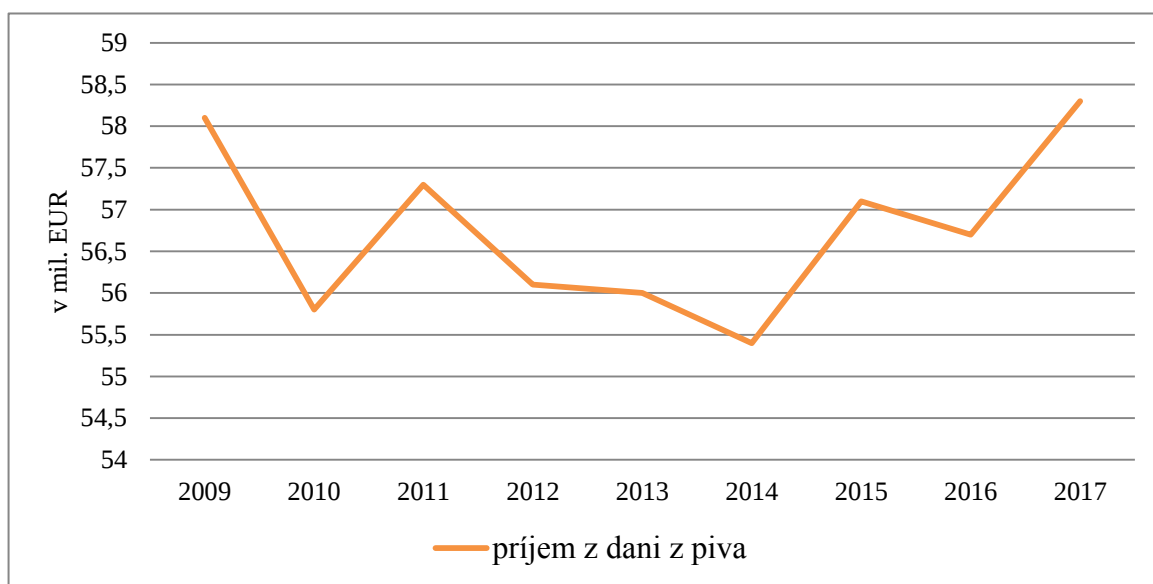
Graf č. 6.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z dani z liehu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/graph/table1/row005/2017/>>

Najväčší príjem do štátneho rozpočtu z dani z alkoholu predstavuje daň z liehu. V grafe č. 6 vidíme, že v roku 2012 nastal pokles, ktorý ale postupne narastá. Dôvodom tohto poklesu bola metanolová kauza, ktorá negatívne ovplyvnila spotrebiteľské správanie. Na základe problému s pančovaným alkoholom z Českej republiky vyhlásila Slovenská republika zákaz dovozu a predaja českého alkoholu. To spôsobilo zníženie dôvery spotrebiteľov voči liehovinám a následné zníženie spotreby v tomto roku.

Graf č. 7.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z dani z piva

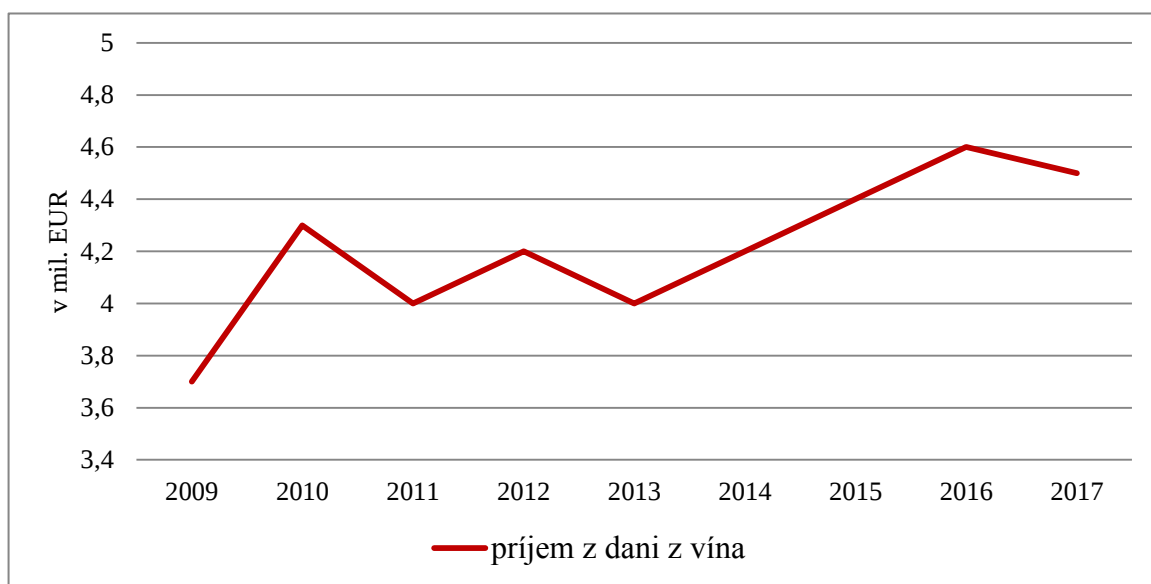

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/graph/table1/row006/2017/>>

Pri spotrebnej dani z piva na grafe č. 7 pozorujeme kolísanie spotreby, ktoré je spôsobené zmenami spotrebiteľských preferencií. V roku 2010 bola štandardná daňová sadzba za 1 hektoliter piva 1,66 EUR a znížená 1,22 EUR. V tomto roku vidíme zjavný pokles v príjmoch do štátneho rozpočtu oproti predchádzajúcemu roku kedy bola štandardná daňová sadzba z piva za 1 hektoliter 1,65 EUR a znížená v totožnej výške. Z pozorovania týchto dvoch po sebe idúcich rokov by sme mohli tvrdiť, že aj malá zmena daňovej sadzby má radikálny vplyv na zníženie spotreby. Tomu ale odporuje fakt, že v roku 2011 sa daňové sadzby nezmenili, no zvýšil sa príjem do štátneho rozpočtu, čiže aj spotreba piva bola oproti predchádzajúcemu roku vyššia. Zároveň od roku 2014 sa každoročne príjem do štátneho rozpočtu zvyšuje ale daňová sadzba sa nemení. Na základe daných súvislostí vieme zhodnotiť, že daňová sadzba nemá vplyv na spotrebu piva na území Slovenska.

V grafe č. 8 vidíme taktiež kolísavý vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z dani z vína. Keď ho porovnáme s grafom č. 7 môžeme vidieť trend vyrovnávania spotreby medzi vínom a pivom. V roku 2010 vidíme prudký pokles pri príjmoch do štátneho rozpočtu z piva a naopak pri víne pozorujeme prudký nárast. Všimame si trend poklesu príjmov do štátneho rozpočtu z vína a nárastu rozpočtu z piva a opačne. Tento jav sa nám niekoľkokrát opakuje takže na základe tohto skúmania môžeme tvrdiť, že spotreba sa medzi týmito druhmi alkoholu vyrovnáva. Od roku 2014 vidíme pri víne i pive rast príjmov do štátneho rozpočtu s malými výkyvmi, kde v roku 2016 klesol príjem z piva a v roku 2017 z vína.

Graf č. 8.: Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu z dani z vína

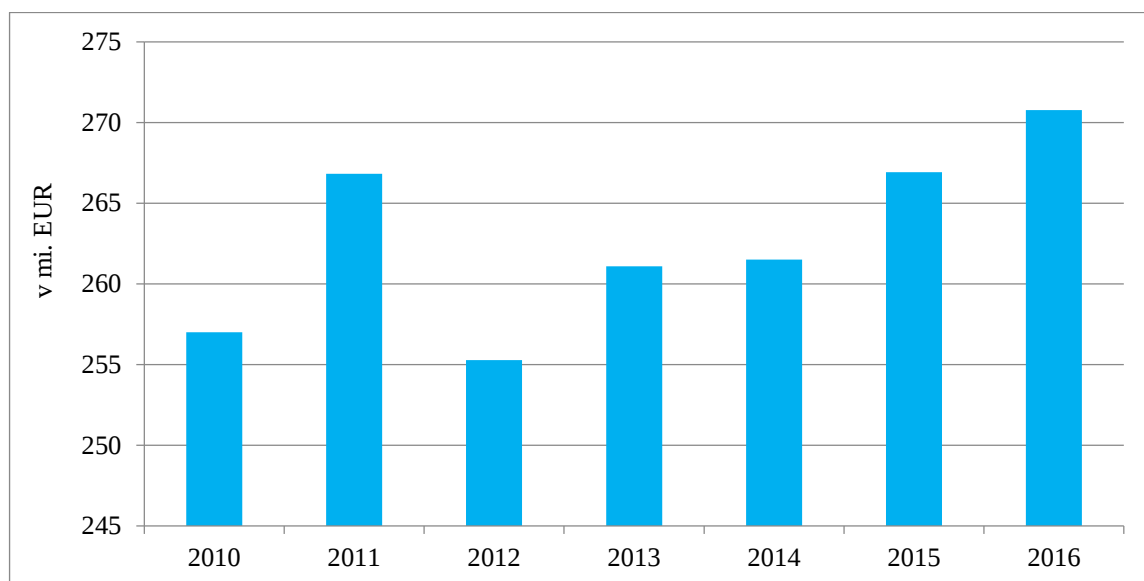

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/graph/table1/row007/2017/>>

Pri dani z vína nepozorujeme žiadne extrémne zmeny v daňových sadzbách, z čoho usudzujeme, že ide o stabilizované dane. To ale nemôžeme tvrdiť o zmenách v príjmoch do štátneho rozpočtu, kde môžeme pozorovať v grafe č. 8. kolísanie nárastu a poklesu v príjmoch do štátneho rozpočtu. Príjem z dani z vína má zo všetkých daní z alkoholu najmenší vplyv na výšku štátneho rozpočtu. Od roku 2013 do roku 2016 vidíme stály nárast v oblasti príjmov do štátneho rozpočtu. Pokles v roku 2017 vyvolal pokles produkcie a dovozu vína, čo malo za následok nižšiu ponuku a tým aj nižší príjem do štátneho rozpočtu. Na úrodu mal taktiež vplyv jarný mráz, ktorý zapríčinil pokles úrody v tomto roku. Teplá zima zase spôsobila, že hrozno bolo o dva týždne popredu ako zvyčajne a to malo za následok ešte väčšie škody spojené s jarným mrazom.

V grafe č. 9 vidíme, že v roku 2012 nastal pokles v príjmoch do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu. To môže byť dôsledok zavedenia novej reformy daňovej a colnej správy, ktorá platí od 1.1.2012. Táto reforma bola zameraná na zjednotenie výberu daní a cla. Na základe tejto reformy sa vytvoril inštitút Finančnej správy Slovenskej republiky, ktorý vznikol spojením daňovej a colnej správy. Cieľom tejto reformy bolo zníženie daňových únikov na spotrebných daniach a taktiež eliminácia nelegálnych podnikateľských aktivít. V rámci tejto novej koncepcie sa zaviedla jednotná sadzba spotrebnej dane z alkoholických nápojov v Slovenskej republike, ktorá zohľadňuje obsah čistého alkoholu v konečnom produkte.

Graf č. 9.: Príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu na Slovensku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=4147/1514764800#tax_revenueTitle1

K poklesu príjmu do štátneho rozpočtu v roku 2010 prispel klesajúci záujem o destiláciu ovocia a taktiež zlá úroda. Zároveň tomu nenapomohlo ani zvýšenie daňovej sadzby zo spotrebnej dane z liehu, kde sa daň zvýšila z 939,38 EUR za hektoliter na 1 080 EUR za hektoliter. Toto zvýšenie bolo oznámené so sedem mesiacov vopred a to malo negatívny dopad na celú ekonomiku lebo všetci sa predzásobili.

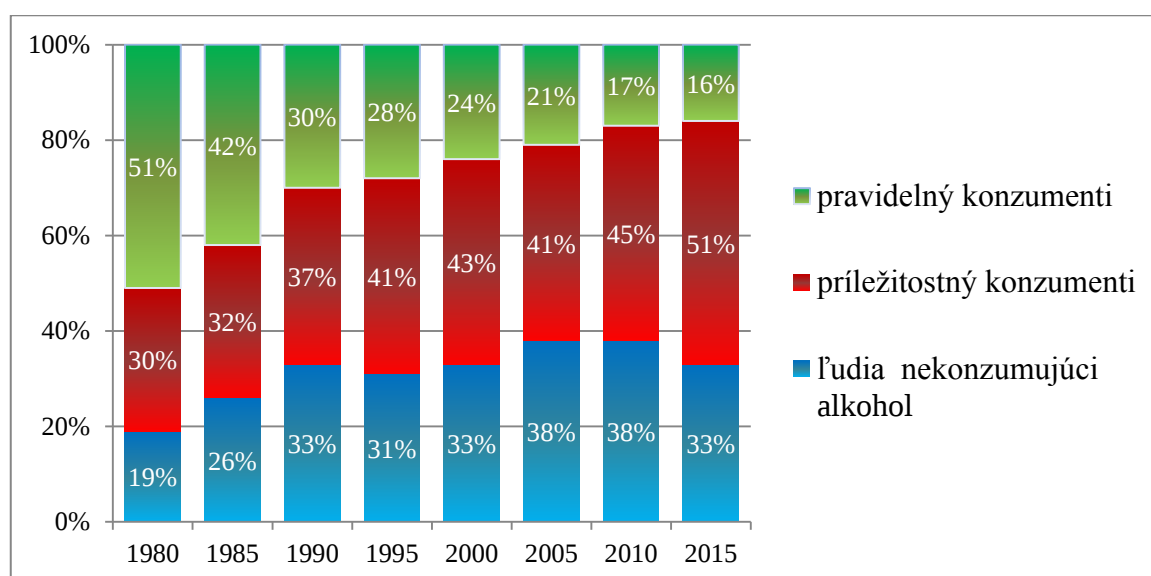
Zvýšenie spotrebnej dane z alkoholu so sebou prináša nelegálne pálenie ovocia. Vieme zosumarizovať, že čím vyššia je daňová sadzba, tým väčší je podnet k vyhýbaniu sa daniam a hľadaniu cesty na obídenie zákonov. Taktiež môže ísť o falšovanie značiek, etikiet, riedenie alkoholu a predaj pančovaného alkoholu. Z makroekonomického pohľadu ide o širší problém, ktorý má za následok zníženie príjmov do rozpočtu i zamestnanosti v dôsledku zníženia výroby.

Cieľom reformy z roku 2011, ktorá je platná od 1.1.2012 bolo vytvorenie takej daňovej sústavy na zdaňovanie alkoholických nápojov, ktorá zohľadňuje aspekty vplyvajúce na spotrebu, distribúciu, spracovanie a výrobu. Táto legislatívna úprava prispela k zosúladieniu s ostatnými členskými štátmi Európskej únie.

4.1.2 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu vo Francúzsku

Francúzsko zaradujeme medzi krajiny s vysokou spotrebou vína, ktorého pitie je tu tradíciou. Z toho dôvodu sa v tejto podkapitole budeme venovať hlavne spotrebnej dani z vína v rámci Francúzska. Víno radíme k najspotrebovanejšiemu druhu alkoholu v tejto krajine. Francúzi uskutočňujú prieskum o spotrebe vína každých 5 rokov. Cieľom týchto štúdií je pochopenie spotrebiteľského správania v rámci konzumácie vína vo Francúzsku. V grafe č.10 zobrazujeme vývoj spotrebiteľského správania vo Francúzsku od roku 1980 do roku 2015. Na grafe vidíme, že v roku 2015 došlo k poklesu ľudí, ktorí nepijú alkohol o 5 % oproti roku 2010. Na druhej strane sa o 6 % zvýšil počet príležitostných konzumentov. Z čoho nám vyplýva, že klesol počet abstinentov na úkor zvýšenej konzumácie alkoholu. Príležitostného spotrebiteľa klasifikujú ako človeka, ktorý pije 1-2 krát týždenne alebo menej. Pravidelní konzumenti sú ľudia, ktorí pijú takmer každý deň.

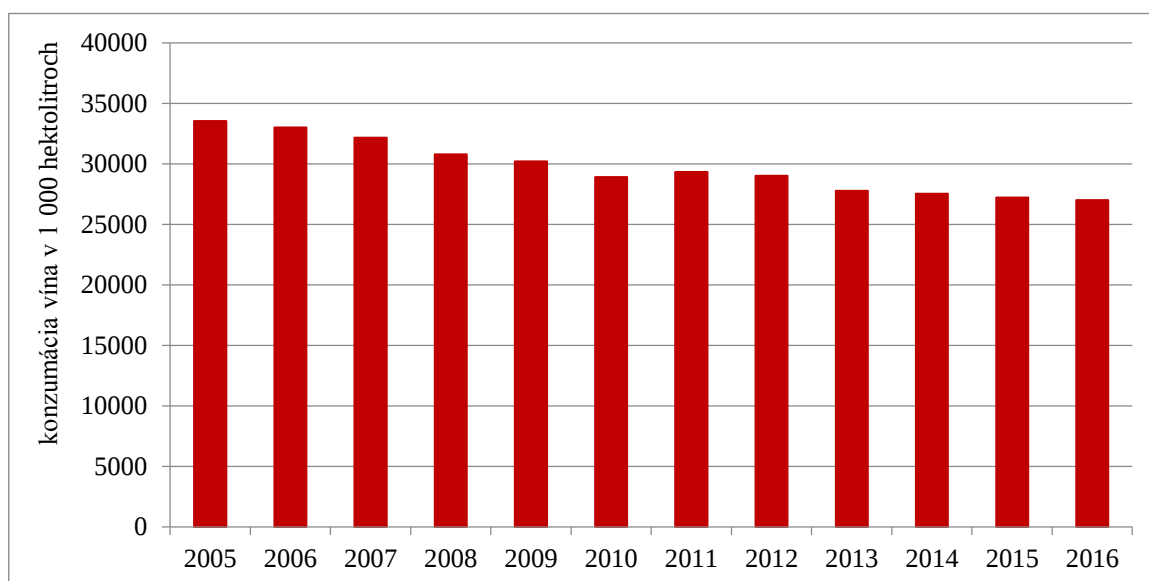
Graf č. 10.: Typy spotrebiteľov vína vo Francúzsku v rokoch 1980 - 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <<http://www.franceagrimer.fr/content/>>

Francúzsko je krajina, ktorej rozsah viniča predstavuje 750 000 hektárov, čo zodpovedá viac ako jednému miliónu rugbyových štadiónov. Vinohradníctvo predstavuje 15 % poľnohospodárskej produkcie, práve preto môžu tak veľa vyvážať. Vývoz predstavuje okolo 30 % predaja francúzskych vín. Víno je druhým najväčším exportným sektorom vo Francúzsku za leteckým a kozmickým tovarom. V grafe č. 11 vidíme trend klesajúcej spotreby vína vo Francúzsku od roku 2005 do roku 2016.

Graf č. 11.: Spotreba vína vo Francúzsku v rokoch 2005 - 2016

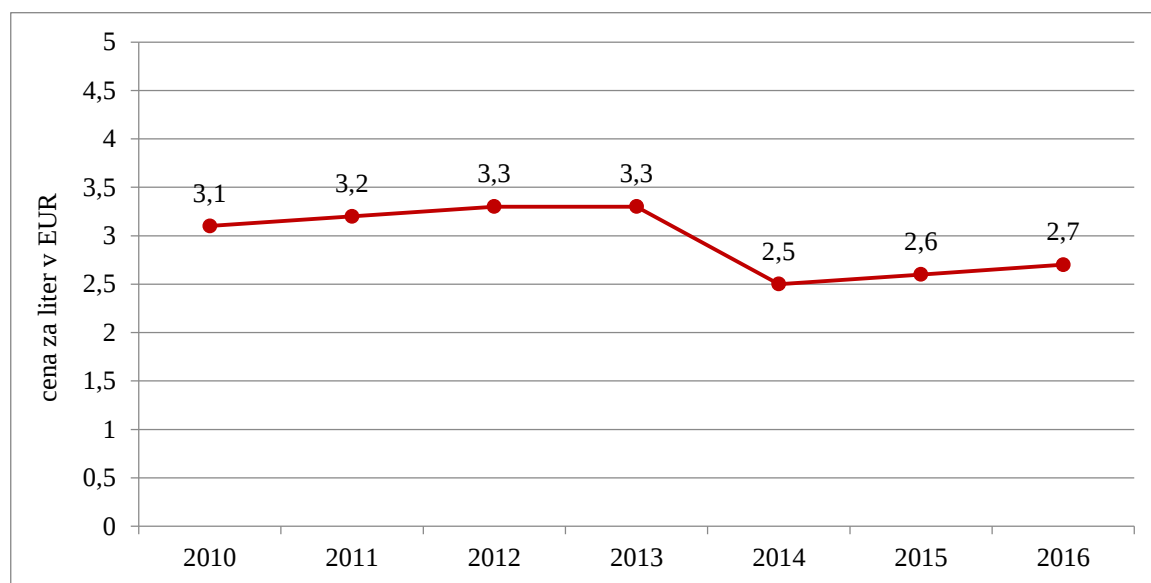
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/31250/wine-consumption-in-france-statista-dossier/> >

Graf. č. 11 poukazuje na klesajúci trend spotreby vína od roku 2005, kde spotreba dosiahla viac ako 33,5 mil. hektolitrov. V roku 2016 sme zaznamenali spotrebu 27 mil. hektolitrov, čo je oproti roku 2005 o 6,5 mil. hektolitrov menej. Znížená spotreba sa ale neodráža na znížených príjmoch do štátneho rozpočtu lebo tie naopak stúpajú. To môžeme vidieť aj vďaka komparácií grafu č. 11 a grafu č. 16. Vďaka tejto dedukcii môžeme tvrdiť, že tak ako ani na Slovensku tak ani vo Francúzsku nepozorujeme žiadny vzťah medzi spotrebnou daňou a možnosťou zníženia dlhodobej spotreby alkoholu vo Francúzsku.

Medziročná priemerná cena vína dosiahla dno v roku 2014. Dedukujeme to na základe grafu č. 12, kde vidíme trend nárastu od roku 2010 do roku 2013 a od roku 2014 do roku 2016. V roku 2014 došlo k medziročnému poklesu ceny vína v dôsledku premenlivých klimatických podmienok, pri ktorých sa striedali horúčavy a záplavy. Zároveň sú v tomto roku aj menšie zásoby vína v porovnaní s minulými rokmi, čo taktiež prispelo ku zmene ceny vína na trhu. Išlo o medziročný pokles z 3,3 EUR na 2,5 EUR za liter vína, čo predstavuje zníženie o 0,8 EUR za liter. Z tohto dôvodu bol rok chápaný ako 2014 kritický pre vinohradníkov Francúzska lebo došlo k prudkej zmene ceny, čo vyvoláva negatívny dopad pre ekonomiku. Napriek nižšej cene za liter vína v roku 2014 oproti predchádzajúcim došlo vo Francúzsku k nárastu príjmov do štátneho rozpočtu viac ako v porovnaní s rokmi, keď bola cena za liter vína vyššia.

Vieme preto usúdiť, že klimatické zmeny mali vplyv na nižšiu úrodu, teda aj ponuku vína na trhu, čo malo vplyv na nižšiu spotrebu aj napriek nižšej cene za liter vína. Z týchto grav nám preto vyplýva, že cena s daňovou sadzbou nemajú vplyv na spotrebu vína a tým ani na príjem do štátneho rozpočtu. V grafe č. 12 vidíme od roku 2014 konštantný nárast 0,1 EUR za liter vína, čo sa odrazilo každoročnom náraste príjmov do štátneho rozpočtu. No nedochádza k zvýšeniu spotreby vína lebo od roku 2012 vidíme trend poklesu spotreby vína vo Francúzsku.

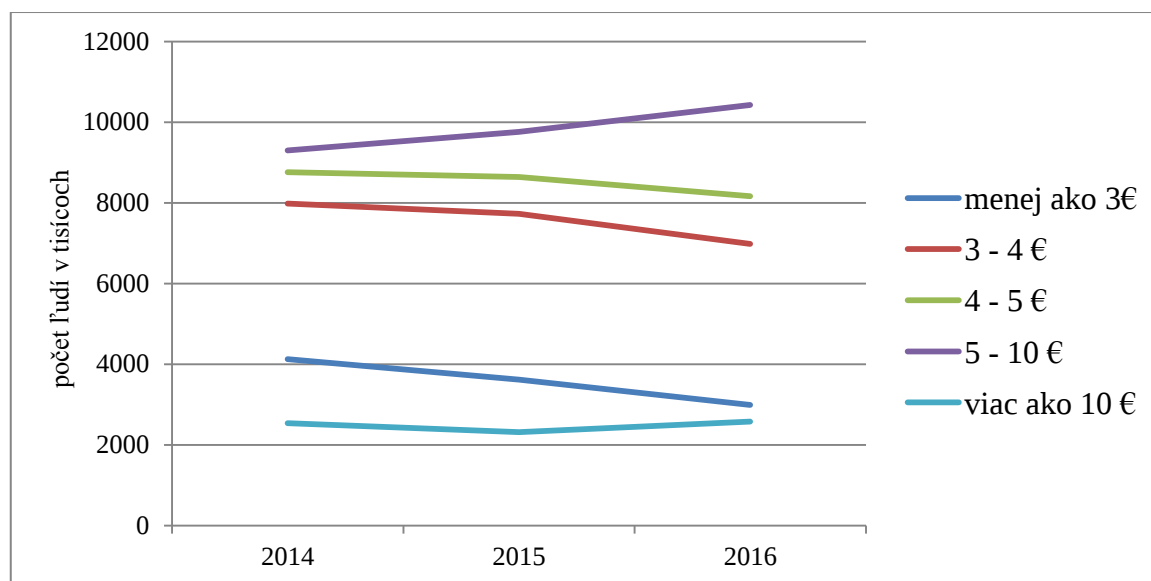
Graf č. 12.: Priemerná cena vína vo Francúzsku 2010 - 2016

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/31250/wine-consumption-in-france-statista-dossier/> >

Z grafu č. 13. usudzujeme, že vo Francúzku je najväčší záujem o vína v sume medzi 5 EUR až 10 EUR a najmenší záujem je o vína, ktoré sú drahšie ako 10 EUR. Od roku 2014 vidíme ale trend medziročného zvyšovania záujmu o drahšie vína a taktiež medziročný pokles v počte konzumentov pri vínach, ktoré sú lacnejšie ako 5 EUR. Pozitívnu medziročnú zmenu vidíme pri víne medzi 5 EUR až 10 EUR, kde sa v roku 2015 zvýšila spotreba o 5 % a v roku 2016 o ďalších 7% ale najväčšiu zmenu vidíme v roku 2016 pri víne drahšom ako je 10 EUR a to o 12 %. Pri všetkých lacnejších vínach vidíme medziročný pokles konzumentov vína. Ak by bol teda zachovaný medziročný trend zmeny z roku 2016, tak môžeme očakávať aj zvyšovanie spotreby drahších typov vína na úkor najlacnejších. V tomto prípade kvalita prevyšuje kvantitu a usudzujeme, že Francúzi v posledných rokoch spotrebujú menej vína ale o to kvalitnejšieho a drahšieho.

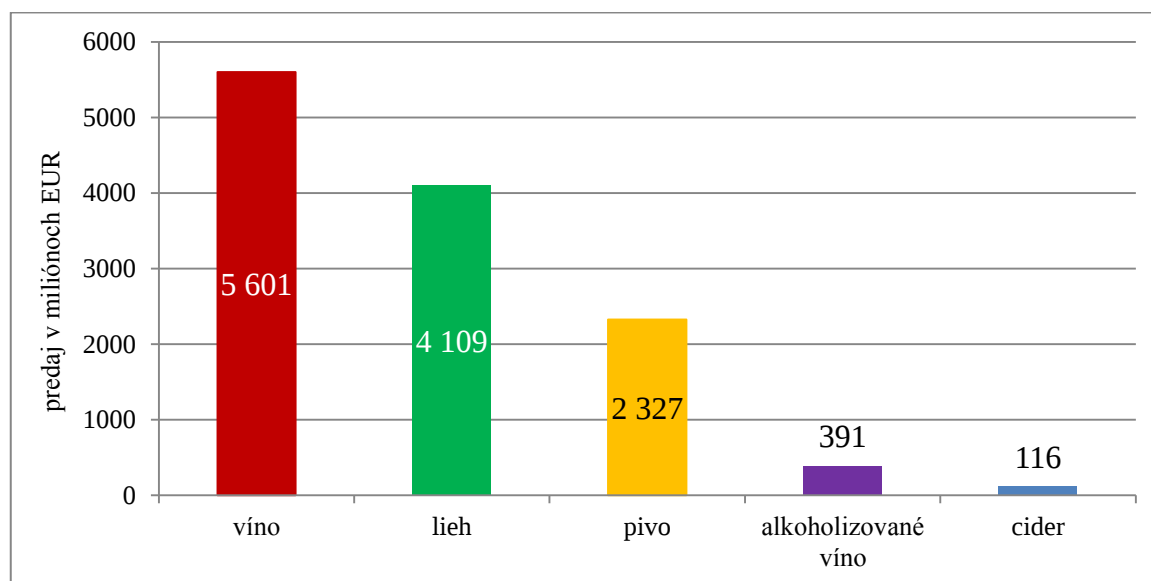
Graf č. 13.: Počet ľudí, ktorí konzumujú víno podľa ceny vo Francúzsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/31250/wine-consumption-in-france-statista-dossier/> >

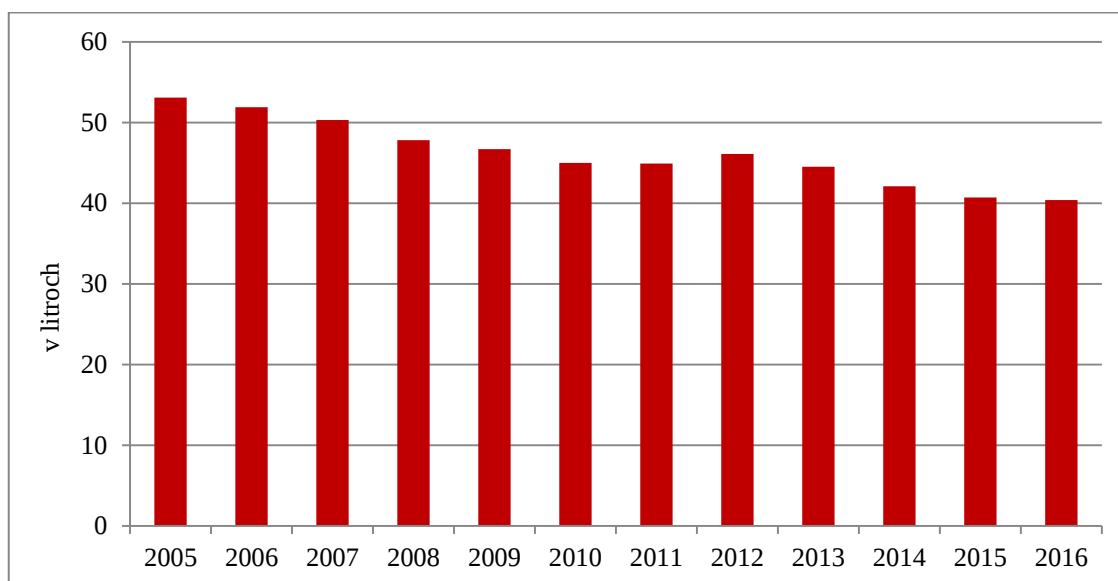
Na základe nasledujúceho grafu č. 14. zhodnocujeme, že najväčší záujem je vo Francúzsku o víno, kde v roku 2015 bola predajná cena vína 5 601 mil. EUR, na druhom mieste je lieh s hodnotou 4 109 mil. EUR a na treťom mieste je pivo s hodnotou 2 327 mil. EUR. Zhodnocujeme, že Francúzi preferujú konzumáciu vína na úkor nižšej spotreby tvrdého alkoholu a pivo, čím si ale zachovávajú meno najväčších milovníkov vína.

Graf č. 14.: Predajná hodnota alkoholických nápojov vo Francúzsku v roku 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/statistics/332509/sales-value-alcoholic-drinks-france-by-category/> >

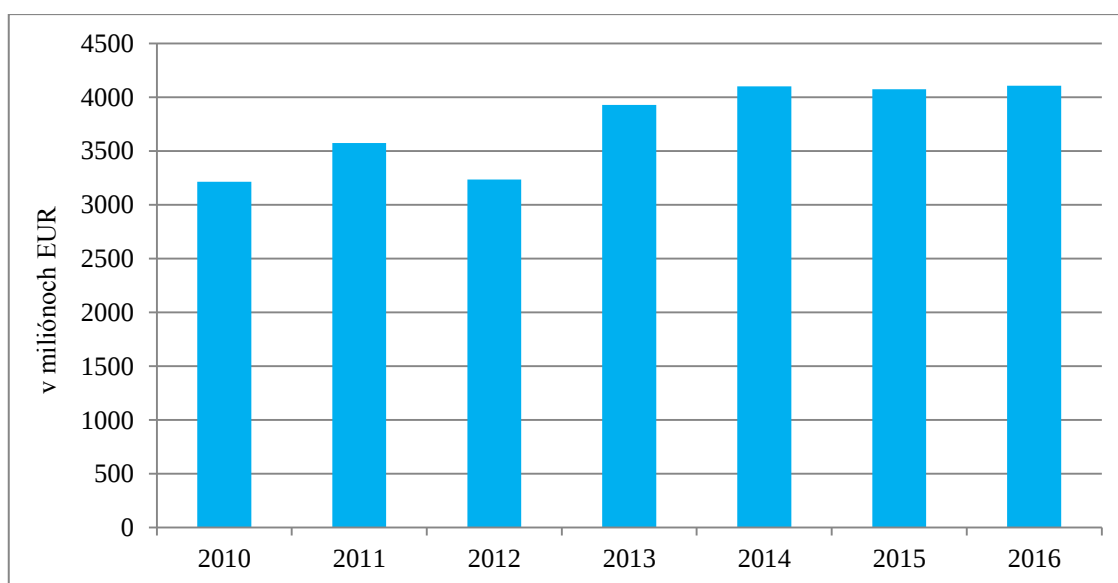
Graf č. 15.: Ročná spotreba vína na obyvateľa vo Francúzsku v rokoch 2005 - 2016

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/31250/wine-consumption-in-france-statista-dossier/> >

Ročná spotreba vína na jedného obyvateľa vo Francúzsku medziročne klesá. Hodnotíme to na základe grafu č.15. Najväčšiu spotrebu vína sme zaznamenali v roku 2005, kedy na jedného obyvateľa pripadalo 53,1 litra a najnižšiu v roku 2016, kde boli Francúzi na úrovni 40,4 litra na obyvateľa. Za 11 rokov klesla spotreba vína o 12,7 litra na obyvateľa za rok. Znižovanie spotreby je zapríčinené aj spotrebiteľským chovaním mladých ľudí, ktorí skôr uprednostňujú nealkoholické nápoje pred vínom.

Graf č. 16.: Príjem štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu vo Francúzsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=4079/1514764800#tax_revenueTitle1 >

Príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní je ovplyvnený aj príjmom zo zdaňovania nealkoholických nápojov a alcopopov. Ich pozitívny vplyv môžeme vidieť v poklese spotreby vína, čo sa neodrazilo na znižujúcich príjmoch do štátneho rozpočtu. No naopak aj vďaka nim môžeme vidieť rastúci trend štátnych príjmov. Je to zapríčinené zmenou preferencií spotrebiteľov, ktorí uprednostňujú práve sladené nápoje a alcopopy.

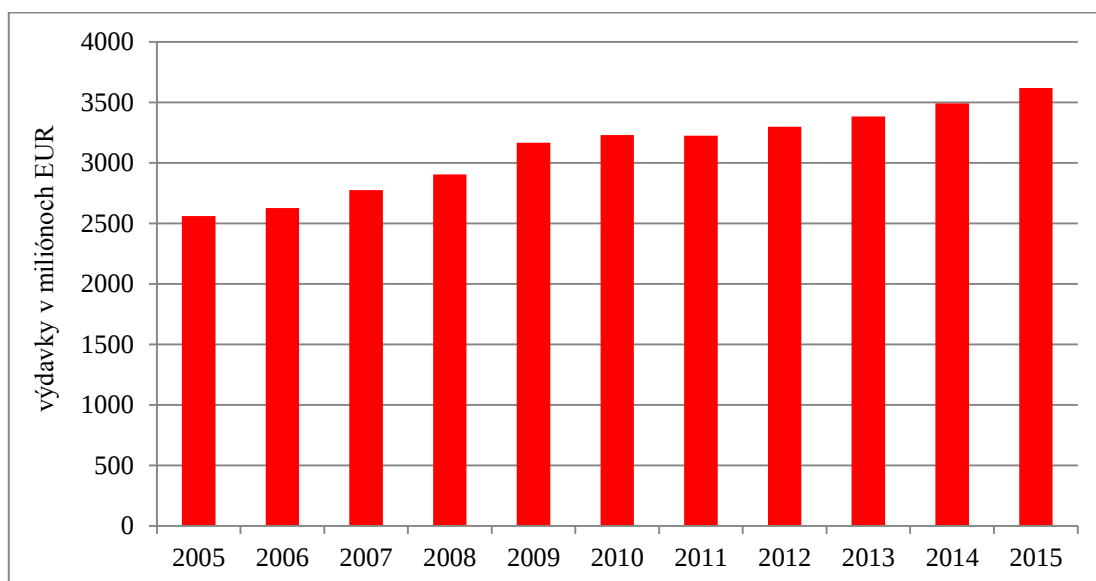
4.1.3 Vplyv dane na konzumáciu alkoholu vo Švédsku

Severné krajiny považujeme za krajiny, ktoré zdaňujú spotrebné dane neporovnateľne vyššími daňovými sadzbami oproti zvyšku členských krajín EÚ. Dôvodom vysokých daňových sadzieb vo Švédsku bol fakt, že v minulosti boli severské krajiny charakteristické vysokou spotrebou liehovín. Táto vysoká miera konzumácie alkoholu bola dôsledkom rozvoja hnutí proti nadmernej konzumácii alkoholu. Výsledkom týchto hnutí bolo zníženie percentuálneho podielu spotreby liehovín na celkovej spotrebe a rovnako aj samotnej spotreby liehovín.

V súčasnosti zaraďujeme Švédske kráľovstvo medzi vyspelé krajiny s najvyššou daňou z liehu spomedzi ostatných európskych krajín. Zdanenie všetkých ostatných alkoholických nápojov je vyššie vo Fínsku. Táto situácia podnecuje obyvateľstvo Švédska v turistike do susedných štátov, kde sa dá alkohol získať neporovnateľne lacnejšie. V priebehu druhej polovice 20. storočia došlo vo Švédsku k zmene štruktúry z dominantnej konzumácie tvrdého alkoholu na prevažnú konzumáciu slabšieho alkoholu. Z toho usudzujeme, že spotreba liehu klesla na úkor vyššej spotreby piva a vína. Rast spotreby zaznamenávame pri víne, kde dochádza ku konštantnému rastu spotreby a taktiež aj podielu na celkovej spotrebe alkoholu.

Graf č.17. nám poukazuje na rastúci trend vo výdavkoch na spotrebu alkoholických nápojov. V roku 2005 bol ročný výdavok na spotrebu alkoholu 2 559 mil. EUR a v roku 2015 to bolo už 3 618 mil. EUR. Vidíme teda nárast výdavkov na alkoholické nápoje o 1 059 mil. EUR v priebehu 10 rokov. Na základe toho môžeme tvrdiť, že ani jedna z najvyšších spotrebných daní z alkoholu v EÚ neodradí ľudí o kúpi alkoholu. Pozitívny vplyv to má pre ekonomiku a štátny rozpočet, do ktorého sa každoročne zvyšujú príjmy. Z tohto grafu nám vyplýva, že ľudia majú každoročne vyššie ročné výdavky na alkoholické nápoje, čo sa ale odrazí aj vo vyššom príjme do štátneho rozpočtu.

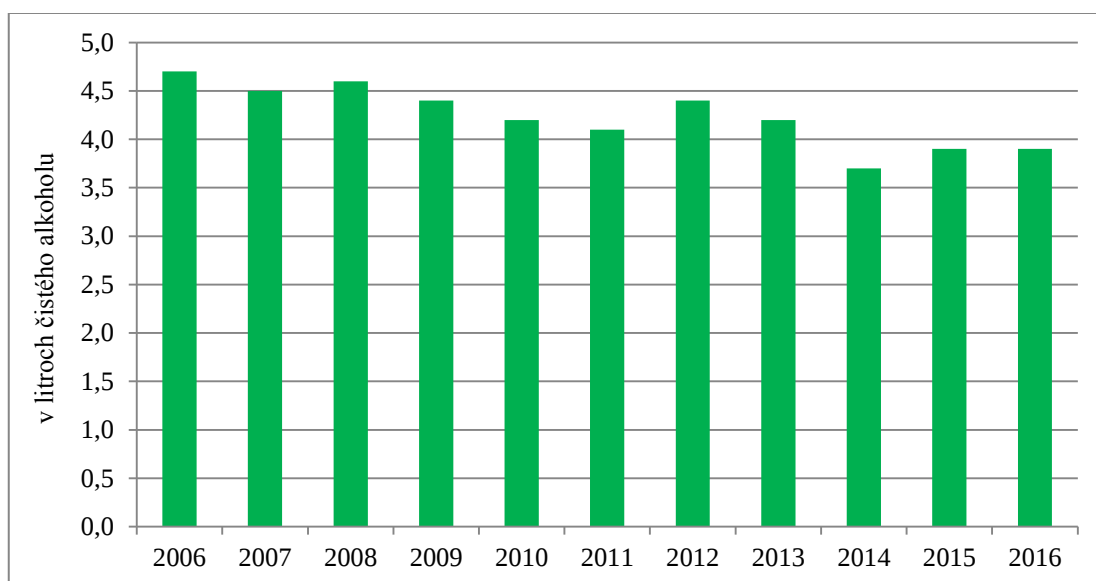
Graf č. 17.: Ročné výdavky na spotrebu alkoholických nápojov vo Švédsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/29859/alcohol-industry-in-sweden-statista-dossier/> >

V grafe č. 18. vidíme priemerný objem čistého alkoholu na jedného obyvateľa kde vidíme medziročné nárasty a poklesy. Zatiaľ čo Švédsko dosahuje najmenšiu konzumáciu čistého alkoholu v porovnaní so Slovenskom a Francúzskom. Švédsko má regulovaný trh s alkoholom, kde má monopolné postavenie Systembolaget, v ktorom je možné zakúpiť si alkohol v určitých hodinách. Tento štátny monopol bol vytvorený kvôli tomu, že Švédi majú sklon ku väčšej konzumácii alkoholu a bolo ju nutné obmedziť. V roku 2016 je priemerný objem 100 % alkoholu na obyvateľa 3,9 L a medziročná zmena nenastala.

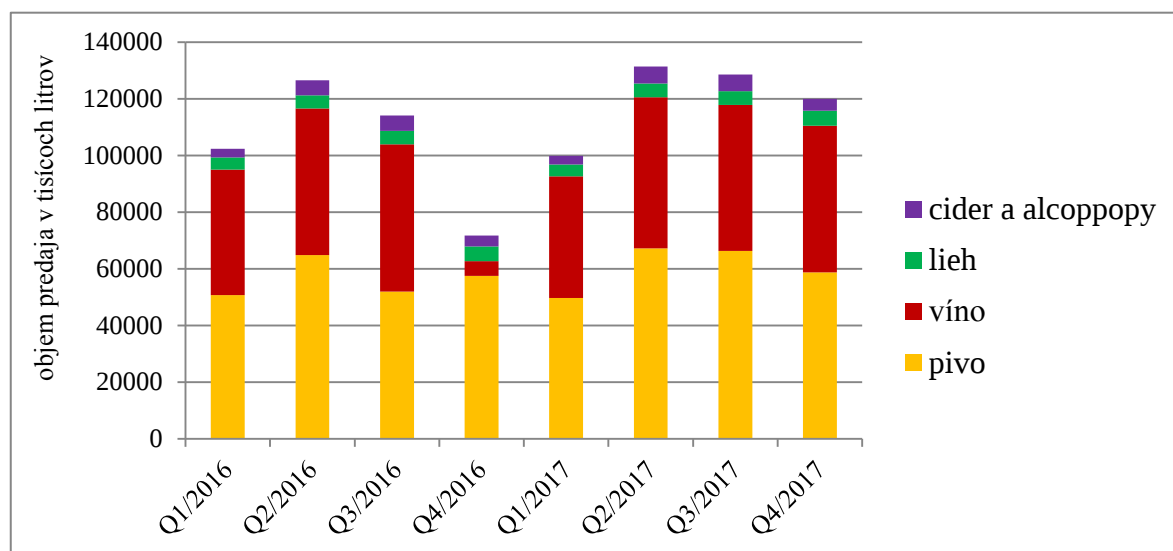
Graf č. 18.: Priemerný objem čistého alkoholu na obyvateľa vo Švédsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/29859/alcohol-industry-in-sweden-statista-dossier/> >

Objem predaja alkoholických nápojov v Systembolaget vidíme v grafe. č.19., kde je najväčší objem predaja z piva v každom sledovanom roku a víno k nemu postupne približuje. V poslednom kvartáli roku 2017 objem piva dosiahol 58 797 tis. litrov čo je o 8 109 tis. litrov menej ako v prvom kvartáli roku 2016. Víno dosialo v poslednom kvartáli roku 2016 objem predaja 51 697 tis. litrov, čo je o 7 367 tis. litrov viac ako v prvom kvartáli 2016. Na základe tohto grafu vidíme, že Švédsko predáva v najväčšom objeme pivo a víno a neporovnateľne menej lieh, cider a alcopopy.

Graf č. 19.: Objem predaja alkoholu v predajniach Systembolaget podľa typu

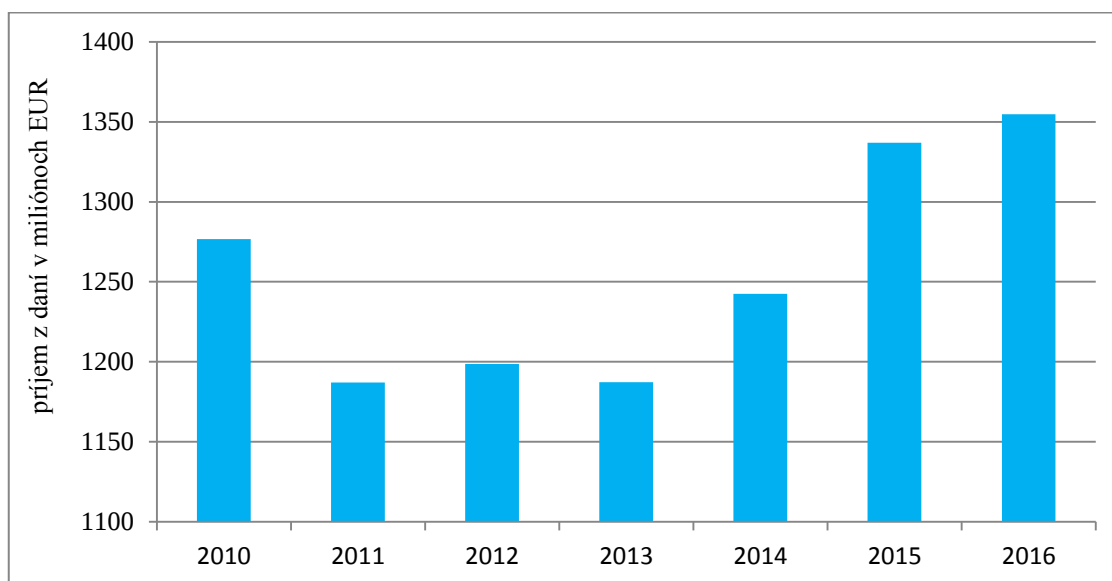

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa < <https://www.statista.com/study/29859/beer-industry-in-sweden-statista-dossier/> >

Ak Švédi nechcú nakupovať v Systembolaget, tak je možné kúpiť alkohol už len v obchodoch s potravinami. V takýchto obchodoch je možné kúpiť alkohol do 3,5%. Nesmieme ale zabúdať, že nákup je povolený až od 20 rokov, čo je viac ako vo Fínsku.

Od 1. januára 2014 sa vo Švédsku zvyšovali sadzby spotrebných daní z alkoholu, čo ale neovplyvnilo zníženie predaja alkoholických nápojov. Skôr naopak, lebo v roku 2014 vidíme v porovnaní s rokom 2013 zvýšenie, ktoré pokračuje až do roku 2016. Vývoj príjmov do štátneho rozpočtu zachytáva graf č. 20., kde vidíme od roku 2013 postupný trend rastu príjmov do štátneho rozpočtu z príjmov zo spotrebných daní z alkoholu. Dôvodom dovozu a pašovania alkoholu je veľmi vysoká daňová sadzba na alkohol, ktorá toto správanie spotrebiteľov iba umocňuje. Aj napriek týmto faktom, vidíme rast príjmov do štátneho rozpočtu.

Graf č. 20.. Príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu vo Švédsku

Zdroj: Vlastné spracované podľa http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=4107/1514764800#tax_revenueTitle1

4.2 Možnosť zavedenia dane z cukru

V súčasnosti je nastavený trend zavádzania daní z nealkoholických nápojov, tiež nazývanej aj daní z cukru. Ide o určitý trend, v ktorom sa striedajú pozitívne aj negatívne ohlasy. Sladené nápoje a cukor sú vo všeobecnosti spájané s obezitou, cukrovkou, kardiovaskulárnymi ochoreniami, problémami so zubami a kosťami. Obezita môže zapríčiniť aj smrť a to sa považuje za zbytočnú stratu života lebo je možné sa jej vyhnúť. Práve z tohto dôvodu sa tak veľa diskutuje o tejto téme.

Hlavným dôvodom zavedenia tejto dane je zníženie obezity a s tým sú spojené aj vyššie náklady na nealkoholické nápoje. Ide o úmysel zabrániť ľuďom nakupovať tak často sladené nápoje a znížiť spotrebu cukru. „Štúdia uverejnená v časopise Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics ukázala, že predaj nealkoholických nápojov v Melbourne v nemocnici Alfred klesol o 27,6 % počas 17-týždňovej skúšky, kedy sa zvýšila cena cukrových nápojov o 20 %. Predaj balenej vody sa zvýšil takmer o rovnakú sumu. Analýza nákupov sladkých nápojov v Mexiku, ktoré sa uskutočnili dva roky po zavedení dane, zaznamenala v prvom roku pokles o 5,5 % a následne pokles o 9,7 % v druhom.“⁶³

⁶³ <<https://www.theguardian.com/australia-news/2018/jan/10/sugar-tax-why-health-experts-want-it-but-politicians-and-industry-are-resisting>>

Takéto zníženie spotreby by mohlo mať pozitívny vplyv na zdravie a zníženie výdavkov na zdravotnú starostlivosť. Na druhej strane je ale názor, že neexistuje dôkaz o tom, že daň z cukru ovplyvní zníženie obezity. Niektoré spoločnosti preto túto daň označujú ako diskriminačnú prípadne iracionálnu. „Výrobcovia nápojov, ako je Coca-Cola, však odporujú dani a British Soft Drinks Association tvrdí, že "neexistujú žiadne dôkazy na celom svete, že dane tohto druhu znižujú obezitu", a že odvetvie už urobilo dostatok dobrovoľných znížení cukru v ich nápojoch o viac ako 17 % od roku 2012.“⁶⁴

Je však pravdepodobné, že v prípade zavedenia takejto dani začnú výrobcovia znižovať podiel cukru v nápojoch aby sa vyhli dani. Ďalším negatívom však môže byť aj zavedenie umelých sladidiel, ktoré taktiež nie sú prospešné pre naše zdravie. Oslobodené od dane by boli len čisté ovocné šťavy, mliečne nápoje a nápoje s nižším obsahom cukru. Reakcia ostatných výrobcov na daň z cukru by bola taká, že by sa snažili o zmenu receptúr, kde by sa snažili čo najviac znížiť obsah cukru. Je to veľký prínos lebo už samotný výrobcovia musia prinášať zdravšie potraviny.

„Coca-Cola a Britvic (licencovaný fľašovateľ spoločnosti Pepsi vo Veľkej Británii) znížili cukor vo väčšine svojich nápojov, ale Coca-Cola Classic a Pepsi zostali nezmenené. Tieto verzie s plným obsahom cukru majú asi 53 g cukru na 500 ml fľaše (okolo 14 kociek cukru), takže bude platiť daň za cukor.“⁶⁵ Môžeme ale tvrdiť, že táto daň je nesprávne zacielená lebo nezdaňujú nápoje na báze mlieka. To znamená, že štandardná horká čokoláda, mliečne výrobky a jogurtové nápoje tejto dani nepodliehajú.

Nápojový priemysel tvrdí, že poplatok za cukor je príliš veľký a z toho dôvodu prenesú náklady na maloobchodníkov a tí ich pravdepodobne prenesú na spotrebiteľov. Toto spĺňa prvotnú myšlienku aby nápoje s vysokým obsahom cukru mali stáť viac a aby boli menej atraktívne na nákup. Kľúčovou skupinou osladených nápojov sú mladí ľudia. Môže sa však stať, že keď daň z cukru nadobudne platnosť a sladené nápoje budú drahšie tak vznikne opačná situácia keď peniaze určené na jedlo budú spotrebované práve na tieto sladené nápoje. To zapríčiní kúpu lacnejších potravín a tým pádom aj menej kvalitnejších čo v konečnom dôsledku nespôsobí zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva.

⁶⁴ <<http://metro.co.uk/2018/01/24/sugar-tax-much-will-increase-drink-prices-will-start-7256076/>>

⁶⁵ <<https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/meal-deals-undo-benefits-sugar-tax-a8206111.html>>

Daň z cukru sa vzťahuje na nápoje, ktoré presahujú 5 g alebo 8 g cukru na 100 mililitrov nápoja. Vyššia daň spôsobuje, že ľudia pijú menej sladených nápojov. „Anglický prístup verejného zdravotníctva (PHE) sa však mierne líši, pretože sa stanovil dve úrovne dane a poskytol výrobcovi dostatok času na zníženie obsahu cukru v ich nápojoch tak, aby boli nižšie ako prahové hodnoty dane z cukru.“⁶⁶

„Daň zameraná na sladké nápoje bola zavedená vo Francúzsku v roku 2012, s poplatkom 0,72 EUR (1,10 dolárov) za liter. To spôsobilo, že nealkoholické nápoje boli o 3,5 percent drahšie v krajine. V správe pre Komisiu Európskej únie z roku 2016 sa zistilo, že daň spôsobila pokles spotreby nealkoholických nápojov o približne 3 až 3,5 litra na osobu.“⁶⁷ Tu vidíme, že daň z cukru má pozitívny vplyv na zníženie spotreby nealkoholických nápojov. Stále však pretrváva aj negatívny názor, ktorý tvrdí, že táto daň najviac zasiahne chudobných. Aj napriek tomu Veľká Británia zavedie od apríla 2018 špeciálnu daň na sladené nápoje. V ďalšej podkapitole si vyskúšame túto daň aplikovať aj na Slovenské pomery a pokúsime sa analyzovať vplyv tohto zdanenia.

4.2.1 Aplikácie dane z cukru v podmienkach Slovenskej republiky

„Svetová zdravotnícka organizácia (World Health Organization, WHO) nalieha na vlády jednotlivých krajín, aby sa pripojili ku globálnej akcii s cieľom obmedziť spotrebu a tým aj zdravotné dopady sladených nápojov. Obmedzenie spotreby by sa malo realizovať prostredníctvom ich vyššieho zdanenia.“⁶⁸ Ľudia v strednom veku, ktorí pijú veľa sladených nápojov majú dvakrát väčšiu pravdepodobnosť, že zomrú na srdcovo-cievne choroby ako ľudia, ktorí nepijú sladené nápoje.

„Viac ako 60 percent Slovákov trpí nadváhou a viac ako štvrtina z nich má obezitu. Tvrdí to v najnovšej správe WHO. Z 53-členného rebríčka nadváhy európskych štátov sme obsadili 8. priečku.“⁶⁹ Od tejto dane sa očakáva zdravší životný štýl obyvateľov a zníženie obezity mladistvých. Práve preto vyskúšame aplikovať daň za sladené nápoje v rámci Slovenskej republiky a možné alternatívy jej zavedenia v našich podmienkach.

⁶⁶ <<https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/meal-deals-undo-benefits-sugar-tax-a8206111.html>>

⁶⁷ <<http://www.straitstimes.com/world/sugar-tax-to-curb-soft-drink-consumption-heres-how-it-works-in-some-countries>>

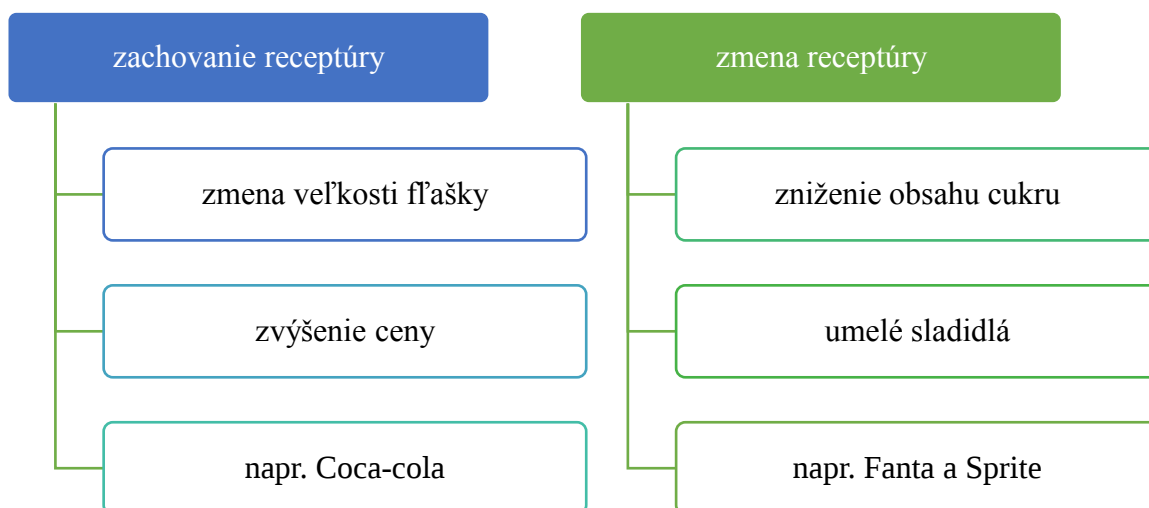
⁶⁸ <<http://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/snaha-who-obmedzit-spotrebu-sladenych-napojov.m-599.html>>

⁶⁹ <<https://narodnenoviny.sk/obezita-trapi-svet-i-slovensko/>>

Aktuálna situácia na Slovensku nie je z politickej ani ekonomickej situácie ideálna. Ľudia nemajú peniaze navyše, no napriek tomu utrácajú peniaze na sladené limonády a sladkosti. Z toho nám vyplýva, že cena nie je rozhodujúci faktor pri výbere tovaru ale závažný môže skôr psychologický faktor ako platenie navyše cez spotrebnú daň z nealkoholických nápojov. Ďalšou možnosťou zníženia spotreby sú obaly sladkých vôd, kde by boli aplikované rôzne nadpisy, rovnako ako na cigaretových krabičkách. Vo všeobecnosti efekt obalov nie je taký veľký, ale v kombinácii s daňou by to mohlo vyvolať pozitívny vplyv odradenia ľudí od nákupu sladených vôd.

V prípade, že by na Slovensku vznikla daň z cukru tak by pravdepodobne prišlo k viacerým zmenám. Na jednej strane by sme očakávali zmenu, ktorá by prišla aj od samotných producentov, v podobe zmeny receptúry sladených nápojov. Išlo by o zmenu, kde by producenti namiesto cukru využili iné umelé sladidlá alebo by cukor v nápojoch len znížili prípadne úplne vylúčili. Spotrebitelia sú na takéto typy zmien veľmi sensitívny. Práve preto by sme očakávali zmenu ich spotrebiteľského správania. Na druhej strane by boli výrobcovia, ktorí by za žiadnu cenu nechceli zmeniť tradičnú receptúru a ani prejsť na umelé sladidlá a tým znížiť podiel cukru v nápoji. Tí čo by nezmenili tradičnú receptúru by sa uchýľovali k zmene obsahu balenia. Zmenu veľkosti balenia by taktiež sprevádzalo aj zvýšené ceny sladených nápojov.

Graf č. 21.: Vplyv zavedenia dane z cukru na receptúru nealkoholických nápojov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Svetová zdravotnícka organizácia odporúča pre dospelého človeka maximálne šesť lyžičiek cukru. To v prípade Coca-coly ale možné nie je lebo tá obsahuje tridsať čajových lyžičiek cukru. Značky Sprite a Fanta zase znížili množstvo prírodného sladidla v sladenom nápoji. Tieto značky sa snažia prispôbiť postupnému zavádzaniu dani z cukru čo sa odráža na znižovaní podielu cukru v nápojoch. Coca-cola ale nie je ochotná meniť receptúru a preferuje zmenu veľkosti balenia aby si udržala svojich verných zákazníkov. Nové receptúry sladených nápojov môžu spôsobiť odlev zákazníkov ku konkurenčným značkám, ktoré si zachovali pôvodné receptúry. Je to hlavne kvôli zmene chuti, ktorá nezodpovedá pôvodnej receptúre.

Zavedenie dane z nealkoholických nápojov na Slovensku by sa pravdepodobne zaviedlo na nápoje, ktoré obsahujú viac ako 5 gramov cukru na 100 mililitrov nápoja tak ako je to nariadené aj v iných krajinách EÚ. Toto zavedenie dane by spôsobilo aj zvýšenie príjmu do štátneho rozpočtu. Vybrané peniaze by sa tak mohli byť použité na športové aktivity pre žiakov základných škôl a edukáciu ohľadom zdravšieho stravovania. Zvýšili by sme tým povedomie mládeže a prispeli k zdravším návykom mladých ľudí. Mohlo by taktiež dôjsť k častejším cestám do susedným štátov za účelom získania lacnejších sladených nápojov, na ktoré by v daných krajinách nebola uvalená spotrebná daň z cukru. Môžeme teda zhodnotiť, že môže nastať viac hypotetických situácií po zavedení dani z cukru.

Riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska (PKS) Jarmila Halgašová uviedla, že si nemyslí, že zavádzanie nových daní je systémové a najvhodnejšie. Podobne ako potravinári vo svete aj Halgašová preferuje dobrovoľné aktivity výrobcov, ktorí investujú do výskumu a vývoja v rámci reformulácie produktov. Ide o zníženie množstva cukru v našich produktoch alebo prispievanie programami v oblasti vzdelávania. Profesor Jack Winkler z London Metropolitan University pre Financial Times hovorí, že výrobcovia v takomto prípade čelia technickým a komerčným otázkam zároveň. Winkler tvrdí, že nemôžeme chcieť, aby spoločnosti znižovali obsah cukru prí rýchlo, pretože sa spotrebitelia vzdajú produktov. Ako vidíme tak toto zdanenie by malo isté negatíva lebo by mohlo dôjsť k deformáciám trhu, zníženiu konkurencieschopnosti a najviac by to pravdepodobne postihlo nízkopríjmové obyvateľstvo. Je teda otázne či by zavedenie dane reálne znížilo spotrebu sladených nealkoholických nápojov alebo by si ich kupovali aj na úkor väčšej ceny a zníženia dopytu po ostatných tovaroch a službách. Ideálnym riešením by bol mix prístupov, ktorý by zahŕňal upravené zdaňovanie, nové nastavenie porcií jedál a nové zloženie potravín.

Existujú taktiež názory, ktoré tvrdia, že v prípade ak by sme zdaňovali cukor tak by sme taktiež mali zdaňovať aj tuk. Eventuálne by sme nemali vôbec riešiť zdaňovanie cukru ale skôr oslobodiť nesladené vody od zdanenia. V krajinách EÚ pretrvávajú politické iniciatívy na riešenie obezity. Dôkazom toho je zlepšovanie fiškálnej politiky, tvorby cien, školských zásahov a intervencia v oblasti starostlivosti, zmena produktov a veľkosti porcií. V posledných rokoch sa pozornosť upriamila na sociálne média prostredníctvom, ktorých podporujeme zdravšiu výživu a regulujeme potenciálne nezdravé výrobky. V súčasnej dobe vidíme veľký vplyv vo využívaní nových technológií, ktoré majú veľký vplyv na ľudí. Kampane na podporu zdravia sa objavujú na Facebooku, na Twitteri a aj v mobilných aplikáciách. To všetko ovplyvňuje naše nákupné správanie.

Existujú štúdie, ktoré tvrdia, že neexistuje korelácia medzi spotrebou nealkoholických nápojov a mierou obezity. Dokonca poukazujú na nepriaznivý vplyv na pracovné miesta v dodávateľskom reťazci. Tieto dane by vraj mohli zasiahnuť nielen výrobcov ale celý potravinový reťazec od poľnohospodárov, ktorý pestujú cukrovú repu a ovocie až po predajcov a majiteľov malých obchodov. Vysoké zdaňovanie by mohlo mať za následok cezhraničné nakupovanie a nelegálny obchod, pomocou čoho by sa ľudia chceli vyhnúť plateniu spotrebnej dani z cukru.

Zdaňovanie nealkoholických nápojov má podľa nás len triviálny vplyv na obezitu. Vo svete je viacero názorov na túto problematiku a my podporujeme myšlienku hlbšej edukácie a zmenu stravovacích návykov ako agresívne zavádzanie spotrebnej dane z cukru. Z nášho pohľadu by zavedenie dane z nealkoholických nápojov v podmienkach Slovenskej republiky malo skôr negatívny ako pozitívny efekt. Slovensko ešte nie je pripravené na zavedenie takejto dane lebo obyvateľstvo je ochotné vzdať sa hodnotnejších surovín len na úkor toho aby si kúpili sladený nealkoholický nápoj. V tomto prípade vidíme priestor skôr na lepšiu edukáciu ohľadom zdravšieho stravovania detí aby si nevybudovali závislosť na sladených nápojoch už v útlom detstve. Vláda by mala podporovať ľudí v konzumácii zdravšej stravy a taktiež prispievať k vzdelávaniu prostredníctvom informačných kampaní.

Záver

Diplomová práca je zameraná na problematiku spotrebných daní a ich dopad na elimináciu nadmernej spotreby alkoholu a vplyvu daňovej sadzby na zníženie konzumácie alkoholu. Výnosy zo spotrebných daní sú dôležitým príjmom do štátneho rozpočtu. Ide o jeden z najstabilnejších príjmov z dôvodu nízkej cenovej a dôchodkovej elasticity. Spotrebná daň z alkoholu má pôsobiť hlavne prevenčne aby znížila záujem ľudí o daný spotrebný tovar. Zároveň má pôsobiť aj paralizačne, lebo človek, ktorý pije tým škodí nielen sebe ale svojmu okoliu a z tohto dôvodu platí časť tejto škody. Nadmernú konzumáciu alkoholu berieme ako negatívnu externalitu hlavne z hľadiska vyšších zdravotných nákladov na ľudí, ktorí trpia závislosťou od alkoholu. Príjem zo spotrebných daní z alkoholu má napriek tomu naďalej rastúcu tendenciu.

Naša stanovená hypotéza sa nám nepotvrdila lebo na základe našich analýz vyvodzujeme, že neexistuje žiadny vzťah medzi spotrebou alkoholu, optimálnou daňovou sadzbou a korigovaním negatívnych externalít. Zvýšenie úrovne spotrebnej dane z alkoholu sa zdá byť neúčinným nástrojom v boji proti nadmernej konzumácii alkoholu. V prípade, že by sa zvýšila spotrebná sadzba z alkoholu, ľudia by začali preferovať nákup alkoholu v zahraničí alebo by sa uchýli k pašovaniu. Z nášho pohľadu by bolo účinnejšie zvýšenie minimálnych daňových sadzieb zo spotrebných daní v členských štátoch EÚ. No ani takáto revalorizácia by nemala zásadný vplyv na správanie ľudí.

Na základe našich analýz sme zistili, že napriek stálej úrovni daňových sadzieb z alkoholu v Slovenskej republike spotreba alkoholu neostala na rovnakej úrovni ale každým rokom sa zvyšovala. V dôsledku toho môžeme pozorovať, že príjmy do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní z alkoholu tvoria čoraz dôležitejšiu súčasť štátneho rozpočtu. Ani vo Francúzsku nenastala výrazná zmena daňových sadzieb zo spotrebných daní. Napriek tomu, príjem do štátneho rozpočtu zo spotrebných daní vo Francúzsku rastie, je to spôsobené tým, že sa zmenili preferencie ľudí, ktorý čoraz viac uprednostňujú iné alkoholické alebo nealkoholické nápoje. Práve tu môžeme vidieť výrazný vplyv zdaňovania nealkoholických nápojov v prospech štátneho rozpočtu. Švédsko má regulovaný trh s alkoholom, kde má monopolné postavenie predaja alkoholu Systembolaget. Ani vo Švédsku zvyšovanie sadzby spotrebných daní z alkoholu neovplyvnilo zníženie predaja alkoholických nápojov.

V pokuse o aplikáciu dane z cukru v podmienkach Slovenskej republiky sme sa stretli s problémom existencie dvoch prúdov názorov. Optimistický prúd tvrdí, že táto daň napomáha k zníženiu spotreby nealkoholických nápojov. Obhajcovia verejného zdravia sa prikláňajú k názoru aby bola daň zo sladených nápojov zavedená lebo sú názoru, že dôjde k poklesu predaja týchto nápojov. Takáto nezdravá daň je príkladom daňového opatrenia vlády a môže byť účinná, pretože cena je kľúčovým faktorom výberu potravín. Pri koncepcii tejto dane sa spoliehame na zníženie obezity, ktorá by sa mala na základe zníženia príjmu cukru znížiť a taktiež by to malo prispieť k zníženiu zdravotných nákladov.

Dane založené na obsahu cukru v nápojoch môžu taktiež podporiť výrobcov, distribútorov a obchodníkov v prepracovaní receptúr nápojov a znížiť obsah cukru v nápojoch. Je taktiež možné vytvoriť marketingový plán, ktorý podporí predaj sladených nápojov, ktoré budú obsahovať menej cukru a poskytnú im určité stimuly. Skeptický prúd je názoru, že daň z cukru zasiahne hlavne spotrebiteľov pretože spoločnosti túto daň premietnu do cien výrobkov.

Môžeme zhodnotiť, že táto daň nie je ani správne zacielená lebo sú z nej vylúčené nápoje na báze mlieka. Z toho nám vyplýva, že čokoláda, mliečne nápoje a jogurtové drinky s obsahom cukru by unikli dani z cukru. Aj napriek tomu, že mliečne nápoje veľakrát obsahujú viac cukru ako sladené nápoje tak sa tejto dani vyhnú. Negatívom je aj to, že táto daň zasahuje najviac najchudobnejšie vrstvy obyvateľstva lebo čím nižší príjem má domácnosť tak tým väčším percentom svojich hrubých príjmov platí na daniach a poplatkoch. Z týchto dôvodov sme usúdili, že zavedenie spotrebnej dane z cukru v podmienkach Slovenskej republiky nie je ideálnym riešením na zníženie obezity.

Zoznam použitej literatúry

Knihy a monografia

- [1] BÁNOCIOVÁ, A. – JAKUBÍKOVÁ, E. Vývoj spotrebných daní v SR a ich vplyv na výšku príjmov ŠR. Národná a regionálna ekonomika VIII. : zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. Košice: Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2010, 32-40, ISBN 978-80-553-0517-2.
- [2] BAŠTINCOVÁ, A a kol.. Účtovníctvo a dane podnikateľských subjektov II. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007, 275 s. ISBN 978-80-225-2357-8.
- [3] CÉCILE, R. Tax policy in the EU: Issues and challenges. 2015. European Union: allexmillos, 2015. ISBN 978-92-823-6595-3.
- [4] ČERVEŇOVÁ, M. Theoretical approaches to internalization of negative externalities. Finance and risk 2015: proceedings of the 17th international scientific conference: 23. - 24. november 2015, Bratislava, Slovak Republic. Bratislava: Publishing house EKONÓM, 2015, , 85-89. ISBN 978-80-225-4201-2.
- [5] HOLKOVÁ, V. – VESELKOVÁ, A. – VALACH, M. Mikroekonómia. Bratislava: Sprint 2, 2014, 423 s. ISBN 978-80-89710-12-6.
- [6] KUBÁTOVÁ, K. Daňová teorie a politika. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.
- [7] SCHULTZOVÁ, A. a kol. Daňovníctvo: daňová teória a politika I. 2. dopl. a preprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 305 s. Ekonómia. ISBN 978-80-7478-867-3.
- [8] SIVÁK, R. a kol.: Verejné financie. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4.
- [9] ZUBALOVÁ, A. – GERULOVÁ, L. – GEŠKO, M. Daňové teórie a ich využitie v praxi: daňová teória a politika II. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 198 s. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-487-4.

Články v časopisoch

- [10] BALÁŽI, P. Novodobé finančné teórie a prínos Arthura Cecila Pigoua a Karla Engliša do ich náuky. For fin : odborný mesačník pre financie a investovanie. Bratislava: Fin Star, 2016, 3(3), 1-3. ISSN 1339-5416.
- [11] ČAPLÁNOVÁ, A – NOVÁK, M. Transakčné náklady, vlastnícke práva a externality – k vedeckému odkazu R. H. Coasea. Politická ekonomie : teorie, modelování, aplikace. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2015, 63(2), 244-257. ISSN 0032-3233.
- [12] KOREČKO, J. Problémy procesu daňovej harmonizácie v Európskej únii. Journal of management and business : research and practice. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, 4(1), 50-58. ISSN 1338-0494.

[13] KOREČKO, J. Problémy procesu daňovej harmonizácie v Európskej únii. *Journal of management and business : research and practice*. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, 4(1), 50-58. ISSN 1338-0494.

[14] MIHÓKOVÁ, L. Kvalita daňového systému v koncepte systémovej krízy. *Finančné trhy : odborný mesačník pre teóriu a prax finančných trhov*. Bratislava: Derivát, 2012, , 1-10. ISSN 1336-5711.

[15] VÁLEK, J. – ZUBALOVÁ, A. Niektoré makroekonomické súvislosti vývoja trhu s liehovinami v Slovenskej republike. *Ekonomický časopis : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie = journal for economic theory, economic policy, social and economic forecasting*. Bratislava : Ekonomický ústav SAV: Prognostický ústav SAV, 2014, 975-989. ISSN 0013-3035.

[16] VÁLEK, J. Národohospodárske dopady pri uplatňovaní spotrebnej dane z vína. *Acta academica karviniensia : vedecký recenzovaný časopis*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2013, 13(2), 148-157. ISSN 1212-415x.

[17] VÁLEK, J. Vývoj uplatňovania spotrebných daní na území Slovenskej republiky: Development of application of excise duties in the Slovak Republic. *Ekonomické spektrum : recenzovaný vedecko-odborný on-line časopis o ekonómii a ekonomike: scientific on-line journal about Economy and Economics*. Bratislava: CAESaR-Centrum vzdelávania, vedy a výskumu, 2015, 10, 46-53. ISSN 1336-9105.

[18] VIGLAŠOVÁ, Z. Analýza vývoja spotrebných daní na Slovensku vo vybraných rokoch. *Journal of management and business: research and practice*. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, 2012, 4(1), 59-66. ISSN 1338-0494.

Internetové články

[19] 4LIBERTY. Excise Duties on Alcohol in the EU. [online]. [cit. 2017-10-15]. Dostupné na internete: <<http://4liberty.eu/excise-duties-on-alcohol-in-the-eu/>>

[20] ALKO. Satistic information. [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné na internete: <https://www.alko.fi/INTERSHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko-OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Uutishuoneen%20pdf_t/Information%202017_final.pdf>

[21] BYZNIS. Coca-cola šlape na paty daň z cukru. V Británii zmenší lahve a ešte zdraží. [online]. [cit. 2017-12-09]. Dostupné na internete: <https://byznys.lidovky.cz/coca-cola-slape-na-paty-dan-z-cukru-ve-velke-britanii-zestihli-ptd-/firmy-trhy.aspx?c=A180116_164843_firmy-trhy_kkr>

[22] CENA ŠTÁTU. Nepriame dane. [online]. [cit. 2018-01-27]. Dostupné na internete: <<http://cenastatu.sme.sk/kv-d-dvv-n/2017/>>

[23] DOUANE. Alcohol and alcoholic beverages – definition and tax regime. [online]. [cit. 2017-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.douane.gouv.fr/articles/a13122-alcohol-and-alcoholic-beverages-definition-and-tax-regime>>

- [24] DOUANE. Droits des alcools, boissons alcooliques et non alcooliques. [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné na internete: <<http://www.douane.gouv.fr/articles/a12186-droits-des-alcools-boissons-alcooliques-et-non-alcooliques>>
- [25] EASTPORTAL. Daňový systém a poplatkový systém-[online]. [cit. 2017-10-28]. Dostupné na internete: <<http://eastportal.sk/sk/blog/2017/04/26/danovy-system-a-poplatkovy-system/>>
- [26] E-SANTÉ. Alcopops ou premix : nouveaux risques pour les jeunes. [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné na internete: <<http://www.e-sante.fr/alcopops-ou-premix-nouveaux-risques-pour-jeunes/actualite/354>>
- [27] EURACTIV. Zero calories industry moving to reduce sugar in EU beverages. [online]. [cit. 2017-11-18]. Dostupné na internete: <<https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/zero-calories-industry-moving-to-reduce-sugar-in-eu-beverages/>>
- [28] EURACTIV. Daň na cukor sa rôzne pripomína. [online]. [cit. 2018-01-27]. Dostupné na internete: <<https://euractiv.sk/section/potravinarstvo/news/dan-na-cukor-sa-rozne-pripomina/>>
- [29] EUR-LEX. Council Directive 2008/118/EC. [online]. [cit. 2017-10-15]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008L0118>>
- [30] EUROEKONOM. Daňový systém SR. [online]. [cit. 2017-10-28]. Dostupné na internete: <<https://www.euroekonom.sk/danovy-system-slovenskej-republiky/>>
- [31] EUROPEAN COMMISSION. General overview of excise duties. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview_en>
- [32] EUROPEAN COMMISSION. Excise duties - Alcoholic beverages. [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/excise-duties-alcohol/excise-duties-alcoholic-beverages_en>
- [33] EUROPEAN COMMISSION. Excise duty. [online]. [cit. 2017-10-28]. Dostupné na internete: <https://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/excise-duty/index_sk.htm>
- [34] EUROPEAN COMMISSION. Free movement in harmonised and non-harmonised sectors. [online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/free-movement-sectors_en>
- [35] EUROPEDIA. Excise duties in the EU. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/5/14/02/03/?all=1>
- [36] EY. Worldwide trends in excise duties: green, grey, coffee or sugar?[online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na internete: <<http://www.ey.com/gl/en/services/tax/vat--gst-and-other-sales-taxes/ey-worldwide-trends-in-excise-duties>>

- [37] EY. Economic effect of high excise duties on beer. [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné na internete: <<http://www.brewersofeurope.org/uploads/mycms-files/documents/publications/2015/Report%20on%20Economic%20Effects%20of%20High%20Excise%20Duties%20on%20Beer.pdf>>
- [38] FINANČNÁ SPRÁVA. Preprava tovaru podliehajúceho spotrebnej dani z územia členských štátov Európskej únie na súkromné účely,[online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#PrepravaPodliehajucaSDZUzemiaEU>>
- [39] FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Spotrebná daň z alkoholických nápojov. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk>>
- [40] FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Oslobodenie od cla a dphpy a spravodlivosti. [online]. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane>>
- [41] FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Oslobodenia od cla, DPS a [online]. [cit. 2017-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/clo/oslobodenie-od-cla-dph-a-spd#OslobodSPD>>
- [42] FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Oslobodenie od spotrebných daní pri dovoze tovaru z územia tretieho štátu v osobnej batožine. [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#OslobodenieOdSDPriDovozeTretieStaty>>
- [43] FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Zdaňovanie a voľný pohyb tovarov v EÚ. [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné na internete: <<https://hnporadna.hnonline.sk/poradensky-servis/11968-zdanovanie-a-volny-pohyb-tovarov-v-europskej-unii>>
- [44] FINWEB. Firmy uberajú sladkého. Aj Slovensko je cukor light. [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné na internete: <<https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/1011111-firmy-uberaju-sladkeho-aj-slovensko-je-cukor-light>>
- [45] HEJSWEDEN. he Swedes and Alcohol: About Drinking in Sweden (Culture, Law, Prices, Alcoholism). [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné na internete: <<https://hejsweden.com/en/the-swedes-and-alcohol-about-drinking-in-sweden/>>
- [46] HRB. European report on alcohol policy. [online]. [cit. 2018-01-28]. Dostupné na internete: <[https://www.drugsandalcohol.ie/26737/1/ERAH-2017-European %20Report %20on %20Alcohol %20Policy.pdf](https://www.drugsandalcohol.ie/26737/1/ERAH-2017-European%20Report%20on%20Alcohol%20Policy.pdf)>

- [47] ICO. Tariffs trade. [online]. [cit. 2017-11-18]. Dostupné na internete: <<http://www.ico.org/documents/icc-107-7e-tariffs-trade.pdf>>
- [48] INDEPENDENT. How meal deals could undo the benefits of sugar. [online]. [cit. 2017-12-02]. Dostupné na internete: <<https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/meal-deals-undo-benefits-sugar-tax-a8206111.html>>
- [49] INVESTOPEDIA. Excise tax. [online]. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na internete: <<https://www.investopedia.com/terms/e/excisetax.asp>>
- [50] INVESTOPEDIA. Pigovian Tax. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <<http://www.investopedia.com/terms/p/pigoviantax.asp>>
- [51] LAWTEACHER. Tax harmonisation in the european law essays. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <<https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/tax-harmonisation-in-the-european-law-essays>>
- [52] METRO. What is the sugar tax, how much will it increase drink prices, and when will it start?[online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na internete: <<http://metro.co.uk/2018/01/24/sugar-tax-much-will-increase-drink-prices-will-start-7256076/>>
- [53] NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE SIEŤOVÉ A ELEKTRONICKÉ SLUŽBY. Spotrebná daň z alkoholických nápojov. [online]. [cit. 2017-10-14]. Dostupné na internete: <https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_spotrebna-dan-z-alkoholickych/>
- [54] NÁRODNÉ NOVINY. Obezita trápí svet aj Slovensko. [online]. [cit. 2017-12-03]. Dostupné na internete: <<https://narodnenoviny.sk/obezita-trapi-svet-i-slovensko/>>
- [55] OECD. Alcohol consumption. [online]. [cit. 2018-01-27]. Dostupné na internete: <<https://data.oecd.org/healthrisk/alcohol-consumption.htm>>
- [56] OECD. Health at a glance 2017. [online]. [cit. 2018-01-27]. Dostupné na internete: <<https://www.oecd.org/els/health-systems/Health-at-a-Glance-2017-Chartset.pdf>>
- [57] PIVNICI. Švédské pivovary a jejich skvělá piva. [online]. [cit. 2018-02-04]. Dostupné na internete: <<http://www.pivnici.cz/clanek/svedske-pivovary-a-jejich-skvela-piva/>>
- [58] PRAVOVZDRAVNICTVE. Obmedzenie spotreby sladených nápojov. [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné na internete: <<http://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/snaha-who-obmedzit-spotrebu-sladenych-napojov.m-599.html>>
- [59] REUTERS. French wine and spirits exports hit new record in 2017. [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné na internete: <<https://www.reuters.com/article/france-wine/french-wine-and-spirits-exports-hit-new-record-in-2017-idUSL8N1Q435C>>
- [60] SAV. Journals. [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na internete: <<https://www.sav.sk/journals/uploads/0620145709%20%20V%C3%A1lek-Zuba>>

%C4 %BEov %C3 %A1 %20+ %20RS.pdf >

[61] SERVICE PUBLIC FR. Taxation des boissons. [online]. [cit. 2017-10-21]. Dostupné na internete: <<https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F32101>>

[62] SPECTATOR. The Times is wrong about a sugar tax. It won't make us thinner — just poorer. [online]. [cit. 2018-01-27]. Dostupné na internete: <<https://health.spectator.co.uk/the-times-is-wrong-about-a-sugar-tax-it-wont-make-us-thinner-just-poorer/>>

[63] STARTITUP. Jedli by Slováci menej cukru, keby sme zaviedli „sladkú daň“? [online]. [cit. 2017-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.startitup.sk/jedli-slovaci-menej-cukru-keby-sme-zaviedli-sladku-dan/>>

[64] STATISTA. Statistic. [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné na internete: <<https://www.statista.com/statistics>>

[65] THE STRAITSTIMES. Sugar tax to curb soft drink consumption? Here's how it works in some countries. [online]. [cit. 2017-12-02]. Dostupné na internete: <<http://www.straitstimes.com/world/sugar-tax-to-curb-soft-drink-consumption-heres-how-it-works-in-some-countries>>

[66] THEGUARDIAN. Sugat tax. [online]. [cit. 2017-11-18]. Dostupné na internete: <<https://www.theguardian.com/australia-news/2018/jan/10/sugar-tax-why-health-experts-want-it-butpoliticians-and-industry-are-resisting>>

[67] VUEPP. Situačná a výhľadová správa k 31. 7. 2017. [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na internete: <<http://www.vuepp.sk/dokumenty/komodity/2017/Vino17.pdf>>

Legislatíva

[68] Smernica 92/83/ EHS

[69] Smernica 92/84/ EHS

[70] Smernica Rady 2008/118/ES

[71] Smernica Rady 92/12/EHS.

[72] Zákon č. 530/2011 Z. z. - Zákon o spotrebnej dani z alkoholických nápojov.